

Intimita a grafický design

BcA. Kateřina Turková

Diplomová práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta multimediálních komunikací

Ateliér Grafický design

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	BcA. Kateřina Turková
Osobní číslo:	K22397
Studijní program:	N0212A310007 Multimedia a design
Specializace:	Grafický design
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Intimita a grafický design

Zásady pro vypracování

Rozsah textové části: minimálně 25 normostran textu + obrazový obsah (tj. dokumentace praktického tvůrčího výstupu – skici, nákresy, vizualizace, výsledné řešení – cca 25 stran). Minimální počet všech relevantních zdrojů 12 (z toho minimálně 6 cizojazyčných zdrojů).

1. Textová část: zobrazování lidské intimity a sexuality v grafickém designu se zaměřením na knižní design
2. Praktický tvůrčí výstup: projekt na téma lidské intimity: autorsky ilustrovaná kniha Kámasútra

Práci odevzdat:

1. v elektronické podobě na Portál IS/STAG (dle předepsané univerzitní šablony viz Směrnice rektora č. 23/2024) ve formátu PDF
2. jeden výtisk práce k uložení do archivu UTB
3. dva výtisky graficky zpracované diplomové práce
4. uložení do digitálního archivu NAS (<https://nas.fmk.utb.cz>) ? kompletní diplomová práce (textová část i praktický tvůrčí výstup).

Rozsah diplomové práce: viz Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz Zásady pro vypracování
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam doporučené literatury:

- BRENOT, Philippe, 2017. *Sex komiks: první komiksové dějiny sexuality*. V Praze: Paseka. ISBN 978-80-7432-842-8.
- JANIŠ, Kamil, 2005. *Úvod do sexuální výchovy*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd. ISBN 80-7248-305-6.
- MALINA, Jaroslav (ed.), 2007. *Kruh prstenu: světové dějiny sexuality, erotiky a lásky od počátků do současnosti : v reálném životě, krásné literatuře, výtvarném umění a dílech českých malířů a sochařů inspirovaných obsahem této knihy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 9788072044931.
- PAVEL, Martin Gabriel, 2021. *DPBBBV 2020*. Přeložil Helena KALOUSKOVÁ. Prague: Martin Gabriel Pavel. ISBN 978-80-11-00231-2.
- PEPE, Dita, 2021. *Hranice lásky: trauma jako motivace k tvorbě : fotografie jako terapie = Borders of love : trauma as motivation to create art : photography as therapy*. Praha: Wo-men. ISBN 978-809-0764-156.

Vedoucí diplomové práce: **MgA. Jana Dosoudilová**
Ateliér Grafický design

Datum zadání diplomové práce: **3. listopadu 2024**
Termín odevzdání diplomové práce: **23. května 2025**

L.S.

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

prof. Mgr. A. Pavel Noga, ArtD.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 3. března 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení diplomové práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na diplomové práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se věnuje propojení tématu intimity, potažmo sexuality s grafickým designem s přihlédnutím na médium knihy. V textové části zahrnuje nahlédnutí na některé disciplíny grafického designu, jako je propagace, kampaň nebo vybrané symboly, dále navazuje na příklady knižního média. Jako praktický tvůrčí výstup je zpracování světového knižního fenoménu staroindické knihy Kámasútry mnicha Vátsjájany s kompletním textem, který doprovází autorsky pojaté ilustrace. Práce taktéž zahrnuje základní historické informace o Kámasútře, včetně rešerše různých podob této knihy. Cílem bylo uvést a zvýšit atraktivitu knihy a jejího původního textu jako celku, nikoliv jen její dnešní deformovanou představu.

Klíčová slova: intimita, sexualita, pohlaví, milování, kniha, knižní design, ilustrace, příručky, Kámasútra

ABSTRACT

This master thesis deals with the connection of the theme of intimacy, and sexuality, with graphic design, taking into account the medium of the book. The textual part includes insights into some disciplines of graphic design, such as promotion, campaigning or selected symbols, and it also follows examples of the book medium. As a practical creative output, it is a treatment of the world book phenomenon of the ancient Indian book of the Kama Sutra of the monk Vatsyayana with a complete text accompanied by author's illustrations. The work also includes basic historical information about the Kama Sutra, including a research on the various forms of this book. The aim was to introduce and enhance the appeal of the book and its original text as a whole, not just its distorted present-day representation.

Keywords: intimacy, sexuality, sex, lovemaking, book, book design, illustrations, manuals, Kama Sutra

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce MgA. Janě Dosoudilové za trpělivost, poznámky a rady při hledání „kudy cesta vede“.

Díky patří taky všem, kteří mě po dobu studia i při psaní a tvorbě této práce podporovali.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 INTIMITA V GRAFICKÉM DESIGNU	12
1.1 CO JE TO INTIMITA A SEXUALITA?	12
1.2 INTIMITA V DISCIPLÍNÁCH GRAFICKÉHO DESIGNU	12
1.2.1 Obal a propagace	13
1.2.2 Kampaň	16
1.2.3 Lilky a broskve.....	18
1.2.4 Fenomén kosočtverce s čárkou	18
1.3 INTIMITA VE FORMÁTU KNIHY	20
2 KNIHA KÁMASÚTRA	32
2.1 KNIHA	32
2.1.1 Historie	32
2.1.2 Hodnoty	33
2.1.3 Obsah.....	35
2.1.4 Forma	37
2.2 ZPRACOVÁNÍ – REŠERŠE	40
2.2.1 Zpracování s původním textem	41
2.2.2 Ilustrovaná zpracování	44
2.2.3 Fotografická zpracování	48
2.2.4 Kámasútra jako produkt konzumu	49
3 ILUSTROVANÁ KNIHA – PRAKTICKÝ VÝSTUP	52
3.1 PŘÍSTUP A KONCEPT	52
3.2 HLEDÁNÍ FORMY	53
3.3 ZPRACOVÁNÍ KNIHY	55
3.3.1 Formát sazba a grafická úprava.....	55
3.4 ILUSTRACE A OBÁLKA	61
ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	81
SEZNAM OBRÁZKŮ	89

ÚVOD

Slovo „intimita“ bych v tomto případě osobně popsala jako obezřetně otevírající a záhadně zastřešující celou diplomovou práci. Dozajista jsem si nezvolila téma z důvodu, že by mi bylo nějak duševně nebo zájmově blízké, možná spíše naopak. Volbu zpracovat pro magisterskou práci po teoretické i praktické stránce propojení lidské intimity a sexuality s grafickým designem bych z vlastního pohledu definovala jako čistě nejistý a neprozkoumaný experiment nutící k vystoupení z komfortní zóny, a to nejen mé vlastní, protože ne každý potenciální čtenář se může s níže uvedeným ztotožnit. Myslím však, že vše zmíněné na stranách níže uchopuji s určitým nadhledem a odlehčeností.

Jediným impulsem mou diplomovou práci vést k tomuto tématu zahájila věta: „*tak udělej třeba Kámasútru*“. Konečnému ukotvení a jistému zvolení tématu zpracování této knihy předcházely různé diskuze a úvahy a následné vytvoření myšlenkové mapy, která mi postupně pomáhala otevřít různé témata a směry, kterými bych se mohla při psaní a tvorbě potenciálně vydat. Z mnoha směrů a rozepsaných širokých témat jsem si nakonec musela zvolit ty, které by podporovaly a tvořily celek s praktickým výstupem. Po teoretické stránce jsem si v této práci za své cíle zvolila nahlédnutí a vyhledání oblastí, kde se téma lidské intimity, potažmo sexuality, potkává s grafickým designem, ale s přihlédnutím zejména na ukázky z oblasti knižního designu, což jsem zahrнула v první kapitole diplomové práce. Následující dvě kapitoly se věnují již separátně knize Kámasútře, které sama považuji za stěžejní vzhledem k důležitosti praktického grafického výstupu.

1 INTIMITA V GRAFICKÉM DESIGNU

1.1 Co je to intimita a sexualita?

„Intimní znamená nanejvýš niterní, důvěrné, ryze osobní...“¹

Názory a popisy toho, co je to intimita jako obecný pojem, nalezneme v knihách a na internetových stránkách v nesčetně mnoha formulacích a slovních spojení, všechny se zdají jako správná anebo opakující se. Například z pohledu sociologické encyklopedie intimita představuje specifický způsob komunikace, který se odehrává v rodině, mezi přáteli a v partnerských vztazích. Vzniká skloubením náklonnosti a odstupu od vnějšího světa.²

Pojem intimita je velmi široké společenské téma, ale za jeho významem se paradoxně skrývá poměrně určitá osobní uzavřenost, individuální prostor. Intimita je jednou za našich největších přirozeností, a přitom v určitém aspektu tabu. Pojem intimita je taktéž různě uchopitelné slovo, proto je v tomto začátku důležité ještě vymezit a taktéž definovat jeden konkrétní užší formát zájmu. Bereme-li v potaz žádoucí propojení s odvětvím grafického designu, jde nám o vizuální prvky, ve zkratce o intimitu, kterou lze vidět a zaznamenávat, tudíž v projevech fyzického lidského těla. A pokud bychom chtěli hovořit o smyslu zobrazování lidských pohlavních styků a dalších výrazů podobných aktů, správně bychom pak toto odvětví měli nazvat zobrazováním lidské sexuality. Sexualita je chápána jako základní potřeba života, která má hned několik funkcí, z nichž první je reprodukční, přirozená snaha o zachování lidského pokolení. Další jsou komunikační, jako to už významem bylo uvedeno v odstavci výše, nebo dále zastává funkci prestiže či pro redukci napětí. Sexualita je přirozená a nelze ji nijak odpárat.³

1.2 Intimita v disciplínách grafického designu

S grafickým designem, typografií, vizuálními prvky se setkáváme vědomě i nevědomě každodenně bez ohledu na to, jakou má náš den strukturu. Popisování všednosti všudypřítomnosti grafického designu bych sice vzdáleně, ale přesto připodobnila ke knize profesora fyziky *Jamese Kakaliose, Fyzika všedních věcí*, kde autor popisuje všudypřítomnost fyzikálních zákonů, vědeckých poznatků a technologických procesů, které

¹ BENÁTSKÁ, *Jak je důležitá intimita*. 2020.

² MUCHA, *Sociologická encyklopedie*. 2017.

³ JANIŠ, *Úvod do sexuální výchovy*. 2005.

každodenně využíváme, aniž bychom si to hlouběji uvědomovali.⁴ Stejným způsobem bychom dokázali popsat všednost grafického designu a je tak jasné, že prostupuje do všech částí a zájmů našeho života, včetně naší intimity a sexuality. V této podkapitole bych chtěla alespoň uvést zástupné příklady, kde se intimita s grafickým designem setkává, v té následující jsem si vzhledem k mému grafickému výstupu práce oblast grafiky zúžila na prostor knižního designu, jak už jsem zmínila v úvodu práce.

1.2.1 Obal a propagace

Jedním s nejběžnějším setkáním s grafikou je moment při používání různých předmětů, produktů, ke kterým často patří různá forma obalu, příbalového letáku, návodu nebo je součástí etiketa, to vše bychom zahrnout do náplně práce grafického designéra. V oblasti intimity a sexuality bychom pak mohli alespoň konkrétně vyjmenovávat a popisovat různé obaly na intimní hygienu a menstruační pomůcky, přes lékárnické zboží, erotické hračky a v neposlední řadě antikoncepční zboží. Jako konkrétní příklad v našem českém prostředí určitě poslouží vůbec ne starý redesign krabiček na kondomy značky *Primeros* z roku 2017. Vedle redesignu samotného typografického loga (pod taktovkou *Tomáše Brousila*) se pod filozofií značky, která zní *sex positive* (odkazující na diverzitu lidské sexuality), podařilo přijít dvojici designérů *Jakuby Korouše* a *Matěje Chabery* s konceptem devíti druhů výrazově silných obalů. Celkově jsou obaly pojaty minimalistickou estetikou, ale s výraznými prvky v podobě vybraných barev a stylizovaných symbolů, které jsou doplněné haptickým efektem pomocí parciálního laku, protože součástí zadání byl princip – *musíte mít chuť si sáhnout*. Nutno dodat, že tento promyšlený design získal prestižní mezinárodní ocenění *Red Dot Design Award* v roce 2017.⁵

Obr. 1 Redesign krabiček kondomů Primeros⁶

⁴ KAKALIOS, *Fyzika všedních věcí: neobyčejná věda v pozadí obyčejného dne*. 2018.

⁵ OUKROPEC, *Bezpečný design: 9 nových obalů na kondomy Primeros*. 2017

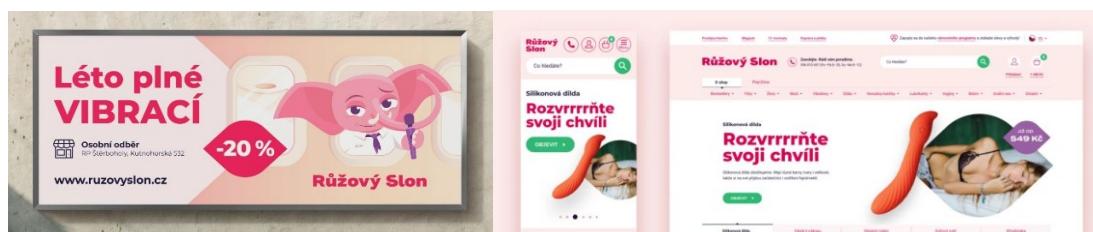
⁶ PRIMEROS, *Bezpečný design: 9 nových obalů na kondomy Primeros*. 2017

Svým re-brandem taktéž prošla v nedávných letech známá značka prezervativů *Durex*, kde došlo ke zjednodušení loga směrem k aktuálnímu trendu *flat-designu*. Značka rovněž vykročila směrem k populárnímu kroku ve vizuální identitě, tedy zařazení používání vlastního fontu, ten v tomto případě nese název *One night Sans*.⁷

Obr. 2 Náhled na návrh redesignu vizuální identity značky Durex, logo a nový font⁸

Každý produkt má přirozeně své reklamní zastoupení a je na každé společnosti, jakou cestou si svojí sebe prezentaci zvolí nebo jaké bude využívat marketingové nástroje, nicméně i vizuální složka je v takových příkladech jeden z klíčových bodů. Například český internetový sex-shop, který si získal svou popularitu i v dalších evropských státech, *Růžový slon* (jinde *Sexy elephant*), nabízí velmi širokou nabídku erotických pomůcek (vibrátory, lubrikanty, produkty k podpoře intimního zdraví, BDSM vybavení...). Sází na ověřenou strategii používání tváře sympatického maskota, kterým je doslova růžový slon, vizuální styl je laděn do komfortních růžových malinových tónů a ilustrace slona, který prošel nabitím lidských aspektů, přebírá roli mezinárodně pochopitelného průvodce většiny reklamních sdělení. Je zajímavé, že firma původně na e-shopu a ve své identitě využívala taktéž černou barvu, která je často symbolem tabu, ale rozhodla se od ní odstoupit, protože se spíše chce proti sexuálnímu tabu vymezit, nahradila ji tak bílou, která je komunikačně transparentnější.⁹

Obr. 3 Propagace a landing page online sexshopu Růžový slon¹⁰

⁷ HITTI, *Durex rebrands with flat logo and “sex positive” campaign*. 2020.

⁸ Durex, *Durex rebrands with flat logo and “sex positive” campaign*. 2020.

⁹ Mediaguru, *Růžový slon dokončil po dvou letech svůj rebranding*. 2022

¹⁰ Nestydo, *Růžový slon*. 2022

Do protistrany bychom mohli postavit českou značku produkující intimní pomůcky pro ženy designérky *Anny Marešové* s názvem *Whoop-de-doo*, která původně vznikala jako diplomová práce a přerostla na fungujícího businessu. Ta nese ocenění jako *Red Dot Design Award* v roce 2016 nebo *Národní cenu za studentský design*. Vizuální komunikace značky, počínaje samotnými výrobky, přes obal, komunikaci na sociálních sítích až po prodejny, je velmi pečlivě vytříbená, minimalistická, ale hlavně dokonale funkční za použití jednoduché barevné kombinace bílé a červené.¹¹

Obr. 4 Ukázka vizuální komunikace značky *Whoop-de-doo*¹²

„Vizuální kultura současnosti je přesycena sexem do té míry, že hanbaté obrázky pro jejich všudypřítomnost skoro přestáváme vnímat. Člověk dneška je otrlý a jen tak něco ho nepřekvapí...“¹³

Pokud bychom chtěli téma otočit takzvaně naruby, došli bychom k propagaci, která na rozdíl od příkladů výše sexualitu nepropaguje, ale sexualita slouží jako nástroj propagace. Často produktu, který s lidskými intimnostmi nemá vůbec nic společného, což je bráno obecně za společenskou problematiku. Heslo *sex prodává*, je jedno z nejotřepanějších ve světě marketingu. Takové příklady zahrnují vizuální grafickou stránku propagace, nejčastěji pomocí fotografie.¹⁴ Jako typický příklad běžně slouží kontroverzní propagace parfému *Tom Ford for men* z roku 2007, kde fotografie zobrazovala nahou ženu držící flakón parfému mezi stehny nebo reklamní kampaně značky *Dolce & Gabbana*, kritizované za zobrazování a glorifikaci sexuálního násilí, nicméně tyto příklady jsou kvalitními příklady po své řemeslné stránce. K příkladům z české produkce slouží jako bezdná studnice zdrojů

¹¹ CHLEBUS, Českou značku *Whoop-de-doo* udržuje v kondici unikátní online grafický manuál. 2022.

¹² *Whoop-de-doo, Intimní pomůcky pro ženy*.

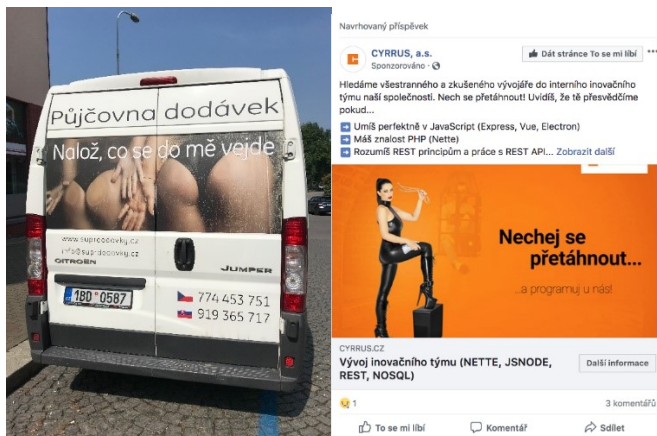
¹³ HORAK, *Sex a umění: pět výprav za erotickými motivy ve starších dějinách výtvarné kultury*. 2021

¹⁴ VRTIŠKOVÁ NEJEZCHLEBOVÁ, *Sex v reklamě*. 2010

internetová stránka *Sexistické prasátečko* - projekt, který až do roku 2018 po celých 10 let shromažďoval sexisticky zabarvené reklamní sdělení, a uděloval každoročně anticenu se stejnojmenným názvem, tedy *Sexistické prasátečko*. Za vším stojí organizace *Nesehnutí*, která se snažila se zapojením veřejnosti na problematiku neeticky zvolených prostředků v reklamě upozorňovat, taktéž nastavit klíčové body etické reklamy, a za svou dobu působení se jí podařilo vydat celkem deset publikací směřující ke kultivaci reklamy i veřejného prostoru. Z pohledu grafického designu projekt shromažďoval jednak reklamy velkých firem a organizací, až po jednotlivé reklamní plachty zapadlých vesnických hospůdek, které bychom mohli na první pohled zařadit do kategorie tzv. vizuálního smogu nebo grafického odpadu.¹⁵

Obr. 5 Propagace parfému značky Tom Ford¹⁶

Obr. 6 Vybrané ukázky z internetové stránky Sexistické prasátečko¹⁵

1.2.2 Kampaň

Upozorňování na problematiku v oblasti lidské sexuality je obecně široké téma, a to hlavně i z pohledu sociálního nebo zdravotního, nicméně i do této roviny grafický design zasahuje, protože každou kampaň, ať už je iniciována korporátem nebo organizací, je potřeba nějak vizuálně ztvárnit. Ve spojení s oblastí intimity bychom určitě mohli zmínit každoroční *Růžový říjen* (mezinárodně *Pinktober*), mezinárodní měsíc boje proti rakovině prsu, uskutečňující se od 90. let minulého století, který má svou charakteristickou vizuální složku už ve svém názvu, dalším symbolem je růžová stužka, která taktéž k této akci už neodmyslitelně patří - nese význam solidarity, ženskosti a podpory prevence. Stučka má ale

¹⁵ SEXISTICKÉ PRASÁTEČKO, 10. ročník anticeny Sexistické prasátečko — předáváme štafetu!, 2018.

¹⁶ FORD, CUSUMANO, *A Brief History of Fashion's Most NSFW, Controversial Ad Campaigns*.

hned několik provedení, s doplnění barevností, které odkazují na druhy rakoviny prsu, také je v různých obměnách obrazovou složkou loga hned několika organizací, které se touto problematikou a osvětou zabývají.¹⁷ Stejným způsobem by se dal zmínit jako vizuální symbol pro podobně stavěnou kampaň s názvem *Movember* - mužský knír, tentokrát se ale pohybujeme v oblasti rakoviny prostaty, varlat a duševního zdraví. Pro tuto kampaň je charakteristická sounáležitost a podpora k otevřené diskusi - vyznačuje se mužským komunitním pěstováním knírků během měsíce listopadu – november.¹⁸

Obr. 7 Ukázky různorodosti růžové stužky v podobě loga¹⁹

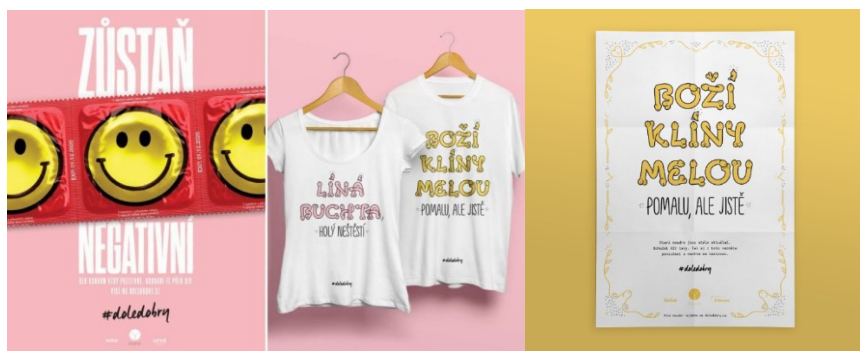
V poslední řadě bych jako příklad uvedla diskutovanou kampaň *Zůstaň negativní* z roku 2020 od neziskové organizace *Loono*, zaměřující se na osvětu v oblasti HIV a AIDS. Vizuální stránka je zvolena humorně a odlehčeně za použití ilustrativně pojatého *penisového* nebo taky *pind'ourového* písma, laděna je do pastelových barev a využívá ve svých sloganech česká přísloví. Cílem totiž bylo přilákání pozornosti publika bez zbytečného strašení, byť se nám vytvořené písmo může zdát poměrně provokativní. Za grafickým návrhem kampaně stojí kreativní agentura *Isobar* (která se stala od roku 2022 odnoží mezinárodní komunikační sítě *Dentsu*).²⁰

¹⁷ National Breast Cancer Foundation, *Breast Cancer Ribbon*.

¹⁸ Movember, web. 2025

¹⁹ National Breast Cancer Foundation, *Breast Cancer Ribbon*.

²⁰ BÍBOVÁ, *Vulgární nebo vtipná? Designéři hodnotí kampaň Loono s „pind'ourovým“ vizuálem*. 2020

Obr. 8 Vizuální strana kampaně s „pind'ourovým“ písmem²¹

1.2.3 Lilky a broskve

Na rozdíl od veřejné reklamy nebo kampaní se nám každodennost grafických prvků také propisuje do soukromějších částí života. V dnešní digitální době a on-line komunikaci, zejména skrze sociální sítě, je běžné pro vyjádření emocí používání smajlíků – *emoji*, a to taktéž v soukromějších – intimnějších rozhovorech zahrnujících sexuální podtext. Pro přímé označení lidských pohlavních orgánů se běžně používá emoji lilku (případně banánu), pro zastoupení mužského penisu, a emoji oranžové broskve jako symbol pro ženskou vagínu, hýždě. Pro uživatele je také běžné používat tyto dva smajlíky ve spojení s dalšími, a vytvářet tak komplexnější sdělení – např. pomocí doplnění emoji mrknutí, ďábla nebo kapek, autor se tak nevědomě vrací poměrně hluboko do historie, až k principu obrázkového písma. Nicméně platformy jako Instagram nebo Facebook regulují v rámci svých sociálních standardů používání lilku i broskve v sexuálním významu.²²

1.2.4 Fenomén kosočtverce s čárkou

„...Znám Čecha, žijícího v Americe, kde si každý může nechat vyrobit své vlastní poštovní známky. Pořídil si známky s kosočtvercem, jejichž významu rozumí jen on sám. Nikoho nepohoršuje, ale když posílá dopis, baví se tím.“²³

Běžně je vidáme na školních lavicích, městských graffiti nebo klidně i rytinách na kmenech stromů. Tímto téměř ryze česko-slovenským symbolem se dokonce dlouhodobě zabývá a fotograficky jej dokumentuje pedagog vyučující vizuální sociologii na Univerzitě Karlově, PhDr. Rudolf Šmíd, který symbol chápe jako české dědictví vizuální kultury, a který zároveň

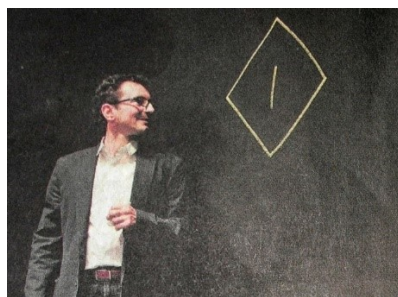
²¹ Loono.cz, *Zuštaň negativní*. 2020

²² VOHLÍDAL, *Pozor na lilky nebo broskve – Facebook a Instagram se zaměřily na emoji se sexuálním podtextem*. 2019

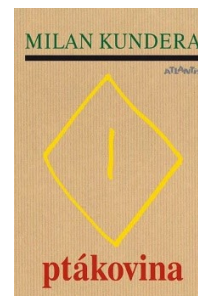
²³ ŠMÍD, *12 nejkrásnějších českých kosočtverců*. 2015

tvrdí, že tento fenomén se nám už pomalu z očí vytrácí. Fenomén symbolu zastupující ženský pohlavní orgán, tedy vulvu, je u nás obecně chápán jako vulgarismus, nelze v rámci grafického designu a sexuality jasně opomenout, jednoznačně jde o jednoduchou přímou geometrickou stylizaci jinak velmi organických tvarů, často doplněnou o tzv. sluníčkovou záři – několik čar zastupující pubické ochlupení. Nejedná se ale o mezinárodní symbol, což je spojeno taky s jazykovým vulgarismem, tedy významově *poslat někoho do p****, není běžný slovní obrat všech jazyků, přece jenom kosočtverec s čárkou můžeme vidět na tlačítku kopírek japonské produkce, kde má význam zapnutí zařízení.²⁴

Ve svém významu i ve významu nepochopení za českými hranicemi je reprezentačním příkladem divadelní hra *Ptákovina* od *Milana Kundery* z roku 1968, kde se typicky české vulgární znázornění ženského pohlaví má objevit jako kresba křídou na školní tabuli, což ve finále způsobilo nemožnost tuto hru interpretovat za hranicemi, kde by nebyla zcela jasně pochopena, jelikož je právě tato podoba vulvy pro hru jasně symbolická. Ve známé edici knih děl *Milana Kundery* od nakladatelství *Atlantis* najdeme jasně žlutý kosočtverec s čárkou na přebalu *Ptákoviny*.²⁴

Obr. 9 Ondřej Vetchý v roli ředitele,
režie Ladislav Smoček, Činoherní klub²⁵

Obr. 10 Knižní obálka hry *Ptákovina*,
v grafické úpravě od Borise Myslivečka²⁶

A v pozměněné podobě se znak už automaticky spojuje s logem české kapely známé jako *Tři sestry*, kdy je kosočtverec doplněn uvnitř hned třemi svislými čarami, který se už od kapely nedá jen tak odpárat. Prostupuje celým vizuálním stylem kapely, kdy je použitý

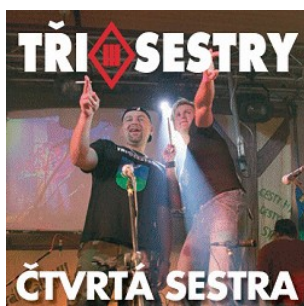
²⁴ TŘEŠŇÁKOVÁ, *Ptákovina – divadelní událost na začátku sezony*. 2008

²⁵ ČT24, *Ptákovina – divadelní událost na začátku sezony*. 2008

²⁶ MYSLIVEČEK, *Ptákovina*, 2015

v číslovce 40 (namísto číslovky 0), při letošním výročí kapely (k roku 2025), taktéž ho nalezneme v dlažbě před restaurací *Stará kovárna*, kterou otevřela kapela v roce 2020.²⁷

Na základě skutečnosti tohoto loga se při představení vizuální identity *Městské části Prahy III* strhla vlna negativních komentářů. V roce 2020 toto logo od *studia Vaněk* sestávající z tří svislých červených čar nahrazující arabskou číslovku „3“ vyhrálo soutěž pořádanou *Czech designem*. Kritika sestávala v tom, že jde právě například mimo jiné o nedokončené logo *Tři sestry*, tudíž že už chybí je kosočtverec, a že jde o logo bez vagíny, což jen podtrhuje význam a hodnotu fenoménu, který mu PhDr. Rudolf Šmíd přikládá.²⁸

Obr. 11 Obal desky skupiny Tři sestry²⁹

Obr. 12 Logo městské části Prahy 3³⁰

1.3 Intimita ve formátu knihy

Tato kapitola slouží ke zkonkretizování a propojení tématu diplomové práce – intimity s oblastí knihy, protože právě knihu jsem si vybrala jako formu – médium výstupu v praktické části práce. Jde o vhled a ukázkou některých typů knih, které se k intimitě, potažmo sexualitě, svým obsahem vážou z různých úhlů.

V dnešní digitálním věku je vůbec otázkou, zda knihy s tímto obsahem mají na trhu své místo, třeba knihy o sexualitě ve významu příruček nebo učebnic bychom ale mohli chápat jako jistou, nebo možná zdravou variantu, ucelenou cestu, jak se něco dozvědět. Konkrétněji v oblasti příruček pro děti a mladistvé je velkým otazníkem, zda se dá vytvořit něco tak univerzálního pro široké publikum, když je intimní život většinou tak uzavřený, osobní a specifický. Taktéž v dospívajícím věku jistě většina dětí nepravděpodobně po tom listovat v knize a hltat informace o intimních partiích ze stránek a ilustrací s rádobou vtipným a kamarádským popiskem. Pokud se dítě k takovému výtisku dostane, tak z iniciativy rodiče, který chce pro

²⁷ BARTKOVSKÝ, VAGNER, *Třetí hospoda za posledních třicet let*. 2020.

²⁸ BERENĚ, *Hnus! Lajny kokainu i účet ze žižkovské putyky*. 2020.

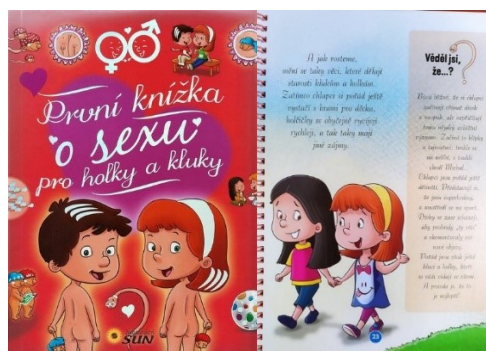
²⁹ Tři sestry, *Čtvrtá sestra*. 2008.

³⁰ Vaněk studio, *Vyhráli jsme soutěž o vizuální identitu Prahy 3*. 2020.

své dítě to nejlepší a rozhodne se, že by to pro dítě mohlo být ideální. V tom případě cílový zákazník takové příručky je rodič, v jiném případě třeba pedagog. Sama jsem se k takové knížce ve svém dospívání nedostala a nejsem si vědoma, že by někdo v okolí mých vrstevníků vlastnil, a pokud ano, možná se tím jen nikdy nepochlubil. Na trhu jsou běžně k dostání knihy s názvy jako *Jak se dělají děti*, *Jak děti přicházejí na svět*, *Mluvíme o sexu*, *První knížka o sexu pro holky a kluky*, *Co mám vědět o sexu Po pravdě a bez ostychu*, a další vztahující se obecně k období puberty a životních, fyzických změn.

Obr. 13 Jak děti přicházejí
na svět – obálka³¹

Obr. 14 První knížka o sexu
pro kluky a holky³²

Knížka z aktuálnější produkce, která působí podobným dojmem jako jména některých uvedených, je i *Sex je vtipné slovo*, která u nás vyšla v roce 2022 pod nakladatelstvím *IDEA*. Celý koncept poznání se řeší víc věc přes pocity a emoce a učením hrou. Každá kapitola zde začíná komiksem a končí otázkami či aktivitou, které se děti spolu se svými rodiči (pěstouny, prarodiči...) mohou věnovat, na konci knihy je slovníček se slovy, která se mohou obtížně vysvětlovat. Formát vznikl na základě stovky debat s dětmi, rodiči i odbornou veřejností. Vystupují zde pestré barevné postavičky, které zobrazují veškerou rozmanitost světa, kniha tak odráží dnešní nároky na korektnost a vzájemný respekt ke všem bytostem na zemi.³³

Obr. 15 Ukázka dvoustran knížky *sex je vtipné slovo*³⁴

³¹ PROCHYTREHLAVICKÝ, CZ, *Jak děti přicházejí na svět*, 2011.

³² SUN NAKLADATELSTVÍ, *První knížka o sexu pro holky a kluky*, 2020.

³³ DLOUHÁ PUNČOCHA, *Sex je vtipné slovo*, 2022.

V otázce příkladu digitálního provedení takových informačních zdrojů je projekt britské grafické designérky *Rebecca Duncan* z roku 2019, *Intimate Sex Education*, která poukazuje na zastaralost výuky tradičního školního systému zaměřeného především na biologická fakta. Projekt uvádí ve formě webové platformy v promyšleném vizuálním stylu s geometricky stylizovanými strukturovanými ilustracemi a je zaměřen na předávání informací v krátké a výstižné formě – tak, aby mladistvý udržel pozornost. Dalšími příklady takových rozšířených internetových stránek pro mladistvé jsou například *brook.or.ok* nebo *scarleteen.com*.³⁴

Obr. 16 Vizuální prvky z projektu *Intimate sex education*³⁴

Vedle knížek o sexualitě bych nerada vynechala alespoň zmínku o knihách pro mladé dívky pojednávající o menstruaci a všemu, co k ní patří, což je v mnoha společenských kruzích stále velmi tabuizované téma. Myslím si, že často tyto knihy zaujmou spíše starší čtenářky, které už se do textů a faktů dokážou plně vcítit nebo se s nimi třeba kriticky porovnat. Za nenásilnou formu sdělování informací bych uvedla jako příklad dvě knihy. *Moje rudá knížka* (2020) je dílem grafičky a výtvarnice *Lenky Blažejové*, která ji celou ilustruje i ručně popisuje. Veškeré informace, jak historické, informační i praktické, najdeme v hravé, kreativní a humorné formě, to celé za použití zejména červené barevnosti, takže můžeme skutečně mluvit o Rudé knížce. Autorka ji trefně věnuje všem ženám a dívkám „na Měsíci“.³⁵ S podobným přístupem i konceptem přišla německá ilustrátorka *Lucia Zamolo*, která ve své knížce s názvem *Červená je taky fajn* (2020, v ČR: nakladatelství *Slovart*) zmiňuje hlavně fakta a vyvrací mýty spojené s ženským cyklem nebo se v ní

³⁴ DUNCAN, *Intimate Sex Education*, 2019.

³⁵ BLAŽEJOVÁ, *Moje rudá knížka*, 2020.

dočteme, jaké nesmysly se o menstruaci povídaly, celá kniha je vyvedena v citlivých a jemných ilustracích s měkkou „tužkovitou“ strukturou.³⁶

Obr. 17 Ukázka ilustrací z knížky *Moje rudá knížka*, obálka³⁷

Obr. 18 Ukázka dvoustrany z knížky *Červená je přece fajn*, obálka³⁸

V dnešní digitální době má rychlost nabírání prvních sexuální zkušeností poměrně rychlejších obrátek, každý dospívající vlastní mobilní telefon nebo má přístup k jinému prostředku, kde jsou informace rychle a snadně přístupné. Nemusí být vždy správně podány nebo odprezentovány vhodným způsobem, a tak například i malé dítě může narazit na necitlivý obsah vzhledem ke svému věku, i když pomyslná laťka ve smyslu seznamování se sexualitou se jistě postupně snižuje. Přichází v úvahu, zda mají knihy ve smyslu učebnice průvodce nebo příručky vůbec svůj smysl a zda nejsou spíše jen pro pocit uklidnění rodiče.³⁹

Kniha *Děti to chtěj vědět taky* (2022, nakladatelství *Konsent*) vznikla na popud potřeby kvalitního literárního zpracování tohoto tématu cíleného rodičům, protože autorky *Dagmar Křišová* a *Marcela Poláčková* měly pocit, že dlouho dobu taková kniha, nebo spíš návod, jak s dětmi vůbec tímto směrem komunikovat u nás schází. Kniha má předat principy, jak

³⁶ ZAMOLO, Lucia Zamolo Illustration, 2020.

³⁷ BLAŽEJOVÁ, *Moje rudá knížka*, 2020.

³⁸ ZAMOLO, *Červená je přece fajn - Neuvěřitelné mýty a fakta o menstruaci*, 2020.

³⁹ ŠARADÍN LEBEDÍKOVÁ, *Sexuální obsah online: jeho dopady a jak na prevenci?*, 2023.

s dětmi na otázky ohledně sexuality mluvit, zdůrazňují ale také témata vztahu ke svému tělu, vzájemnému respektu, sexuálnímu násilí, kombinuje odborný výklad a osobní výpovědi, uvádí modelové situace. Mimo to autorky knihy také pořádají workshopy pro rodiče, kde své poznatky předávají, a dostává se jim velkého pozitivního ohlasu. Samotná obálka působí doslova šťavnatě, a i když má kniha převážně textovou náplň, doplňují ji ilustrace české ilustrátorky žijící v Německu, *Aleny Brunhilda Burneleit*, jsou provedené v zářivě červené a modré barvě.⁴⁰

Obr. 19 Obálka knihy
Děti to chtějí vědět taky⁴¹

Obr. 20 Ukázka úpravy dvoustrany knihy
Děti to chtějí vědět taky⁴²

Obr. 21 Ukázka ilustrací Aleny Brunhildy Burneleit⁴³

Příručky s náplní rad pro intimní život jsou z druhého úhlu pohledu určeny hlavně dospělému spotřebiteli, je jich nepřeberné množství, podle sexuální orientace, podle preferencí. Dle nabídek knihkupectví se zdá, že více publikací je věnováno zejména ženským čtenářkám. Knihy se zaměřují zvláště na ženské nebo mužské potěšení, orální sex, tantrické masáže a další. Je ale otázkou jejich životnost a potenciální vydávání pro nadcházející generace. V posledních letech se ale stala mezigeneračním fenoménem knížka

⁴⁰ ZANGA, *Sexuální výchova dětí. Mlčením o sexu vytváříme akorát tabu, varují lektorky*, 2023.

⁴¹ NAKLADATELSTVÍ KONSENT, *Děti to chtějí vědět taky*, 2022.

⁴² KNIHOBOT.CZ, *Děti to chtějí vědět taky*, 2023.

⁴³ BURNELEIT, *Brunhilda - Book Design & Illustration*, 2023.

s atraktivním názvem *Klub rozkoše, tipy a vychytávky pro kvalitní sexuální život*, ve svém francouzském originále *Jouissance Club: Une cartographie du plaisir*, za kterým stojí Jiine Plã, a to obsahově, tedy textově, tak i za stránkou grafickou, která je překvapivě zároveň líbivá a vkusná. Originál vyšel v roce 2021, česká mutace v roce 2023 pod nakladatelstvím 82 Book & Design Shõp, tomu všemu předcházela velmi úspěšná profil na sociální síti Instagram, kde způsob zpracování sexuálních rad a komunikace oslovil nemalou část uživatelů. Jde o naučný, ale kreativní návod k vlastnímu i vzájemnému partnerskému poznávání tělesné intimity, sexuálních technik, nabádá ale i ke komunikaci mezi partnery, bezpečnosti a chce bourat hranici studu. Textová stránka je výjimečná svou inkluzí, totiž texty jsou skloňovány v rodové neutralitě, tak aby byla kniha skutečně pro všechny identity bez rozdílu, jednoduše skutečně sexuální příručka 21. století, stejně tak svým zpracováním. Sama autorka je i tvůrkyní lineárních ilustrací, které i přes svou ne příliš stylizovanou popisnost na první pohled jasnou pochopitelnost dávají s doplněním barevných akcentů vyvážený a čistý dojem, pro někoho možná až minimalistický, a to vzhledem k pestrosti námětu. Kniha možná také dokáže překvapit svým formátem, nejde totiž o nějakou stydlivou útlou příručku do kapsy, ale o plnohodnotnou knihu, která se na polici knihovny jen těžko schová.^{44 45}

Obr. 22 Obálka a ukázka dvoustran knihy Klub rozkoše⁴⁶

Knihy zahrnující lidské intimní záležitosti nejsou jen typu příručky, zasahují i do světa popkultury i odbornosti, která jsou ale také ve své podstatě formou vzdělávání, třeba na poli historie. Historie lidské sexuality je probádané téma a nalezneme k němu spoustu podkladů, odborných, více nebo méně vtipných knih, v příkladové zkratce jako jedna z nejznámějších, velmi obsáhlá a pečlivě vytvořená je *Podivuhodná historie sexu* (2020, Unbound). Autorka

⁴⁴ TV 82, *Klub rozkoše – tipy a vychytávky pro kvalitní sexuální život*, 2023.

⁴⁵ PLÃ, *Klub rozkoše: tipy a vychytávky pro kvalitní sexuální život*, 2023.

⁴⁶ 82 BÖÖK & DESIGN SHÖP, *Klub rozkoše: Tipy a triky pre kvalitný sexuální život*, 2022.

Kate Lister popisuje historii doplněnou vlastním humorem, a to od fresek ve starověkých Pompeích, po moderní nevěstince se sexuálními roboty, vše s důrazem na společensko-kulturní přístupy. Mimo to existuje od stejné autorky kniha *Děvky, šlapky, hampejznice: Dějiny prodejného sexu* (2021), kde výpravně popisuje historii tzv. nejstaršího řemesla v globálním rozsahu. Knihy jsou bohatě doplněny obrazovým doprovodem, někteří z recenzentů nedoporučují knihu ke čtení třeba v městské hromadné dopravě.⁴⁷

Základy historie intimity napříč tisíciletími a kulturami, od pravěku až po vize budoucnosti, nabízejí třeba i komiksové knihy. *Sex Komiks* jsou zároveň naučné, ale taky hlavně výtvarně zajímavé a nenuceně informaci předávající knihy. Jedná se konkrétně o dvě publikace - *Sex Komiks – první komiksové dějiny sexuality* (2017) v červené obálce, které zahrnují historii západní kultury, na což navazuje *Sex komiks 2 – intimní historie Afriky a Orientu* (2021) v obálce modré barvy, zahrnující Afriku, Blízký východ, Indii, Čínu a Japonsko. Celkově je *Sex komiks* oblíbeným a snadno stravitelným způsobem, jak se dozvědět něco nového, kreslené postavy pomocí typických bublin komentují události sarkastickým a uštěpačným způsobem, vše doplňují historické fakty, autory jsou *Philippe Brenot a Laetitia Corynová*, u nás je v překladu z francouzského originálu vydává nakladatelství *Paseka*.⁴⁸

Obr. 23 Obálka a ukázka z knihy *Sex komiks*⁴⁸

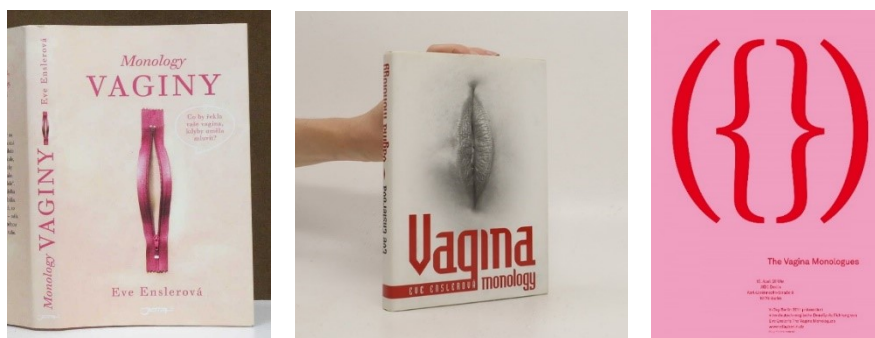
Pokud bychom chtěli nahlédnout na téma knižních obálek, určitě bych zmínila rozsáhlou řadu podob přebalů knihy, taktéž divadelní hry, *Monology vagíny* z roku 1996 americké autorky *Eve Ensler*, která obsahuje výpovědi ženského klína ve spojení s různými situacemi.⁴⁹ Kniha byla mnohokrát publikována nebo uvedena na divadelních prknech, na obálkách nebo divadelních plakátech se objevuje ve většině případů stylizovaná vulva –

⁴⁷ DATABAZEKNIH.CZ, Kate Lister, 2008.

⁴⁸ KONÁŠ, *Sex komiks zobrazuje skoro všechno, co jste chtěli vědět o sexu, ale báli jste se zeptat*, 2017.

⁴⁹ ENSLER, *The Vagina Monologues*, 1996.

vagína, jedná se například o geometrickou stylizaci ženské klína ve tvar trojúhelníku, otevřený růžový zip, ženské rty nebo jejich otisk otočené o 180 stupňů – to hned v několika podobách, jedno z graficky nejzajímavějších řešení je potom využití dvou druhů závorek (Obr. 26).

Obr. 24, 25, 26 Ukázky variant obálek Monology vagíny^{50 51 52}

Stylizaci ženského přirození bychom našli i na publikaci s vypovídajícím názvem *Kniha o kundě* autorů Karla Utteho a Nely D. Astonové, ta představuje sbírku literárních úryvků, poezie a esejí, které se otevřeně a bez zábran věnují tématu ženské sexuality s cílem ukázat, že slovo *kunda* – ženské genitálie mohou být legitimním a inspirativním tématem v literatuře a umění. Kniha vyšla ve v nakladatelství Dybbuk v roce 2007 a následně v roce 2012, v obou příkladech na obálce nalezneme stylizaci ženského pohlaví do tvarosloví, již v předchozí kapitole zmiňovaného kosočtverce s čárkou, ve stejném smyslu vyšla též *Kniha o čůráku*.⁵³

Obr. 27. Přebaly publikace Kniha o kundě (zleva: 2007, 2012)⁵³

Bez Vlasů, nejde tak úplně o knihu o sexu nebo pohlaví, spíše jako o osvětu, povzbuzení, a to vše v ideálním krásném autobiografickém kabátě komiksového zpracování autorky Terezy Čechové, vydané v roce 2020 nakladatelstvím Paseka. Zařazuji ji sem z důvodu, jak

⁵⁰ ENSLEROVÁ, *Monology vaginy*, 2019.

⁵¹ REDAKCE BLOGU KALÍŠEK.CZ, *Monology vaginy*, 2020.

⁵² HICKMANN, *Vagina Monologues poster*, 2011.

⁵³ KNIHOBOT, *Kniha o kundě*, 2012.

se dá také pohlížet na osobní intimitu, tedy že se člověk rozhodne ji sdílet v dobrém úmyslu, konkrétně s otevřením se s osobním příběhem o přijmutí nemoci alopecie. Ilustrace jsou z ruky *Štěpánky Jislové*. Komiksový styl s lehkým nádechem karikatury citlivě uvolňuje vážnou situaci, ale přesto dokáže zachytit deprimující, smutné a jinak nepříjemné okamžiky života hlavní postavy. Kniha si vysloužila cenu *Muriel 2020* v kategorii Nejlepší komiksová kniha.⁵⁴ Podobným příkladem typu knihy je autobiografický komiks *Bezdětná* (2020, *Labyrint*), pojednávající o snaze a nemožnosti početí miminka a je věnována zejména veškerému okolí, které „to myslí dobře“. Kniha je pojata s nadhledem a černým humorem pomocí jednoduchých kreseb, autorkou je *Monika Baudišová*.⁵⁵

Obr. 28 Ukázky z knihy *Bez vlasů*⁵⁶

Obr. 29 Ukázka knihy *Bezdětná*⁵⁷

„Vyznáváme diverzitu pysků, konsensuální sex, lásku, empatické chování, výtok na kalhotkách, respekt, sexEd, etické porno, masturbaci a nazývání věcí, zejména našich pohlavních orgánů, pravými jmény.“⁵⁸

⁵⁴ MANDYS, Pavel, 2020. *Bez vlasů, ale s čínorodostí a talentem*.

⁵⁵ MATTAS HORÁČKOVÁ, Červenání povoleno. *Vybíráme knihy o lásce, sexu a intimě, které mají skvělou grafiku*, 2022.

⁵⁶ CZECHILLU, *Bez vlasů: Autobiografie každým coulem*, 2020.

⁵⁷ BAUDIŠOVÁ, *Bezdětná*, 2020.

⁵⁸ VYHONITDABLA.CZ, *Výhonit d'ábla*, 2022.

Vyhonit d'ábla je název českého oceňovaného podcastu Zuzany Kašparové a Terézie Ferjančkové, který vznikl v roce 2019 a kde se autorky otevřeně a neformálně zabývají různými tabuizovanými tématy z oblasti vztahů se zaměřením na sexualitu, přes fetiše anebo taky zdraví. Pořádají také přednášky a diskuse ve školách zaměřené právě na oblast intimity a sexu, vytvořily spolu s Českou televizí pořad *Na Záchodních*. Probíraná choulostivá témata, o kterých se ne vždy lehko mluví, také vydali v roce 2022 v knize pod nakladatelstvím *Listen*. Celek můžeme vnímat další formu toho, jak se něco dozvědět, pobavit se a zejména se ztotožnit se svým okolím.⁵⁸

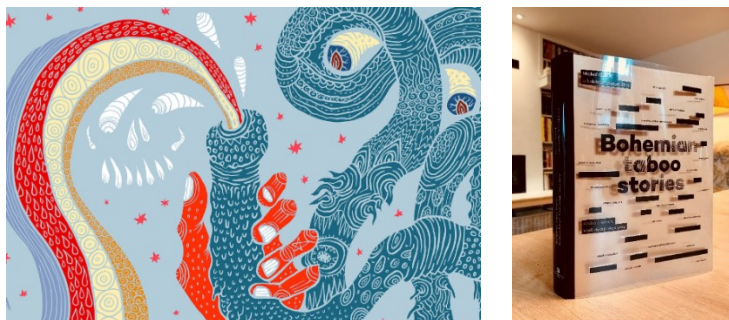

Obr. 30 Cover podcastu a obal knihy *Vyhonit d'ábla*⁵⁸

„V knize se dočtete například o fungování Laboratoře evoluční sexuologie a psychopatologie nebo o práci designérky Riwy Nerony korsetů, podvazkových pásů a spodního prádla, jejíž tvorbu oblékají přední tanečnice české burlesky. Dále pak také o tom, jak funguje nezisková organizace Freya, která se věnuje sexuální asistenci postiženým a seniorům či o tom, kdo stojí za založením malého obchůdku s provokativním názvem Little Fetish Shop.“⁵⁹

Publikace, taktéž spojená s bouráním tabu skrze výpovědi osobních zkušeností dvaceti osobností dotýkajících se profesně nebo jen zájmově tabuizovaných témat v souvislosti se sexualitou, se jmenuje se *Bohemian Taboo Stories*, vyšla v roce 2019 za podpory komunitního financování na platformě *Hithit*. Jde o výtvarně pojatou knihu doplněnou ilustracemi a fotografiemi různých autorů, za celým konceptem knihy stojí *Michal Rejzek* alias *Henryk Mrežekí*.⁵⁹

⁵⁹ URBAN, *Kniha, která boří tabu. Dvacet příběhů nevšední lidské sexuality v grafice Tomáše Cikána*, 2019.

Obr. 31 Ilustrace z knihy *Bohemian Taboo Stories* a její obálka⁶⁰

Stejně jako dospělí autoři poslední zmíněné publikace k tomu, že téma zajisté nevyčerpali a mohli by v něm pokračovat, tak i tato kapitola by mohla být nekonečně nafukovacím prostorem pro ukázky intimních, sexuálních nebo třeba i erotických knih. K ukončení kapitoly zmíním alespoň ukázkou spjatou se světem fotografie, protože i takový vizuální doprovod je pro intimitu a sexualitu důležitým médiem. K příkladu nám určitě poslouží několikaroční projekt *Daily portrait* fotografa *Martina Gabriela Pavla*. Pavel se dlouhodobě zabývá tématem fotografování krásy, intimnosti a přirozenosti člověka, v kontextu toho, jak vidíme jeden druhého. Projekty jsou pečlivě sestaveny do jednotlivých sérií, pro demonstraci jsem vybrala pátou sérii z let 2018–2020, *dp5 —Daily Portrait Brno — Bratislava — Budapest — Vienna* (DPBBBV 2020). Tento projekt, který je prezentován ve výrazné knižní formě představuje více jak 300 fotografií nahých lidí napříč zmíněným městy a za cíl si klade být současným, vizuálně netradičním průvodcem životem ve střední Evropě. V edici z roku 2022 *dp6 – Daily Portrait Switzerland*, autor vychází z dadaistických a surrealistických tendencí a fotografuje nahá těla 365 osob v pohybu při kutálení se ze svahu, zkoumá tak zábavný a osvobozující pohled na svět vzhůru nohama.⁶¹

Obr. 32 Obálka a ukázka z *dp5*⁶²

a ukázka dvoustrany z *dp6*⁶³

⁶⁰ BOHEMIAN TABOO, *Bohemian Taboo Stories - O lidech, kteří dělají něco sexy*, 2022.

⁶¹ PAVEL, *Daily portrait series*, 2022.

⁶² PAVEL, *Daily Portrait Brno*, 2020.

⁶³ PAVEL, *Daily Portrait Switzerland*, 2022.

Nahlédnutí do osobních – intimních prostor pomocí dokumentárních literárně-fotografických knih nabízí česká produkce nezávislého nakladatelství *wo-men*, to se věnuje tabuizovaným, menšinovým a nemainstreamovým tématům. Za svou existenci od roku 2012 vzniklo přes dvacet vydaných titulů pod taktovkou *Barbory Baronové*, ty získávají ceny za svůj obsah, ale i formu (např. *Nejkrásnější česká kniha*, *Magnesia litera*). Konkrétně například *Ženy o ženách: Intimita tvorby českého ženského filmového a literárního dokumentu*, kde nalezneme rozhovory s osobní zpovědí žen tvořících dokumentární obsah v Česku. Na principu intimních rozhovorů, výpovědí nebo příběhů jsou ale založeny i knihy *Ženy 60+*, *Hlasy žen: Austrálie, Slečny* nebo *Intimita*. Jako silný počín nakladatelství je i kniha *Hranice lásky*, fotografky *Dity Pepe*, která fotografickým okem zkoumá ve třinácti kapitolách různé typy lásky a jejích hranice.⁶⁴

Obr. 33 Kniha *Ženy o ženách*⁶⁵Obr. 34 Kniha *Hranice lásky*⁶⁶

⁶⁴ Nakladatelství *wo-man*, 2012.

⁶⁵ *Ženy o ženách*, 2019.

⁶⁶ *Hranice lásky*, 2021.

2 KNIHA KÁMASÚTRA

Protože jsem si pro svou praktickou část diplomové práce vybrala zpracování starověkého indického textu – knihu Kámasútra, je část teoretické části věnována právě jí. Kapitola z prve obsahuje historické uvedení a důležité informace pro základní přehled, dále uvádím část zahrnující rešerši, vizuální podobu knihy, různé novodobější produkce.

2.1 Kniha

2.1.1 Historie

Toto světoznámé dílo vzniklo téměř před 2000 lety, nejpravděpodobněji v druhé polovině 3. století našeho letopočtu, v období Guptovské říše (která se rozkládala v severní části indického subkontinentu). I když ji texty přímo nezmiňují, zcela přesné datum vzniku těchto textů známo není. Jde o hinduistický text starověké Indie o lásce, partnerství a rozkoši, původně psaný v jednom z nejstarších jazyků vůbec, sanskrtu. Význam slova Kámasútra se dá vyložit jako *poučení o rozkoši*, což jsou slova, která často nalezneme jako dovětek názvu dnešních novodobých vydání plného původního textu. *Káma* znamená touhu, potěšení nebo lásku, a *sútra* nám udává, že se jedná o příručku. *Sútru* (doslovně provázek nebo nit) bychom mohli jednoduše popsat jako samostatně stojící literární žánr starověké a středověké Indie vztahující se k indické literární tradici. Jedná se totiž zpravidla o soubor aforismů v podobě příručky, které mají za úkol předávat zhuštěné informace generacím, používá prvky prózy i poezie. Kámasútra je sama o sobě sestavena z několika starších, dohromady obsáhlých rukopisů, což je přesně citováno v úvodu knihy, kde autor zmiňuje konkrétní jména autorů, od kterých znalosti čerpá a destiluje, v celé knize se ně jmenovitě odkazuje (např.: „*tak praví Gónárdíja*“), souhrnně je potom nazývá *učiteli* a *učenci*, stejným způsobem cituje autor taktéž sám sebe, tedy například „*tak praví Vatsjájana*“, proto zcela přesně známe autorovo jméno. Můžeme tak rozeznat, které rady k nám směřují, od jakého autora. Taktéž v dílech mladších, než je Kámasútra, se odkazují zase na Vatsjájana, což je jedna z metod, díky které se na základě postavení do historických souvislostí dá dílo datovat.⁶⁷

Za autora celé knihy se všeobecně uznává mnich a filozof Vátsjájana Mallanaga, o kterém není známo příliš informací, kromě těch, které se pojí obecně ke knize nebo které sám Vatsjájana o sobě uvádí v samotném textu. Pro příklad některé z částí v úplném závěru

⁶⁷ DONIGER, *The "Kamasutra": It Isn't All about Sex*, 2003.

knihy: „*Poučiv se z dávných spisů, jakož ze způsobů běžných, psal jsem pilně...Tuto Kámasútru sepsal, zasvěcen svým starým mistrem do bábhrajovského díla, probádav je, Vatsjájana, jenž se bránil pokušením, soustřediv se na svůj traktát...*“⁶⁸

2.1.2 Hodnoty

Kámasútra je obecně dnešní společností velmi jednoduše a deformovaně brána jako soubor plný akrobatických sexuálních pozic nebo minimálně text zahrnující pouze sexuální praktiky. Mohli bychom tomu dát za pravdu, pokud bychom primitivně vytrhli ze všech historických souvislostí fakt, že Kámasútra znamená *poučení o rozkoši*, a dále bychom netrvali na tom, že knihy s tímto názvem musejí mít formát *sútry*. Původní Kámasútra je ve skutečnosti podrobný návod ke spokojenému, a zejména úspěšnému společenskému a partnerskému životu, který je celý založen na tradičním hinduistickém konceptu *Purušhárthy*. *Purušhártha* zastává čtyři body, nebo spíše cíle, díky jejichž splněním se dá dosáhnout na šťastného života. V překladu totiž znamená *účel (nebo) předmět lidského bytí*. V jednoduchém vysvětlení jsou to tyto čtyři cíle:

Dharma – morální správnost, plnění svých povinností, ctnostné žití v souladu s řádem.

Artha – životní stabilita směrem k movitým prostředkům, zabezpečení, kariéra a úspěchu.

Káma – prožívání lásky, vztahů a krásy, naplnění tužeb.

Mókša – nejvyšší duchovní cíl, poznání podstaty mezi zrozením a smrtí.⁶⁹

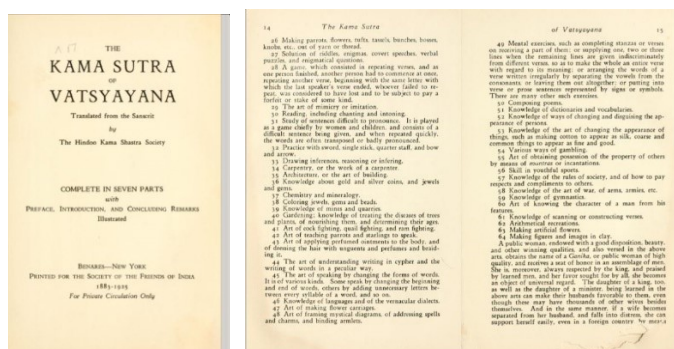
Často se dočteme, že texty Kámasútry byly určeny ve své době pro společnost vyšších vrstev, těch nejzámožnějších a nejvzdělanějších, což samotné texty ve své náplni i docela potvrzují, často totiž popisují nákladný materiální i společenský život, který si jednoduše určitě nemohla dovolit každá třída nebo kasta tehdejší společnosti. Nicméně se texty taktéž nikde o konkrétním dělení společnosti nezmiňují a podle *Wendy Doniger* jde téměř o jejich ignorování, zejména směrem k uplatňování vztahových nebo mileneckých rad. Zmiňují se o nich pouze v souvislosti s hledáním sobě rovných partnerů, co se týče právě společenských poměrů. Vše to odkazuje zpět na hlavní myšlenku: dosažení spojeného života na základě *Purušhárthy*, a to sice s různými prostředky, ale pořád s cílem dosažení svého pomyslného maxima za doporučení rad z Kámasútry, kde mimochodem i sám autor uvádí, že úspěšný

⁶⁸ VÁTSJÁJANA, *Kámasútra aneb Poučení o rozkoši*, 1991.

⁶⁹ SHARMA, *Modern Hindu thought: an introduction*, 2005.

muž je na první místě znalcem Kámasútry. Nicméně příručka není jen plná textů, které jsou směřovány pro spokojený a naplněný život muže, velká část rad je určen především ženám, ale v dnešní době by dané rady určitě neměly svůj úspěch, zejména v kruzích feministicky zaměřené společnosti.

To, jakým způsobem knihu dnešní společnost vnímá, do jisté míry definoval její první překlad do anglického jazyka v 19. století, v době britské koloniální nadvlády, kdy byla indická tradice erotické otevřenosti vytlačována, včetně knihy Kámasútry, samotnou Indií. V roce 1883 vyšla podoba překladu sira *Richarda Francise Burtona* (ve spolupráci s *F. F. Arbuthnotem, Bhagavanlalem Indrajitem a Shivaramem Parashuramen Bhidem*), která je ve skutečnosti nepřesná a zkreslená filtrem viktoriánských zákonů, i když se je při vydání snažil *Burton* obházet. Nedostatky spočívají především v potlačování tzv. ženských hlasů a ideologickému příklonu k patriarchálnímu výkladu. Způsob tohoto překladu se stal však jen zárodkem nadcházejících chybných interpretací, protože na něm staví téměř všechny následující vydání textu Kámasútry až do konce 20. století. To platí taktéž pro indické verze, které raději čerpají z anglického překladu než z původních sanskrtských textů. Tato verze se stala populární, protože odpovídala západním představám o exotické kuriozitě. Aby se ve své době *Burton* vyhnul cenzurním zákonům, knihu vydával pod zástěrkou imaginárního spolku na obálce knihy uváděl „*Vatsjájanova Kámasútra, přeložená ze sanskrtu. V sedmi částech, s předmluvou, úvodem a závěrečnými poznámkami. Cosmopoli: 1883: pro londýnskou a benáreskou společnost Kámasástry a pouze pro soukromý náklad*“. Uvádí se, že knize se dostalo nejvíce co do počtu pirátských verzí.⁷⁰

Obr. 35 Ukázka úpravy vydání Kámasútry pod Burtonovou:

*Hindoo Kama Shastra Society*⁷¹

⁷⁰ DONIGER, *Redeeming the Kamasutra*, 2016.

⁷¹ *THE KAMA SUTRA OF VATSYAYANA*, 1883.

I přes svou jistou nesprávnost Burtonova překladu jsou knihy, které jsou dnes běžně k dostání, stále navázány na tento překlad, i když například jako určitá náprava kulturního odkazu vznikl v roce 2003 nový překlad. Ten by měl být ve srozumitelné a sexuálně upřímné angličtině, včetně překladů některých dřívějších poznámek a komentářů autorů (*Wendy Doniger a Sudhir Kakar*).

2.1.3 Obsah

Celý původní text knihy je rozdělen do sedmi částí – tzv. *hlav*, které mají své další podrobnější dělení dle sekcí, kapitol a veršů, autor ji přesto hned v úvodu nazývá jako malou knížku, přitom všechna doporučení a rady jsou podrobně a jasně popsána až s překvapivými detaily. Svou novodobou popularizací je nejznámější druhá hlava s názvem *Milování*, kde ve skutečnosti nenalezneme stovku těžko proveditelných milostných poloh, ale je to jedna z mnoha dalších podstatných částí celku.

Hlava první – Úvod

V několika větách se vše uvádí, vysvětluje obsah a zmiňuje se, ze kterých textů je kniha ve svém celku komponována. Zmiňuje koncept úspěšného a naplněného života, a zejména zdůrazňuje důležitost osvojení tzv. *Čtyřiašedesátera pomocných oborů*, kterými by se měli vzdělávat mladé dívky, a jsou taktéž pomůckou k dosažení spokojeného života. Jde jednoduše o seznam 64 schopností a zájmů, které by měla žena ovládat, jsou to například: „zpěv, hudba, tanec, ...pletení z rákosí a bambusu, dřevorezba, stavebnictví, ...umění vykládat nebeské hlasy, ...“. Taktéž kapitola popisuje, jakým stylem má správný *frejír* (znalec milostného umění, svůdník) vést svůj každodenní život, s kým se má stýkat, kdo jsou jeho přátelé a jakých společenských událostí se má účastnit. Zmiňuje se také rozdělení milenek do tří tříd: *panny*, *znovazléhané vdovy* a *kuběny* (prostitutky), kterým se pak věnuje podrobněji v dalších kapitolách.

Hlava druhá – Milování

Část *Milování* se věnuje způsobům fyzického intimního potěšení a je rozdělena do čtrnácti oddílů, které se věnují různým aspektům a částem milostného života. Hned v začátku vyjmenovává a popisuje druhy milenců a milenek, jejich vzájemnou kompatibilitu, druhy lásky a s tímto základem i nadále v náplních textů pracuje. Druhy milování tu nejsou popsány jen z pohledu čistě doporučených sexuální poloh, ale velké zaměřením je na komplex celého průběhu, od přípravy na samotný akt až po to, jak se milenci mají chovat po

jeho skončení, jako důležité je bráno i navozování intimní atmosféry a různé typy svádění. Obrazně pak popisuje druhy objetí, polibků, škrábání, kousání a také to, jaké jsou způsoby bití, výkřiků a vzdechů: „...*dílo popisuje pouze čtyřicet poloh a většina z nich je poměrně snadná, pokud je žena přiměřeně pružná.*“⁷² V kapitole se také dočteme o povahách a obyčejích žen z různých krajů, způsobech orálního sexu a o praktikách ve společnosti tzv. *kleštěnců* (kastráti často určeni k sexuálním praktikám v harémech, běžně řazení do třídy „třetího“ pohlaví).

Hlava třetí – Panny

V této kapitole se dočteme o tom, jak správně postupovat k úspěšnému výběru a namlouvání mladé ženy a jak se s ní seznámit, navázat přátelství, vyvolat v ní důvěru, projevit zájem pomocí her a darů a jak trpělivě přecházet k intimním záležitostem. Jsou uváděny přesně dané žádoucí i nežádoucí parametry na její vzhled, původ a intelekt, a také jsou zde vypsány způsoby poznání reakcí ženy. Na druhou stranu se také zmiňují postupy, jakými si má žena získat muže za pomoci využití důvěrníků, a dále typy a postupy při sňatcích a jejich počátcích.

Hlava čtvrtá – Manželky

Čtvrtá kapitola knihy přímo navazuje na předchozí kapitolu a věnuje se povinnostem a způsobech chování partnerů v manželském svazku a je věnována z velké části radám směřujícím k ženám. V seznamech zmiňuje, jak se má manželka za nepřítomnosti svého muže chovat, s kým se stýkat, jak o sebe pečovat, starat se o domácnost, včetně pěstování plodin a nákupů potřeb do domácnosti. Zejména také uvádí, v jakých případech má muž přistoupit k dalším sňatkům a žít v mnoho manželství, jaká je mezi jednotlivými spolumanželkami hierarchie a jak k sobě mají přistupovat. Tato kapitola je možná až velmi přímočaře a jasně podána a paradoxně není příliš obsáhlá, na rozdíl od té následující.

Hlava pátá – Paní

Tato kapitola je ve své podstatě velmi podobná té třetí, namísto rad, jakým způsobem získat pravou nastávající manželku, se doporučují způsoby, jak dosáhnout žen, které už jsou provdány za někoho jiného, znamená to, že se jedná přímo o rady, jakým způsobem úspěšně naplánovat a činit vědomou nevěru. Opět jsou zde vypsány doporučení, jakou ženu zvolit, ale také důvody, na základě kterých může žena naléhajícího muže odmítnout. Důležitá část

⁷² HOOPER, *KámaSútra: klasické způsoby milování upravené pro současné milence*, 1997.

zahrnuje plánování a budování diskrétnosti pomocí *poslic* (ženských zprostředkovatelek), které plánují milencům tajná setkání nebo doručují korespondenci a dary.

Hlava šestá – Kuběny

Celá kapitola se věnuje životu a způsobům obživy *kuběn* (prostitutek), hned v úvodu uvádí, že v tomto případě jsou důležitější peníze než láska a jedná se jednoduše o zboží. Vypisuje se zde seznam mužů vhodných pro takový typ soulože, ale hlavně těch nevhodných, taktéž se zmiňují požadavky na přednosti správné *kuběny*, od vzhledu až po mnoho rad chování k muži, různými způsoby od použití tělesných náznaků a lichotek. Velká část textu je zejména zaměřena na strategii dosažení konstantní a kvalitní obživy *kuběn*, a to jakým způsobem zákazníky získávat, jak si je udržovat i jak rozpoznat jejich změny v chování a případně i to, jak vztahy ukončit bez ztráty reputace. Je zmíněno, jaké jsou druhy *kuběn* a jak se dělí druhy jejich zisků, zejména i ztrát v takovém podnikání.

Hlava sedmá – Rady

Poslední kapitola knihy je uvedena slovy „*Vyloženo Poučení o rozkoši. Kdo však nedojde zamýšleného cíle, nechť se uchýlí k Radám*“, jde o nejkratší kapitolu, která lehce působí dojmem kuchařky. Nalezneme tady přírodní recepty, které mají poskytovat zvýšení sexuální výkonnosti, touhy a často vedou dle knihy *k oblouznění*. Jsou zde i návody na efektivní zvětšení *pyje* (mužského penisu), použití nástavců různých materiálů a tvarů, které mají po potření vyrobených směsí přivést ženu k rozkoši.

Celá kniha končí slovy „*A tu končí Vatsjájanovo Poučení o rozkoši*“.⁷³

Z pohledu dnešního čtenáře se zdají texty ve svých pasážích jistě často až neuvěřitelně bizarní, možná groteskní, a určitě ve velké míře urážlivé, což vypovídá o velkém dobovém, kulturním i mentálním rozdílu. Pokud se zaměříme na části popisující samotné tělesné akty nebo hodnoty partnerství, zjistíme, že zase tak velká propast mezi tehdejším čtenářem a námi neexistuje, proto má jistě kniha i v dnešní společnosti svůj důležitý význam.

2.1.4 Forma

Kámasútra byla po staletí několikanásobně opisována a adaptována, při takovém přepisu taky často nastalo k dopisování různých poznámek a komentářů k textům, úplně původní texty se nám dochovaly v mnoha verzích a často pouze po jednotlivých fragmentech,

⁷³ VÁTSJÁJANA, *Kámasútra aneb Poučení o rozkoši*, 1991.

ty nejstarší pocházejí z konce prvního tisíciletí našeho letopočtu.⁷⁴ Původní fyzická forma (stejně jako ostatních druhů podobných náboženských textů – sůter) sestávala z palmových listů, které byly sušeny, leštěny a následně se zápis prováděl rytím, vznikly tak rýhy, do kterých se vtíral pigment, například saze. Takto zhotovené listy se následně číslovaly a spolu s dřevěnými deskami byly svázány provázkem k sobě přes vytvořené otvory. Tato křehká forma jen potvrzuje vzácnost dochovaných rukopisů, převážně nalezených v oblastech s podmínkami sucha, palmové listy jsou náchylné k poškození jednak vlhkostí, ale také hmyzem, je tak velmi pravděpodobné, že opravdu původní text pocházející z doby vzniku a rukou Vátsjájanů neexistuje.⁷⁵

Obr. 36 Podoba principu manuškriptů na palmových listech⁷⁶

Většina textů se dochovala v podobách prepisů na papíře, ty jsou hlavně z rozmezí 14.–19. století, kdy postupně nabývají i podob s ilustracemi, takové si v pozdějších dobách nechávali zhotovit na zakázku zámožní členové společnosti. Dochované ilustrace jsou často jen útržky a někdy se ani nejedná o přímé ilustrace Kámasútry, nicméně sdílejí stejné náměty, odrážejí přijetí sexuality jako běžnou součást sociálního života tehdejší společnosti, často jsou tak k vidění milenecké páry v sexuálních pozicích, ale také například výjevy námluv. Nejstarší ilustrované sanskrtské manuškripty, zřejmě Kámasútrou inspirované, pocházejí ze 17. století z oblasti Nepálu, od neznámého autora, našli bychom je uložené v Národních Nepálských archivech, ale také v muzeu v Berlíně nebo Británii. Jedny z nejznámějších obrazových adaptací je série 28 miniatur zachycující zejména jednotlivé pohlavní styky, vyznačují se kresebnou jemností, zlacením a barevným rámováním, pochází z polovina 19. století nejspíše z části Guler v severní Indii. Takové podoby ilustrací jsou častým doprovodem dnešních vydání knih obsahující celý Vátsjájanův text, z dnešního pohledu se můžou zdát

⁷⁴ PURI, *Concerning Kamasutra s: Challenging Narratives of History and Sexuality*, 2002.

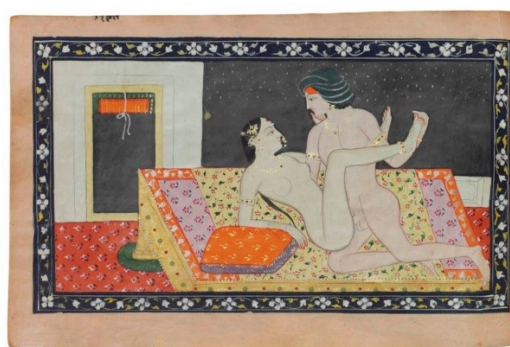
⁷⁵ NORMAN, *The Craft of Bookbinding Originated in India and Southeast Asia*, 2025.

⁷⁶ PLAU, *Stories of Asian palm-leaf manuscripts*, 2022.

jako ploché, neproporcionální, pro někoho možná lehce groteskní, ale přesto jsou jasně názorné. Běžně zachycující i okolní architekturu, zvířata, dekory či domácí vybavení.⁷⁷

Obr. 37 Ukázka ilustrace ze 17. st.

Obr. 38 Ukázka miniatury z 19. st.⁷⁸

Kumari and King in Coitus⁷⁹

Jako obrazový doprovod Kámasútry se také často uvádějí, a i v dnešních podobách knih používají, sochařské výjevy z indické chrámové architektury, kde zaujímají svůj význam *Kámy*, jednoho z cílů *Purušárthy*. Toto chrámové umění pochází z 6. až 14. st. n. l., ty nejvýznamnější pocházejí konkrétně z chrámového komplexu *Khadžuráho*, který byl postaven mezi lety 950–1150 n. l., další potom z chrámu slunce v *Konarku*, který se spojuje s pojmem vrcholu erotického sochařství datující se do 13. st. n. l.⁸⁰

Obr. 39 Sochařský výjev z chrámu Khadžuráho⁸¹

Ve stejném principu jako na hinduistických chrámech jsou erotické výjevy zobrazovány taktéž v dalších formách rytin nebo řezby. Jedna z nejvýznamnějších vydávaných podob

⁷⁷ MCCONNACHIE, *The book of love: the story of the Kamasutra*, 2008.

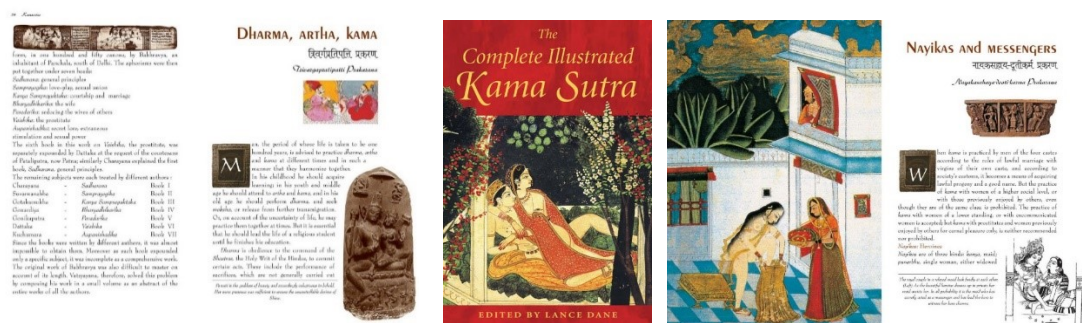
⁷⁸ KAMA SUTRA — *A series of twenty eight original miniatures, bound. Probably Guler, Northern India, mid-19th century*, 2016.

⁷⁹ *An Illustration from the Kama Sutra of Kumari and King in Coitus*, 2000.

⁸⁰ HARLE, *The art and architecture of the indian subcontinent*, 1994.

⁸¹ SHARATH, *Stories and myths around the erotic sculptures of Khajuraho*, 2016.

Kámasútry dnešní doby je totiž doplněna širokým obrazovým doprovodem uměleckých děl shromážděných z muzeí i soukromých sbírek po celém světě zahrnujících mince, rukopisy na palmových listech, sochy, starověké hračky, šperky, architekturu, hřebeny ze slonoviny, březovou kůru, látky, obrazy, fresky a svitky. Kniha nese název *Kompletní ilustrovaná Kámasútra* (2003, nakladatelství *Inner Traditions*) a představuje dohromady celkem 269 ukázek zmiňovaných druhů artefaktů, což by mělo pokrýt všechny podobny milování, které Vatsjájana uvádí. Autorem sestavení obrazového doprovodu a komentáře je sběratel indického umění *Lance Dane*, a i když je kniha obsahově i obrazově velmi atraktivní a vypovídá nám o rozsáhlosti kulturního indického prostředí spojené se sexualitou, její grafické provedení není bohužel příliš povedené, působí až příliš neuspořádaným dojmem.⁸²

Obr. 40 Ukázky úpravy knihy Lance Danea⁸³

2.2 Zpracování – Rešerše

Ve své rešerši se snažím zaměřit mimo jiné na knihy, které jsou pro naše okolí běžně dostupné v knihkupectvích nebo dohledatelné na webu. Podoby knih, které se nazývají Kámasútry, jsou k nalezení samozřejmě v mnoha provedeních, jen za zlomkem obálek bychom našli její původní texty a záměr. Setkáváme se totiž běžně s knihami, které pouze název Kámasútra nesou nebo z ní ve větší či menší míře čerpají, zejména z druhé kapitoly pojednávající o milování a vynechávající všechny ostatní kapitoly, což může být i důvod, proč je náš pohled na původní význam knihy zcela zkreslený. Pokud čtenář není obeznámen alespoň stručně s historickou souvislostí nebo „omylem“, nenarazí přímo na plný původní text, často se nemusí vůbec dozvědět, jak právě dnešní podoby knih plné propletených partnerských dvojic vznikly. Přesto jsou různé typy těchto knih stále zpracovávány,

⁸²DANE, *Kompletní ilustrovaná Kámasútra*, 2005.

⁸³ *The Complete Illustrated Kama Sutra*, 2003.

vydávány, což značí, že mají své cílové zákazníky, i když za motivací nákupu takové publikace může často stát pouhý cíl vtipného nebo kontroverzního dárku.

2.2.1 Zpracování s původním textem

Asi nejrozšířenějším a běžně dostupným vydáváním s plným textem, který je doplněný o obrazový doprovod, je už výše zmíněná Kompletně ilustrovaná Kámasútra s editací Lance Dana, existují další podoby založené na stejném principu, tedy že je text doplněn fotografiemi uměleckých předmětů, jako jsou fresky, malby nebo sousoší. Kromě toho najdeme text zpracovaný spíše v menších útlých knížkách, které jsou doplněny reprodukcí vcelku starších orientálních ilustrací, hlavně sexuálních poloh, pocházejících převážně z 18. nebo 19. století, které proplouvají knihou vcelku náhodně, běžně bez ohledu na text, bez popisku nebo odkazu původu. Těchto, z dnešního pohledu poměrně zanedbaných podob, vzniklo nejvíce během posledních dvaceti let 20. století, a najdeme je tak v mnoha podobách, i když svůj vizuální jazyk mají téměř až identický. Novější zpracování se výrazově příliš neliší, rozdíl můžeme vnímat ve zvoleném zpracování obálek, ty novodobější často sází na využití dekorů a ornamentů.

Obr. 41, 42, 43 Ukázky knih s plným textem⁸⁴

Taktéž je stále dostupná dokonce verze knihy z roku 2003 zpracována formou *pop-upu*, za použití taktéž starších orientálních ilustrací, které jsou možná až bizarně a necitlivě použity do rozkladatelné trojrozměrné formy, nicméně kniha v tomto případě obsahuje jen některé své textové výňatky.⁸⁵

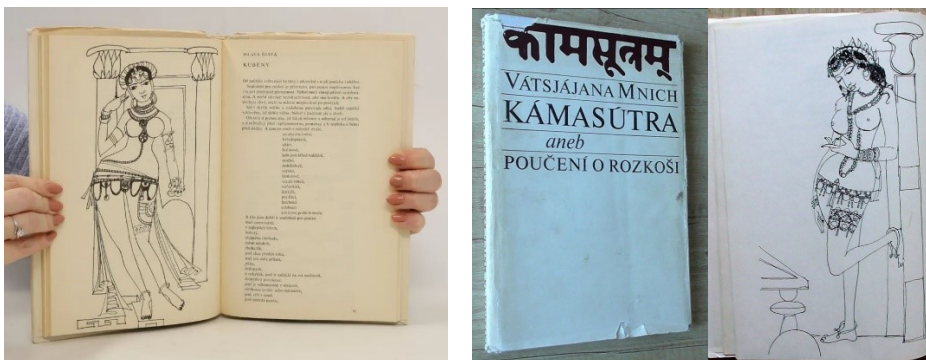
⁸⁴ *Kámasútra aneb Poučení o rozkoši*, 1997.

⁸⁵ *THE KAMA SUTRA IN POP-UP. 6 Paper-Engineered Variations*, 2003.

Obr. 44 *The Pop-Up Kama Sutra: Six Paper-Engineered Variations by Richard Burton*⁸⁶

Na druhou stranu například jeden z prvních překladů celého textu do češtiny, vydaným v tehdejším Československu, byl doplněn několika lineárními uvolněnými ilustracemi od *Hermíny Melicharové*, toto vydání s jednoduchou obálkou z roku 1969 od *Státního zdravotnického nakladatelství* nyní nalezneme v mnoha antikvariátech za velmi nízký obnos peněz (třeba i za 25 Kč, duben 2025).⁸⁷

Obr. 45, 46 vydání Kámasútry s ilustracemi *Hermíny Melicharové*^{88 89}

Starší, ale často uváděné a známé, je bohatě ilustrované zpracování od *Georgese Pitcharda*, které sice zahrnuje jen některý vybrané pasáže z celkových textů, ale ve svém vyobrazení ho kopíruje a má být jeho rovnocennou částí, i když jsou jednotlivé ilustrace pojaty velmi expresivně, možná až odvážně, a někdy se od textů odchylují. Dohromady jde o dvoudílnou edici (*Volume 1* a *Volume 2*) vydanou původně v roce 1991 nakladatelem *Eurotica*. Veškeré

⁸⁶ *Kama Sutra # THE POP-UP KAMA SUTRA # 2006, mint, 2006.*

⁸⁷ VÁTSJÁJANA, Kámasútra, aneb, Poučení o rozkoši, 1969.

⁸⁸ Kámasútra aneb Poučení o rozkoši, 1969.

⁸⁹ Kámasútra aneb poučení o rozkoši, 1969.

ilustrace jsou v černobílém provedení, jsou bohatě výřečné a pro někoho možná až provokativní, textová úprava je v zde neobvykle a ojediněle provedena do dvou sloupců.⁹⁰

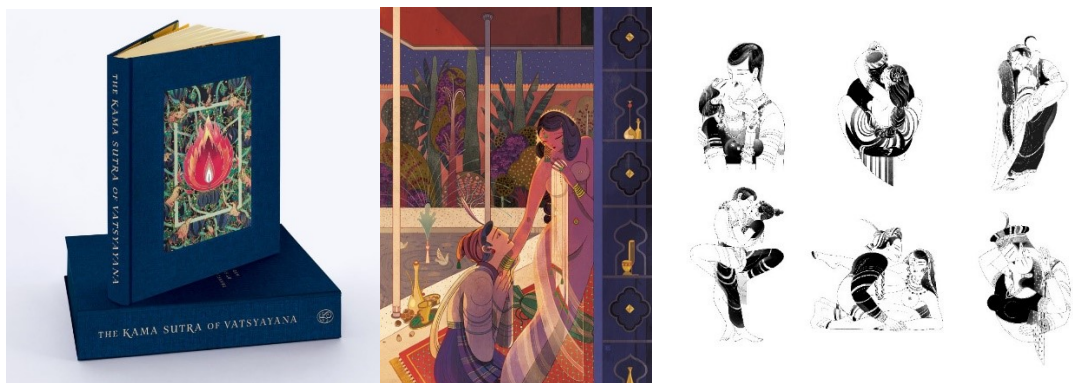
Obr 47 Zpracování Kámasútry Georgese Pitcharda⁹¹

Folio society, britské nezávislé nakladatelství, které si zakládá na pečlivosti celého procesu vydání knih, které se tak stávají samostatným uměleckým dílem, představilo v roce 2018 sběratelskou edici Vattjájany Kámasútry s ilustracemi od umělkyně pocházející z Hong Kongu, *Victo Ngai*. Kniha vyšla v nákladu 750 signovaných kusů, kdy každý svazek je uložen do krabice, která obsahuje taktéž samostatně vytištěné printy několika ilustrací z knihy a další svazek textu, který formou tří esejí tvoří doplňující komentář knihy. Všechny kusy jsou již vyprodány, ale pořízení tohoto luxusního, důstojného a ojedinělého zpracování celku vyšel nakupující v přepočtu téměř na 12 tisíc Kč. Každá z kapitol v knize je uvedena zpracovanou detailní barevnou celostránkovou ilustrací zachycující jednak lidské postavy, ale hlavně dekory, architekturu i přírodu, vše v duchu orientální indické kultury, v pojetí moderního digitálního stylu kresby. Do protistrany se staví ilustrace zvolené pro vyobrazení konkrétních poloh pohlavního styku, které následně proplouvají celou knihou, a i zde se jedná o pečlivě zpracované propojení východní kultury s ilustrací dnešních globálních trendů. Jsou ale ponechány v černobílých odstínech, kresba se skládá z lehkých linií i ploch s důrazem na detailnost při vyobrazení šperků nebo oděvů. Sazba textů je provedená do klasických stránkových bloků knižním serifovým písmem. Zřejmě se jedná o to nejpovedenější zpracování v rozmezí několika posledních dekad.⁹²

⁹⁰ *Georges Pichard's Illustrations For Kama Sutra in Two Volumes, Part One*, 2020.

⁹¹ *Georges Pichard - Le Kama Souta de Vatsyayana. Manuel d'érotologie hindoue. Nouvelle édition*, 2001.

⁹² *The Kama Sutra of Vatsyayana*, 2019.

Obr. 48 Zpracování Kámasútry i ilustracemi od *Victo Ngai*⁹³

Mezi podobně vydařené by se dala určitě zařadit verze s padesáti autorskými ilustracemi *Marcose China* z roku 2014, vydala ji *Penguin Books India*. Autor si dal za svůj cíl ilustrovat knihu moderním způsobem, s důrazem na emoce a poetičnost, kterou v textech postupně při čtení nacházel, chtěl při práci využít metafor s odkazy na svět zvířat a rostlin, kterých je obsah knihy bohatý, celkem vzniklo 50 různorodých jednostranných nebo dvoustranných ilustrací. *Chin* také považuje tento počín jako jeden ze svých nejvýznamnějších, ale hlavně nejnáročnějších v kariéře, byť dostal od nakladatele volnou ruku.⁹⁴

Obr. 49 Zpracování Kámasútry s ilustracemi od *Macose China*⁹⁵

2.2.2 Ilustrovaná zpracování

Verze zpracování s ilustracemi nabízí jako atraktivní a ideální volba vzhledem k trendům způsobu zpracování knih, což už jsme mohli vidět u dvou příkladů v předchozí kapitole. V tomto případě se nabízí v rámci stylizace postav vyobrazení partií genitálií, není to však

⁹³ NGAI, *The Kama Sutra of Vatsyayana*, 2019.

⁹⁴ CHIN, *Kama Sutra*, 2014.

⁹⁵ Macros Chin - *Kamasutra*, 2014.

pravidlem. Styl ilustrací může být velmi různorodý, osobitý, a tak se z knihy stává spíše samotné umělecké dílo nebo knize přidává na atraktivitě. Vzhled, vizuální stránka, forma anebo jen koncept knihy může být třeba i jediným důvodem ke koupi takové knihy v době, kdy jsou veškeré informace jednoduše dohledatelné pomocí internetu.

Jedním z příkladů je určitě jeden z elegantních projektů, kniha francouzské ilustrátorky a grafičky *Maliky Favre*. Tato umělkyně v roce 2013 totiž přímo spojila erotiku s typografií, ilustrací a designem v projektu *Kama Sutra A–Z*. Jde o ztvárnění sexuálních poloh, vždy v kompozici konkrétního písmene zahrnující celou abecedu, jedná se o 26 velmi pečlivě pojatých plošných vektorových geometricky ztvárněných lidských siluet s detaily v osobitém nadčasovém stylu. Dvě těla jsou vždy do sebe propletena v hranici jednotlivých hlásek, oddělena barevností a doplněna detaily tváří nebo v případě ženské postavy rukavicemi nebo punčochami. Celek byl vydán v roce 2020 jako kniha, kde jsou jednotlivé polohy doplněny o krátké textové erotické úryvky se zaměřením na autorky poetických textů, a to od starověku až do současnosti. Za zmínku také stojí webová stránka, kde jsou tyto ilustrace publikovány v animované formě, podle autorky má jít o nadčasový význam erotiky a být oslavou radosti, potěšení a smyslnosti.⁹⁶

Obr. 50 Kama Sutra A–Z *Maliky Favre*⁹⁷

Kamasutra LGBT+ je dalším z originálních zpracování této knihy lásky k příležitosti *Pride 2022*, za kterým stojí francouzská organizace pro osvětu a boji proti nemoci HIV *Sidaction* v kooperaci se studiem *Kibлинд*. Jde o dílo celkem 64 ilustrátorů z celého světa s cílem vytvořit novou LGBT+ verzi Kamasutry, která poukazuje na lidskou rozmanitost, sebelásku, respekt, potěšení a zejména ochranu. Jednotlivé ilustrace jsou kromě knihy k nalezení také na webové stránce, jedná se o velkolepou přehlídku uměleckých přístupů a stylizací, jde

⁹⁶ FAVRE, The Kama Sutra A-Z, 2013.

⁹⁷ FAVRE, The Kama Sutra A-Z, 2013.

o rozmanitost technik, barevnosti, kompozic i tvarů pod jednou střechou. Ilustrace také propojuje společný symbol, kterým je prezervativ, ten se objevuje ve větším nebo menším detailu v každé z kompozic, ale také na obálce knihy. Motto projektu zní: *“because there are as many ways to love each other as there are identities”*⁹⁸ K této ukázce bychom také mohli přidat graficky výraznou *Durex's Queer Kamasutra*, kterou společnost produkovala v roce 2018 ku příležitosti jejího prvního oficiálního zapojení a oslavě *Pride* v Kolumbii.⁹⁹ Dále pak v roce 2019 vznikla na základě instagramového profilu *Sapphosutra* další *Queer Kamasutra* s dovětkem „sapfický erotický manifest“, kterou sestavil lesbický pár francouzských autorek *Léontin Lacombe* a *Lou Dvina*. Inspiraci čerpali z reálných poznatků jejich komunity sledující jejich profil na sociální síti, a vytvořili tak soubor 30 pozic, které by měli opravdu prakticky posloužit.¹⁰⁰

Obr. 51 Kamasutra LGBT+¹⁰¹Obr. 52 Durex's Queer Kamasutra¹⁰²

Nicméně na pultech knihkupectví najdeme, a určitě nepřehlédneme, výtisk pestře růžové Kámasútry s dovětkem *Smyslné pozice na každý den*, která je svým obrazovým obsahem naplněná opravou „od hlavy až k patě“. Pro nakupujícího je tato kniha určitě jasnou volnou při výběru z aktuálně dostupných Kámasúter, zejména pro svůj styl zpracování. Atraktivními ilustrace jsou komponovány do různých interiérů i exteriérů, jsou vystaveny z lineární kresby s doplněním celobarevných ploch. Vše je jasně pochopitelné, to vše bez dlouhých textových bloků s komentáři a prűpovídkami. Jednotlivé sexuální pozice zahrnující páry různé sexuální orientace jsou uspořádaný do dvoustran, den po dni. Kniha vyšla původně u *Dorling Kindersley* v březnu roku 2022, autorkou je sexuální poradkyně *Claudia Blake*, a za velkým množstvím ilustrací stojí španělská umělkyně *Alicia Rihko*.¹⁰³

⁹⁸ *LGBT+ Kamasutra*, 2022.⁹⁹ *Kamasutra Queer*, 2018.¹⁰⁰ CYR, *Avec son Kamasutra queer, le duo Sapphosutra bouscule les représentations*, 2023.¹⁰¹ *LGBT+ Kamasutra*, 2022.¹⁰² *Kamasutra Queer*, 2018.¹⁰³ *Kama Sutra A Position A Day New Edition*, 2022.

U stejného nakladatelství vyšla v prosinci 2022 výrazově i koncepčně podobná forma Kámasútry se zaměřením na posilování, které je i u každé vyobrazené pozice definováno náročností a dalšími parametry v tabulce.¹⁰⁴

Obr. 53 Ilustrace od Alicii Rihko¹⁰⁵ Obr. 54 Ukázka z Kama Sutra Workout¹⁰⁶

Ano, můžeme! Kámasútra pro vozíčkáře. Pod centrem *Paraple* (česká společnost, která od roku 1994 pomáhá lidem na vozíku po poškození míchy) vznikla v roce 2020 unikátní publikace zaměřená na sexualitu lidí s poškozením míchy. Primárním cílovým čtenářem jsou lidé s tímto postižením a jejich partneři, ale kniha má také ambici oslovit studenty medicínských oborů, pracovníky ve zdravotních a sociálních službách. Obsah knihy se věnuje jednak i tématům jako je partnerství, vztah k sobě samému, sexuální asistenci a sexuálnímu násilí. Poskytuje však i praktické rady a návody spjaté se sexuálním životem zahrnující přípravu na sexuální akt, vhodné polohy hlavně se zapojením různých pomůcek. Mohli bychom tento projekt přímo zařadit do aktuálního trendu inkluzivního designu. Nejde však o žádnou učebnici zdravého životního stylu ani nudnou příručku, ale o propracovanou barevnou a šťavnatou knihu lásky. Podstatné za zmínění jsou ilustrace, které kniha obsahuje, protože toto nevšední téma se podařilo spojit s originálním výtvarným rukopisem české ilustrátorky a autorky komiksů *Toy Box*.¹⁰⁵

Obr. 55 Obálka a dvoustrana z knihy *Ano, můžeme!*¹⁰⁶

¹⁰⁴ Kama Sutra Workout New Edition, 2022.

¹⁰⁵ *Ano, můžeme! Kámasútra pro vozíčkáře*, 2021.

¹⁰⁶ *Kniha Ano, můžeme!* CZ, 2020.

Ukázka volného, v mnoha případech vtipného, velmi hravého a nápaditého tvůrčího, zpracování ve formě barevných geometrických plošných kompozic, spíše jen inspirované lidskou figurou a jednotlivými pozicemi, které popírá logiku gravitace a lidské morfologie. To je dílo španělského umělce jménem *Roberto Maján*, který se cíleně inspiroval a odkazuje na umělce jakou jsou *Picasso*, *Paula Colin* nebo *Jim Flor*, má jít o vědomý odklon a odbočení od kořenů a estetiky kulturního původu knihy. V tomto případě už tak nejde o cíleně vytvořenou příručku, ale spíše o umělecký projekt *Kámasútrou* inspirovaný, jen dokazující snad její nevyčerpatelnost. Tato kniha je první ze série volně pojatých ilustrovaných *Kámasúter* ze série madridského nakladatelství *Artichoque*, další je například s odkazy na filmové postavy od *Luci Gutiérrez*.¹⁰⁷

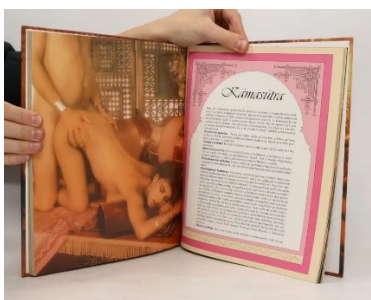
Obr. 56 Obálka a dvoustrana z *Kámasútry* s ilustracemi od Roberta Majána¹⁰⁷

2.2.3 Fotografická zpracování

Řada současných adaptací *Kámasútry* volí jako obrazový doprovod fotografii, což vzhledem k charakteru příručky, kterou v těchto vydání zastávají, působí jako přirozené řešení. Fotografické ztvárnění jednotlivých návodů k sexuálním pozicím zajišťuje srozumitelnost, a to přestože u jednotlivých párů nevidím nutně jejich genitálie. Úhel zvolený pro zachycení aktů je volen s jistou důstojností a zachováním estetické roviny a jasně vybízí k tělesné aktivitě, přesto nejde o pornografickou fotografii. Doporučení týkající se například orálního sexu jsou vyobrazena pomocí kreslených ilustrací. Autoři těchto zpracování jsou často sexuologové, kteří čerpají a odkazují na historický text nebo se o něm minimálně zmiňují a často jej kombinují s dalšími texty podobného charakteru jako jsou *Ananga ranga*, nebo *Vonná zahrada*. Takové knížky jsou po své obsahové stránce velice pečlivě zpracovány,

¹⁰⁷ MAJÁN, *Illustrated book Kamasutra*, 2022.

detailně a prakticky vysvětlují různé součásti pohlavního života. Po vizuální stránce bohužel již tak kvalitní nejsou, a i novodobější vydání si stále drží prach layoutů starých téměř 30 let, a i když jde o různá vydání knihy, tak se zdají jen jako duplicitní kopie sama sebe. Některá zpracování se snaží působit dojmem východní kultury, svou atmosférou vybudovanou ve fotografiích a zvoleným grafickým doplněním dekorativnějších fontů nebo ornamentů. Sklouzávají k něčemu jako je orientální kýč, ten pak působí spíš jako laciná a nerespektující interpretace indické kultury, konkrétní příklad takové verze demonstruje obrázek 57. I jako zástupné příklady určitě poslouží hned několik publikací od sexuoložky Anne Hooper, které vycházejí pod nakladatelstvím *Dorling Kindersley* (v česku pod nakladatelstvím *Ikar*) už od konce 90. let minulého století, jde o velmi rozšířené verze. Jmenovitě jsou to knihy *Kámasútra*, *Klasické způsoby milování upravené pro současné milence* (1997), *Kámasútra do kapsy* (2001), *Kámasútra, sexuální polohy pro něco a pro ni* (2006) nebo *Kámasútra při milence 21. století* (2005).

Obr. 57 Ukázka z knihy Ilustrovaná
Kámasútra, Roger Baker, 2002¹⁰⁸

Obr. 58 Ukázky úpravy dvoustran
knih Anne Hooper¹⁰⁹

2.2.4 Kámasútra jako produkt konzumu

Sama považuji za velmi fascinující, jaké množství produktů, a to nejen knih, spojovaných s názvem Kámasútry, které mají, co dočinění s vyobrazením sexuality, existuje. Příklady takového sortimentu jsou lehce dohledatelné a běžně k dostání v různých e-shopech, často se jedná až o bizarní provedení daného předmětu, který nemá s původními hinduistickými texty nic společného a nabídka trhu indickou tradici až neuvěřitelně znásilňuje. Ostatně stejně jako je to běžné s jinými uměleckými díly – námátkou malby od umělců, jako jsou Vincent van Gogh nebo Gustav Klimt. K dostání jsou běžně například karty, pexeso, kostky nebo karty Tarotu s náměty sexuálních poloh, existuje také desková společenská hra

¹⁰⁸ Ilustrovaná Kámasútra, 2002.

¹⁰⁹ HOOPER, Kámasútra. *Klasické způsoby milování upravené pro současné milence*, 1997.

s názvem *Kámasútra aneb co jste si vždy přáli zažít* nebo třeba verze pokeru nazvaná jako *Kamapoker* a další množství erotických her, které jsou určeny zejména pro páry. K dohledání je i online hazardní automat, který název *Kámasútra* nese a v hracích polích jsou umístěny ilustrace párů při milování. Různé internetové obchody taktéž nabízejí textil a další zboží, které v popisku nesou název „s náměty *Kámasútry*“, jde o ponožky, trička, deštníky, nástěnné hodiny, kalendáře, vykrajovátko, stírací plakáty, toaletní papír, vonné tyčinky a afrodiziakální svíčky či oleje. Dále jde i o gumové bonbony ve tvaru milostných poloh anebo je k dostání i značka ovocných likérů nesoucí název *Kamasutra*, kdy skleněná láhev je ve tvaru stylizovaného ženského těla. Je běžné, že takové zboží není jinak esteticky atraktivní a zpracované domněle vtipnou formou, která často působí až urážlivě nebo oplzle.

Obr. 59, 60, 61, 62, Ukázky produktů spojené s názvem *Kámasútra*^{110 111 112 113}

Na stejném principu konzumní nabídky taktéž existuje velké množství vydávaných knih. I když by se po většině daly zařadit k těm ilustrovaným, pro jejich koncept jsem se je rozhodla spíše jen zmínit v tomto zařazení jako produkt popkulturní masové produkce, ze které si určitě podle svého vkusu vybere každý zákazník dychtící po vtipném daru, a dozajista by se sem dala zařadit i již zmíněná pop-up verze. Vedle kapesních – cestovních forem s ilustracemi nebo fotografiemi najdeme ale mnohem nápaditější, nebo dokonce interaktivnější podoby jako například *Kama Sutra Dot-to-Dot*, 2013 (*Square*), verze, ve které musí čtenář pomocí klasického spojování předtištěných bodů sám dokreslit milostnou pozici, nebo třeba v podobě antistresových omalovánek: *The Kama Sutra Colouring Book*, 2019 (*Unicorn Publishing Group*). Časté a oblíbené zpracování je s principem nahrazování lidských postav, a to například zvířaty, jako je to v *The Kitty Kama Sutra*, 2007, (*Union Square & Co.*), nebo se pozice milenci dají stylizovat do podoby typických perníčků

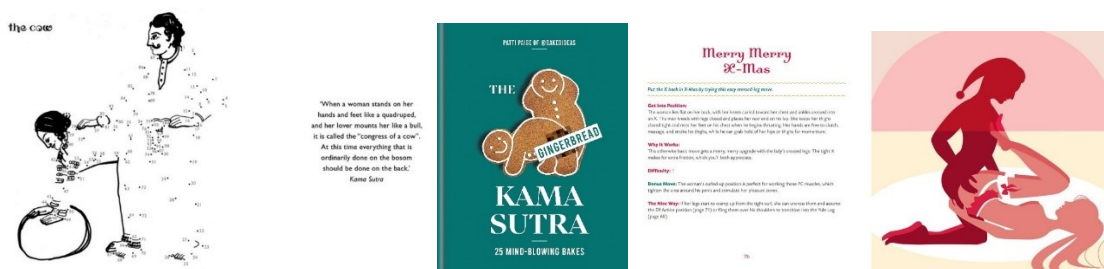
¹¹⁰ *Sexy Box da Gioco “Kamapoker” con Carte e Fiches, Gioco da Poker Hot – Idea Regalo Sexy San Valentino per Lui e per Lei*, 2023.

¹¹¹ *3085 Stolní hra - Kamasútra*, 2020.

¹¹² *Hodiny nástěnné - Kamasutra biela*, 2020.

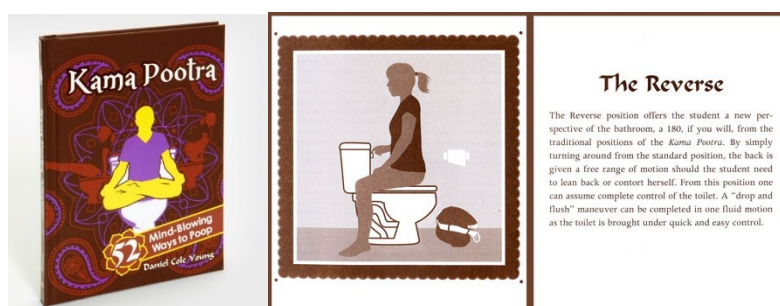
¹¹³ *Likér Kamasutra 25% 0.50l*, 2020.

s ozdobnou bílou polevou, což najdeme v *Gingerbread Kama Sutra*, 2020, (Kyle Books). K dalším svátečním příkladům by se dala zařadit ilustračně vánočně laděná *Naughty and Nice Christmas Kama Sutra*, 2011 (Cider Mill Press Book Publishers LLC), která má na svém přebalu dovětek „*More Than 50 Ways to Have a Merry XXX-Mas*“ a uvnitř nalezneme sexuální pozice s pojmenováním jako *Reindeer Riding* nebo *The Polar Express*.

Obr. 63, 64, 65 Ukázky některých zmíněných titulů^{114 115 116}

Mimo další příklady existují publikace, které se pouze na Kámasútru odkazují ve smyslu knihy, která má představovat určitou výčetku pozic, a už ne nutně těch zobrazujících lidský pohlavní akt, jako třeba *Kama Pootra*, 2010 (Sourcebooks), která má na své obálce dovětek *52 Mind-Blowing Ways to Poop* a prezentuje se jako humorná koupelnová kniha pro dospělé.¹¹⁷ Nebo knížka obsahující humoristické ilustrace a povídky, satirické glosy a scény z televizního pořadu z 90. let Zuzany Bubíkové a Miloslava Šimka nese název *Politická kámasútra aneb Polibte si preference*, 1998 (Šulc a spol.).¹¹⁸

Obr. 66 Obálka a dvoustrana knihy *Kama Pootra*¹¹⁷

Obr. 67 Přebal knihy *Politická Kámasútra*¹¹⁸

¹¹⁴ *A new dot-to-dot version of the ancient Kama Sutra sex guide*, 2013.

¹¹⁵ *The Gingerbread Kama Sutra: 25 mind-blowing bakes*, 2020.

¹¹⁶ *The Naughty and Nice Christmas Kama Sutra: More than 50 Ways to Have a Merry xxx-mas Burst: Ho! Ho! Whoa!*, 2011.

¹¹⁷ *Kama Pootra Book*, 2012.

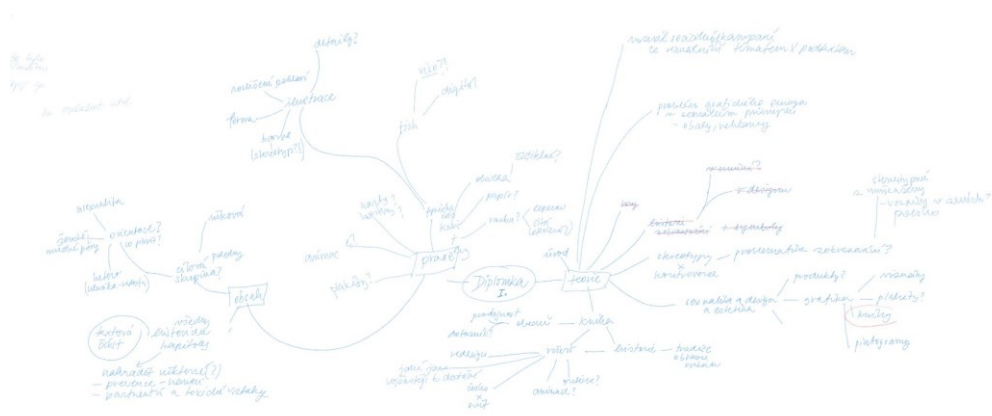
¹¹⁸ *Politická kámasútra aneb Polibte si preference*, 1998.

3 ILUSTROVANÁ KNIHA – PRAKTICKÝ VÝSTUP

3.1 Přístup a koncept

Pro svůj praktický tvůrčí výstup diplomové práce na Ateliéru Grafického designu jsem si vybrala zpracování staroindického textu, knihu Kámasútru, což pro mě nebyla úplně jasná první volba. Jiných témat jsem měla v seznamu hned několik, vždy s různým formátem výstupního média, a zvolení tohoto tématu pro mě bylo v jisté míře vykročením z komfortní zóny. Také svým způsobem výzva, u které bylo jisté jedině, že výsledným produktem práce bude kniha.

Podstatnou část přípravy zahrnovala rešerše a sbírání informací, která vyústila ve výběr zahrnutý v předchozí textové části. Propojení intimity se světem grafického designu je velmi rozsáhlé a široké téma. Nasbírané informace, které zmiňuji v textové části pro mě hrály v procesu vytváření knihy důležitou část. Na jejich základě jsem totiž hned několikrát změnila způsob, jak práci uchopit, jak má vypadat nebo co skrze ni chci předat. Na začátku pro mě jako prostor pro třídění úvah sloužila myšlenková mapa, do které jsem si zaznamenala možnosti jak práce textové (teoretické), tak i dílčí úkoly k praktické části.

Obr. 68 Myšlenková mapa k DP¹¹⁹

Samotná myšlenková mapa splnila svůj úkol rozvinutí tématu, samotné uchopení ale mělo poměrně delší proces. Nevzpomínám, zda jsem dříve, před tvorbou této práce, měla v rukou jakékoliv knižní zpracování Kámasútry. Sama jsem ji chápala jednoduše jako svazek s obrázky nekonečných způsobů pohlavního styku. Má první, nepoučená, představa

¹¹⁹ Myšlenková mapa k DP, archiv autora

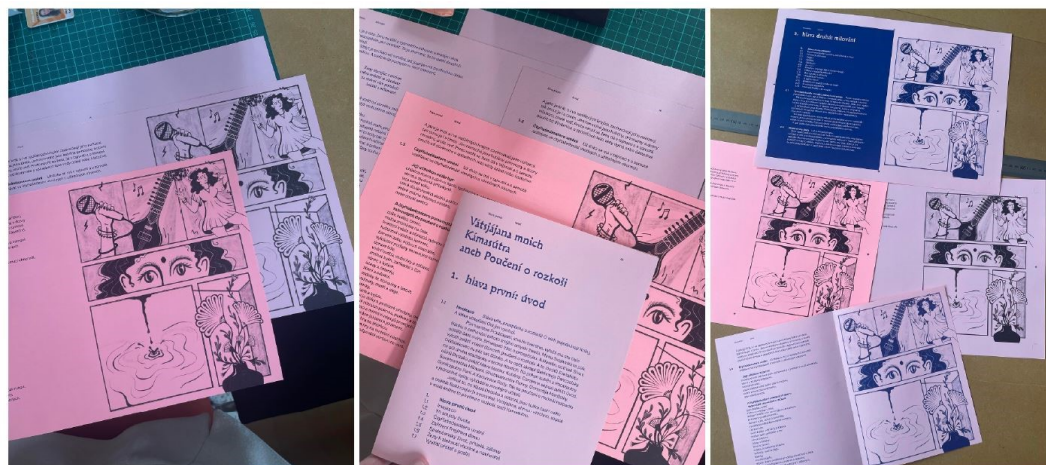
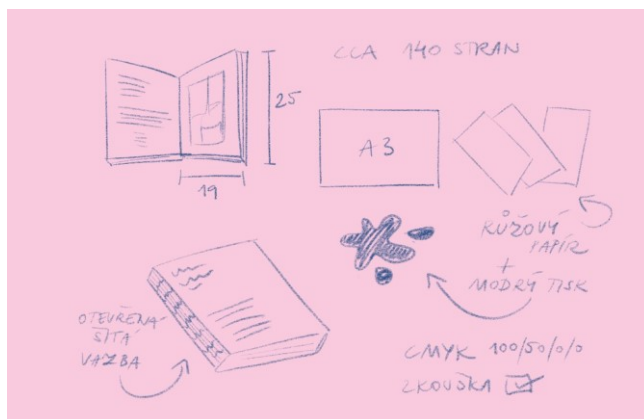
o zpracování byla přesně taková, vůbec by mě nenapadlo, že původní starověký text byl ve skutečnosti bez ilustrací. Dohledávání historických souvislostí mi hned v počátku změnilo náhled na věc, i tak jsem pořád tíhla k myšlence zpracovat jen jednu ze sedmi kapitol. Konkrétně tu druhou, zahrnující způsoby lidského milování, protože mi přišla jako stěžejní, přitom si myslím, že šlo stále poměrně o zastřené nahlížení. K historii a kulturnímu odkazu mám osobně kladný vztah, takže mě veškeré souvislosti okolo původního textu postupně pohltily. Rešerše, během které jsem dohledávala běžně dostupné knižní tituly s názvem Kámasútra, mě přesvědčila o tom, že pokud chci zpracovat tento text, tak bych měla zahrnout všech sedm hlav – kapitol. Část rešerše jsem věnovala i knihám, které jsou zpracované se svým celým textem, zejména těm s obrazovým doprovodem. K mému překvapení jsem zjistila, že takové zpracování, které by alespoň dýchalo novotou, až na velkolepější zahraniční výjimky, v našich knihupectvích k mání není. Za cíl jsem si tak stanovila vytvořit přehlednou formu standardněji vyhlížející knihy s plným původním textem, kde jako doplňující prvek budou stát, namísto historických indických maleb, ilustrace mého zpracování.

3.2 Hledání formy

Věděla jsem, že formát sútry zahrnuje několik typů textů, ale jejich členění jsem plně pochopila až když jsem si obstarala výtisk s českým překladem od Vladimíra Miltnera, menší běžné vydání, tak abych si ho mohla postupně pročítat a psát si do něj poznámky. V ten moment se mi zdála kniha na první pohled roztroušená a nepřehledná, tato fakta jsem z počátku jednoduše přiložila špatné typografické úpravě knihy. Po několika opakovaném útržkovitém čtení jsem pochopila, že svým způsobem za chaosem stojí samotný formát sútry a její členění. Vlákno této sútry totiž zahrnuje vedle řádků poezie a často užívaných seznamů, kratší či delší aforismy, výroky, které jsou uspořádány jednotlivě do samostatného odstavce, což jde vidět v předchozí kapitole na obrázku č. 41, 42 a 45. V první řadě jsem věděla, že bude třeba s typografickou úpravou pracovat a vymyslet přehlednější a pro čtenáře snesitelnější formu sazby. Taktéž jsem se rozhodla přidat hierarchii číslování jednotlivých kapitol a jejich dalších částí, aby se dalo v knize rychle hledat, nebo seznamům přidat odrážky, aby se vizuálně oddělily, ne všechno se ve výsledku ukázalo jako přínosné a paradoxně číselné členění bylo nadbytečné.

Hned v počátku jsem si zvolila vcelku velký formát knihy (list o rozměru 19×25 cm), abych dosáhla vyznění zamýšlených ilustrací, to se stalo vzhledem k povaze zmiňovaného členění

textů jako kontraproduktivní. Návrh sazebního obrazce byl rozpadlejší než knížky, které jsem si dohledávala a prohlížela. Jako vizuální jazyk jsem zvolila jednoduchou symboliku dvou barev, růžovou a modrou – žena a muž, v provedení růžový papír s modrým tiskem, Ilustrace jsem chtěla pojmout s velkým odkloněním od indického prostředí a zaměřit se v podstatě na velmi novodobé zpracování. Vytvořená zaplněná ilustrace ve finále nebyla v rovnováze se způsobem úpravy textů.

Obr. 69, 70, 71 Ukázky prvních návrhů původního záměru¹²⁰

¹²⁰ Ukázky prvních návrhů původního záměru, archiv autora

Při tomto procesu jsem taktéž stále pracovala s rešerší různých inspiračních zdrojů a vydání *Kámasúter*, což se ukázalo jako účinné. Narazila jsem na podobu z roku 2018, vydanou ve Španělsku, která vznikla za účelem upozornit na vybrané části původního textu, které se editor považoval za nejvíce sexistické, jsou doplněné komentáři feministického pohledu na věc. Knížka už na přebalu hlásá větu „*Kámasútra, není to to, co si myslíš*“.¹²¹ Důvod, proč jsem ji zařadila do této kapitoly procesu tvorby, a ne do výše uvedené rešerše je jednoduše fakt, že způsob zpracování knihy mi nedovolil pokračovat s původním popsáním záměrem, hlavně co se týče zvolené barevnosti.

Obr. 72 Ukázka dvoustran *Kámasútra, není to to, co si myslíš*¹²¹

3.3 Zpracování knihy

Po předchozím pracovním postupu jsem pokračovala se stejným záměrem, ale v novém návrhu – téměř úplně od začátku, který jsem dopracovala až do konečné podoby. Jako zásadní změny bych uvedla zvolení odlišného formátu, odstranění číslování, nový způsob pojetí ilustrací a samozřejmě barevnost.

Vybrala jsem použití oranžových odstínů ve spojení s černou, obě barvy používám jak v ilustracích, tak barvě písma.

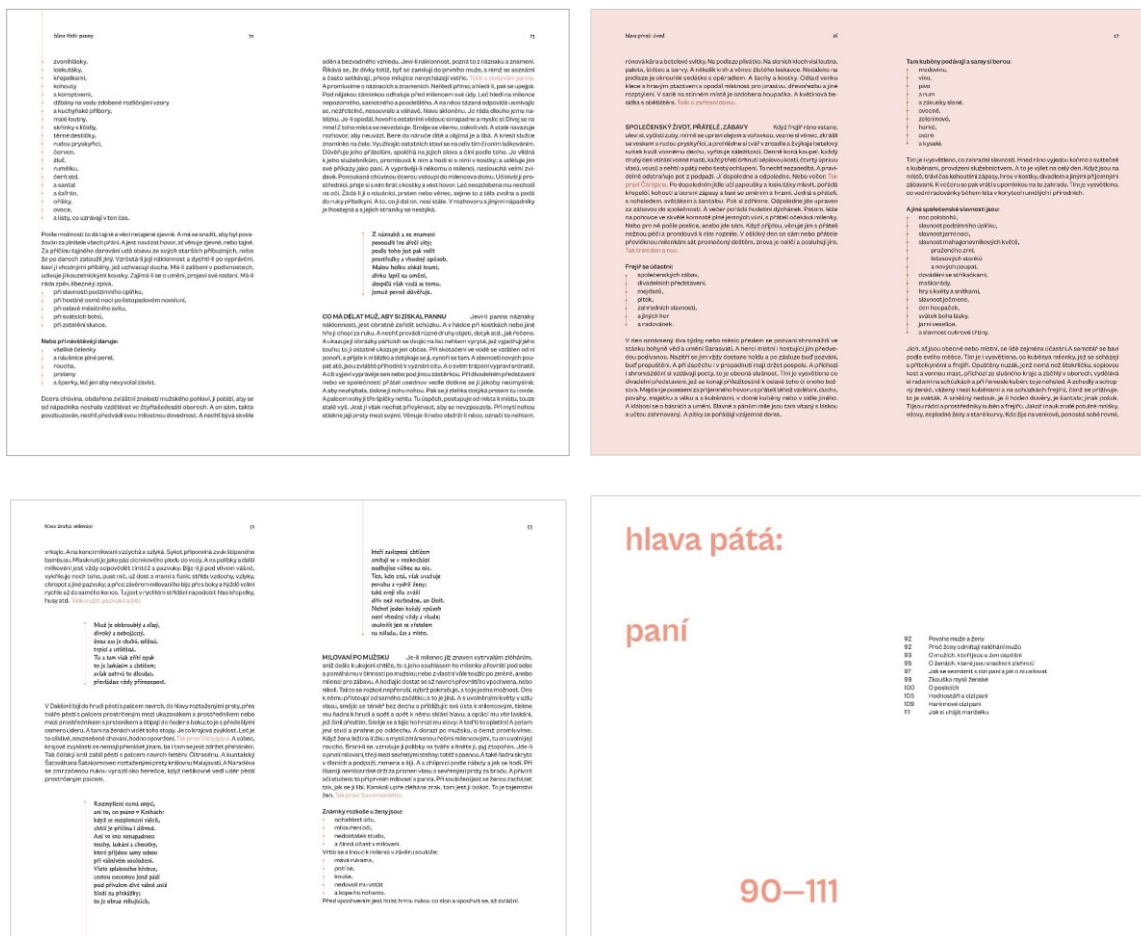
3.3.1 Formát sazba a grafická úprava

Hned v prvním kroku změn jsem přešla k použití jiného formátu stránky, který jsem zúžila, abych podpořila dlouhou úzkou siluetu sazby poetických řádků a seznamů, které často zahrnují mnoho jednotlivých slov pod sebou. Výsledný formát je tak 14,5 × 23 cm a podobá se „standardnějšímu“ formátu knih.

¹²¹ SAIZ, *Kamasutra*, 2018.

Během návrhu úpravy sazby jsem se dostala k opakovanému hledání ideálního způsobu. Cílem byla přehlednost, ale hlavně nastavení určité hierarchie, tak aby jednotlivé druhy textů na sebe plynule navazovaly, ale přitom byly vizuálně rozlišené.

Hlavní texty jsou nasázeny písmem Cabinet grotesk v řezu medium s úpravou do bloku, stejně tak i seznamy, ty si ze své podstaty si drží levý prapor. Nadpisy kapitol i seznamů jsou zvýrazněny řezem bold, písmo je také použito na obálce nebo na úvodních dvoustranách kapitol. Druhé písmo, které jsem do knihy zvolila je Cobra, které využívám primárně na sazbu „poezie“, v záhlaví s paginací a popisku obrázku.

Obr.73 Ukázky některých dvoustran sazby¹²²

¹²² Ukázky některých dvoustran sazby, archiv autora

Aby úprava získala požadovanou hierarchii a plynulost, doplnila jsem sazbu o grafický prvek barevně odlišené vertikální linky s tečkami. V případě veršů tečky linku jednoduše ohraničují, v případě seznamů slouží jednotlivé tečky linkou proťaté jako odrážky, mohli bychom si je tímto připodobnit k uzlíkům na vlákne. Tímto použitým principem linek se zároveň vracím k původní myšlence formátu sůtry, tedy, že jde o příručku na principu určitých navazujících výroků, (doslovný překlad je vlákno, provázek, nit). Linky plní také funkci v návaznosti textů, například pokud seznam pokračuje i na další dvoustránku, linka je vedena až na spadávku a zase z ní následně na další dvoustranu vychází.

Muž je obhroublý a silný,
divoký a nebojácný,
žena zas je chabá, něžná,
trpící a utištěná.
Tu a tam však zřítí opak
to je laskáním a chťčem;
avšak netrvá to dlouho,
převládne vždy přirozenost.

Obr. 74 Linka s dvěma tečkami kopírující délku sloupečku s verši¹²³

A to podle tvaru osmero podob:

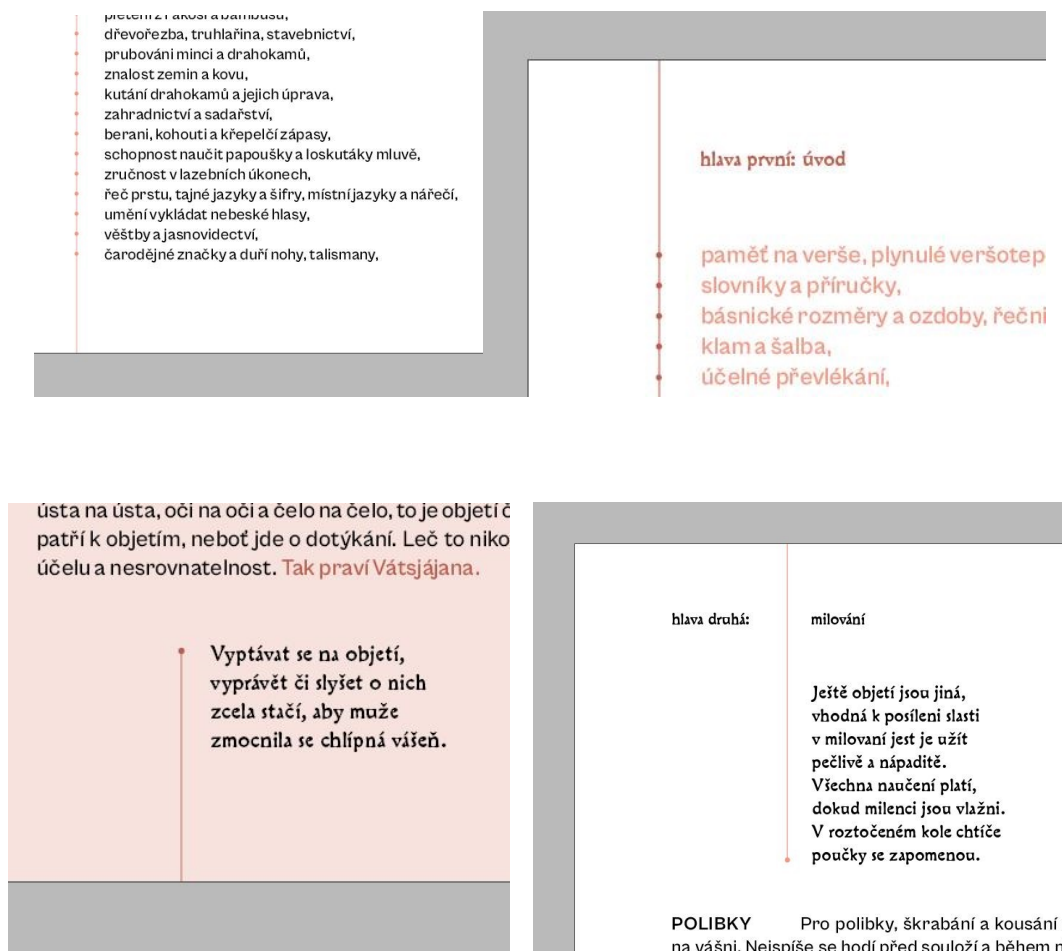

znělka,
půlměsíc,
kolo,
čára,
tygří spár,
paví stopa,
zaječí skok,
list lotosu.

Obr. 75 Linka s tečkami u seznamu¹²⁴

¹²³ Linka s dvěma tečkami kopírující délku sloupečku s verši, archiv autora

¹²⁴ Linka s tečkami u seznamu, archiv autora

Obr. 76 Způsob navazování linkou¹²⁵

I když je na obálkách knih Kámasútry běžně označován jako autor mnich Vátsjájana, dal by se považovat za pouhého editora a komentátora textů svých předchůdců, z jejichž děl celou Kámasútru seskládal a v textech na ně hojně jmenovitě odkazuje. Tento fakt mi přišel jako obecně poměrně zapadlá informace i přes to, že hned v prvním části knihy, v Invokaci, je vše podrobně zmíněno. Tento úvodní text jsem tak od ostatní úpravy oddělila velikostí písma, zarovnáním na levý prapor a zvýrazněním konkrétních jmen barvou. Tento princip barevného zvýraznění používám napříč celou knihou u jmen nebo zakončení některých částí textů.

¹²⁵ Způsob navazování linkou, archiv autora

hlava první: úvod

10

11

INVOKACE Sláva víře, prospěchu a rozkoši!
 O nich pojednávají Knihy. A sláva učitelům!
 Oni jim vyučují. Pan tvorstva Pradžapati,
 stvořiv tvorstvo, vyložil mu sto tisíc článků
 o zachování tohoto trojího smyslu života.
 Manu Svájambhuva pak oddělil část o víře.
 Brhaspati část o prospěchu. A Nandin,
 uctíváč Šivův, vyložil zvlášť v tisíci článcích
 poučení o rozkoši. A to zkrátil Švétakétu
 Uddálakovec na pět set článků. A to opět
 zkrátil Bábhrajva Pañčálský na půl druhu
 sta článků v sedmi hlavách: Úvod, Milování,
 Panny, Manželky, Paní, Kuběny a Rady.
 Na pokyn kuběn z Pátaliputri učinil Dattaka
 zvlášť hlavu šestou: Kuběny. Čárájana
 sepsal zvlášť Úvod. Suvarmanábha Milování.
 Ghótakamukha Panny. Gónardíja Manželky.
 Gónikaputra Paní. A Kučumára Rady.
 Tak se poučení o rozkoši rozpadlo v jed-
 notlivé spisy, vykládáno mnohými učiteli.

Jelikož to, co hlásal Dattaka a ostatní,
 jsou toliko části celku a traktát Babhrájvův
 je nesnadný, Vátsjájana, shrnuv všechno,
 sepsal v malé knížce to poučení o rozkoši,
 totiž Kámasútru.

TŘI SMYSLY ŽIVOTA Stoletý svůj věk nechť muž rozdělí tak, aby
 v něm souladně a nerozporně naplnil trojí smysl života. V dětství nechť
 jde za vzděláním. V mládí a mužnosti za rozkoší a prospěchem. V starosti za
 vírou a spásou. Trvání života však je nejisté, a proto nechť bere všechno,
 jak to přichází. Leč panictví nechť si zachová, dokud se učí všem vědám.
 Víra znamená pro ty, již jsou odvráceni od nehmotného onoho světa, při-
 klonit se raději k obětem atd., a pro ty, již jsou přikloněni k hmotnému to-
 muto světu, odvrátit se spořádání a požívání masa atd. O tom se lze
 poučit ve Svatých písmech nebo mezi znalci víry. Prospěch znamená získ
 a rozmnožení vědomostí, pozemku, zlata, dobytka, obilí, zařízení a přátel.
 O tom se lze poučit z chování státních činníků, mezi znalci zemědělství
 a obchodu nebo od kupců. Rozkoš znamená přirozenou náklonnost duše
 k jednotlivým předmětům, jež vnikají do mysli skrze sluch, hmat, zrak, chuť
 a cich. Zejména pak rozkoš znamená příjemnou potěchu ze zvláštních do-
 tyků, z polibků, objetí a milování. O tom lze se poučit v Kámasútre nebo ve
 společnosti frejírů. Potažmo k trojímu smyslu života je hledisko předcháze-
 jící důležitější následujícího. Pro krále však je nejdůležitější prospěch, neboť
 jde o světskost. A pro Kuběny prospěch a rozkoš. Víra není z tohoto světa,
 a k tomu je zapotřebí Knihy. Leč náklonnost k rozkoši je sama od sebe stala
 i mezi hovady, a k tomu není zapotřebí Knihy. *Tak praví někteří.* Avšak povaha
 rozkoše záleží ve způsobu ženy i muže, což nelze popřít. A tyto způsoby jsou
 vypsány v Kámasútre. *Tak praví Vátsjájana.* Je zřejmo, že hovada, neznajíce
 způsobu, a na postrádají rozum, neopakují rozkoše mimo období říje. Proč
 jít za vírou? Je pochybné, zda přinese plody. Kdo moudrý mimo období říje. Lepší
 holub dnes než zítřka páv. Lepší jistý gróš než nejistý zlaťák. *Tak praví mate-
 rialisté.* Avšak v Knihách není pochyby; mravnost a šlechetné činy nesou plody
 už tu, souhvězdí, měsíc, slunce, hvězdy a planety rozumné putují prostorem ku
 blahu světa, bytí lidstva tkví ve čtyřech stavech a ve čtyřech obdobích a člověk
 pouští z ruky símě pro budoucí úrodu. Proto jest jít za Vírou. *Tak praví Vátsjá-
 jana.* Proč jít za prospěchem? Někdy ho nedosáhne ani úsilím, jindy se dostaví
 bez jakékoli snahy. To všechno je osud. Neboť osud snová lidský prospěch
 i neprospěch, vítězství i porážku, štěstí i žal. Osud učinil Báliho Indrou, osud
 ho svrhl a jen osud ho opět pozdvihne. *Tak praví fatalisté.* Avšak je zřejmo,
 že k dosažení všeho cíle je užší nezbytno. Neboť snaha nutně předchází
 prospěch. Ničemník neuspěje. *Tak praví Vátsjájana.* Proč jít za rozkoší?
 Bije se netoliko s vírou a prospěchem, jež jsou hlavní, leč i s jiným dobrem.
 Plodí v člověku prostopášnost a nemrav, pudí ho ke konání nešlechetnosti
 a do společnosti padouchů. Je příčinou nevězlosti, opovržení, nedůvěry
 a odporu. Vypraví se, že mnozí rozkošníci byli zle ztrestáni, a nikoli sami. Tak
 Dandakja Bhodzovec, jenž v chlipné vášni učinil násilí kněžné panně, došel
 záhuby i s rodinou a královstvím. A král bohů Indra, jenž se snažil o Ahajju,
 a mocný Kicaka o Draupadi a Ravana o Sítu a mnozí jiní, ovládnuti chticem,
 trpce doplatili. *Tak praví moralisté.* Avšak rozkoš je pro stav těla stejně
 důležitá jako potrava. A je tudíž tak podstatná co Víra a prospěch. Jen je nutno

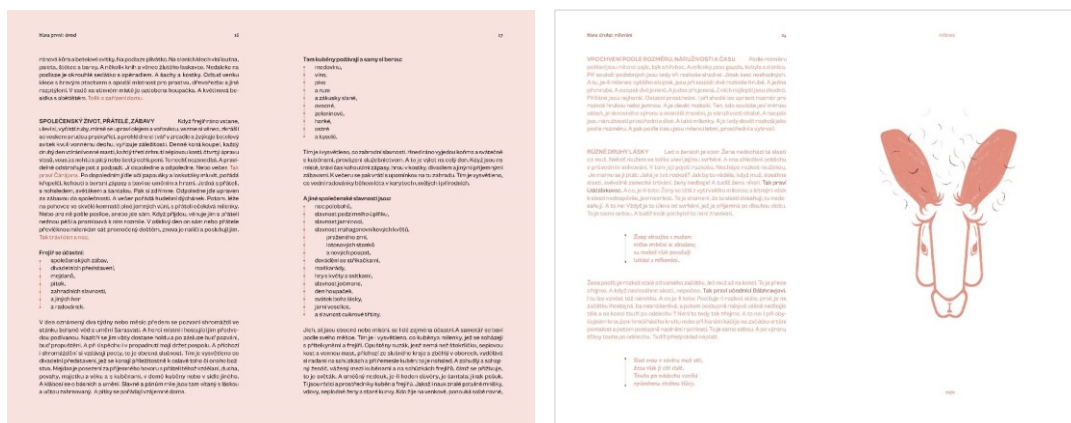
gné že strachu před starší. *Tak praví Gónardíja.* Starší
 ti nebo neplodnou nechť lituje a manžela má k těm už.
 že se postavení jediné manželky.

Znovuzlehaná vdova je vdova, jež sužovaná slabostí
 zkošníka dobrých vlastností. A když se ho svévolně
 nic, tehdy chce jiného. *Tak praví učedníci Bábhrajvovi.*
 tku znova najde jiného. Ve vlastnostech a rozkoších je
 d rozlišování. *Tak praví Gónardíja.* Podle vlastní úvahy.
 i její příbuzní očekávají od milence, že nelituje výdajů

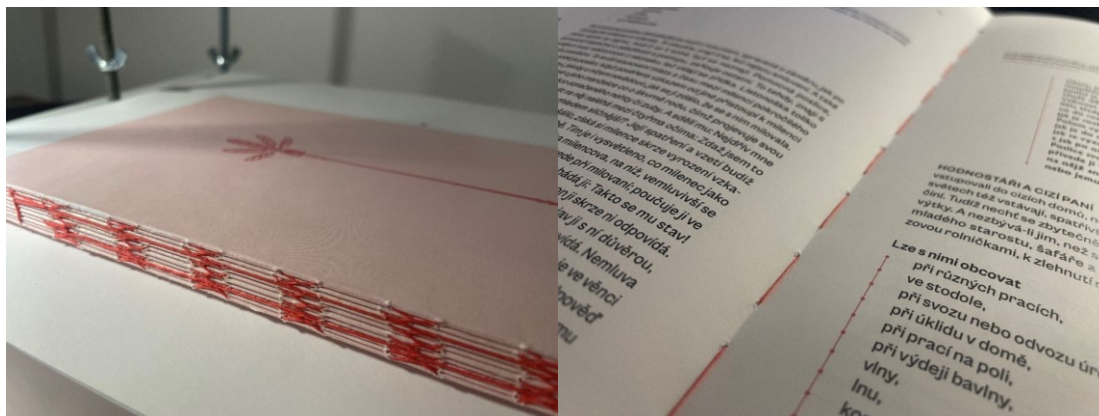
Obr. 77 Sazba Invokace a ukázka barevného vyznačování¹²⁶

¹²⁶ Sazba Invokace, ukázka barevného vyznačování, archiv autora

Kniha má celkem 152 stran, pro její fyzické zpracování jsem zvolila ručně šitou vazbou V4 s otevřeným hřbetem. Chtěla jsem, aby na hřbetu byla kniha celo-oranžová, proto jsem při celkovém navrhování a rozvržení počítala se stranami, které budou mít oranžový podtisk. U jednotlivých stránek jsem tak upravovala barevnost použitých linek a zvýraznění jmen do tmavších tónů. Změny barevnosti taktéž používám u dvoustran v návaznosti na umístění oranžové ilustrace, v tomto případě měním pouze barevnost textu.

Obr. 78 Ukázkou dvoustran s barevnými změnami¹²⁷

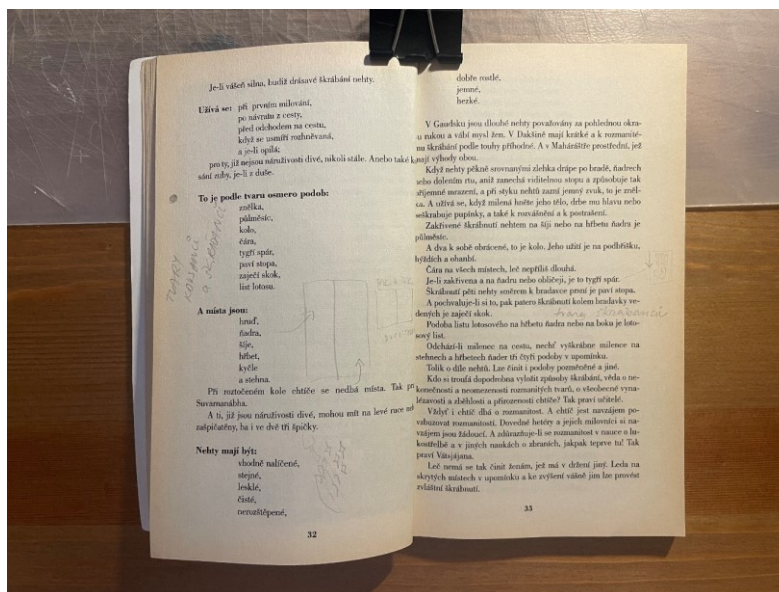
Obr. 79 Knižní blok sešitý oranžovou nití způsobem *French link stitch*¹²⁸

¹²⁷ Ukázkou dvoustran s barevnými změnami, archiv autora

¹²⁸ Knižní blok sešitý oranžovou nití způsobem *French link stitch*

3.4 Ilustrace a obálka

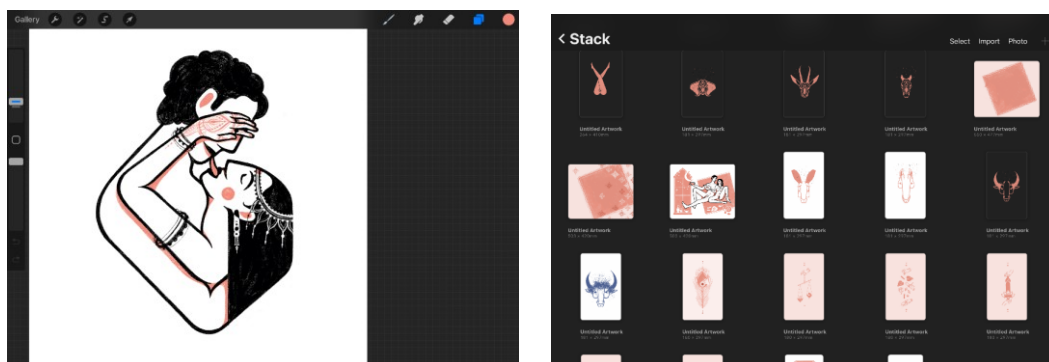
Jako obrazový doprovod knihy slouží autorské ilustrace, které jsou do knihy vloženy poměrně tradičním způsobem, jsou koncipovány buď jako jednostranné nebo na celou dvoustranu. Text knihy mi přišel často groteskní, někdy krutý nebo naopak láskyplný, někdy naopak úplně bizarní, byla jsem však překvapená detailností, ale také určitou přímočarostí doporučených rad a návodů. Ač se to někomu na první pohled nezdá, jde opravdu o jasně podanou příručku, která by mnoha svými částmi nenalezla v dnešním světě své uplatnění. Bylo pro mě důležité celou knihu opakovaně pročítat, abych si vytvořila svoji ucelenou představu a rozhodla se, jak knihu celkově koncipovat, jak už jsem popsala ve svém záměru, ale také do jaké míry a jaký zvolit obrazový doprovod. Přímě do knížky jsem si vyznačovala jednotlivé texty nebo zaznamenávala nápady k následné tvorbě. Toto skromné vydání knížky se pro mě na dlouhou dobu stalo povinou výbavou mého batohu nebo tašky a zejména na obálce už jde vidět její opotřebení i když jsem si koupila v online antikvariátu.

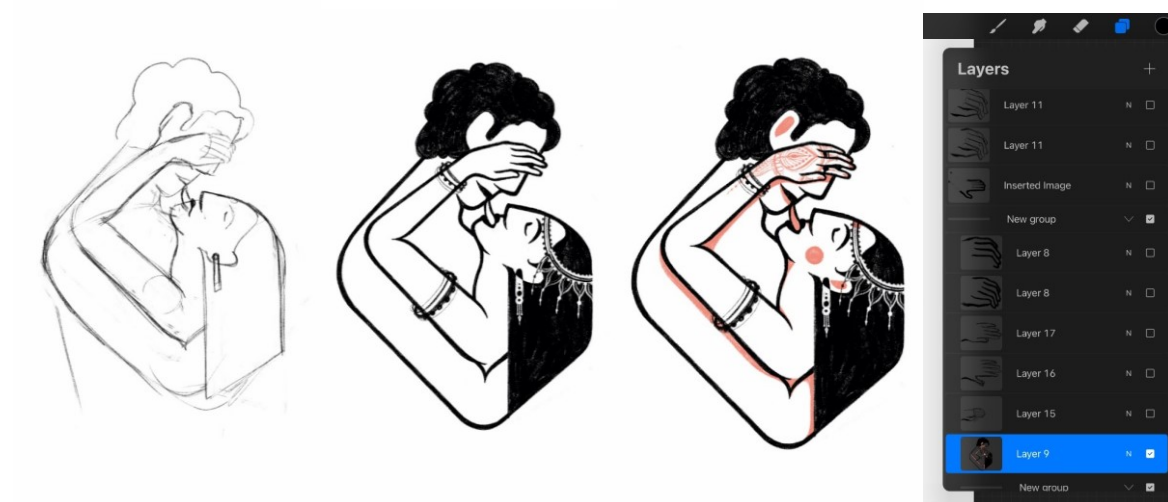
Obr. 80 Poznámky z pročítání knížky¹²⁹

¹²⁹ Poznámky z pročítání knížky, archiv autora

Ilustrace jsem vytvářela od skicování po finální podobu v tabletu pomocí tužky v aplikaci *Procreate*, následně jsem si exportovala a přímo vkládala do sazebního obrazce v *Adobe InDesign*, kde vznikla i celá podoba knihy. Ilustrace jsou pojety už ve zmiňovaných odstínech oranžové a černé barvy, geometrickým způsobem stylizace, který je mé tvorbě přirozeným a typickým prvkem. Asi poprvé jsem si však zkusila propojit můj způsob stylizace s ornamentálními motivy nebo spíše přímo s odkazem na určitou kulturní složku. Myslím si, že jsem se tak v procesu své práce určitým způsobem posunula vpřed.

Obr. 80 Pracovní prostředí aplikace *Procreate*¹³⁰

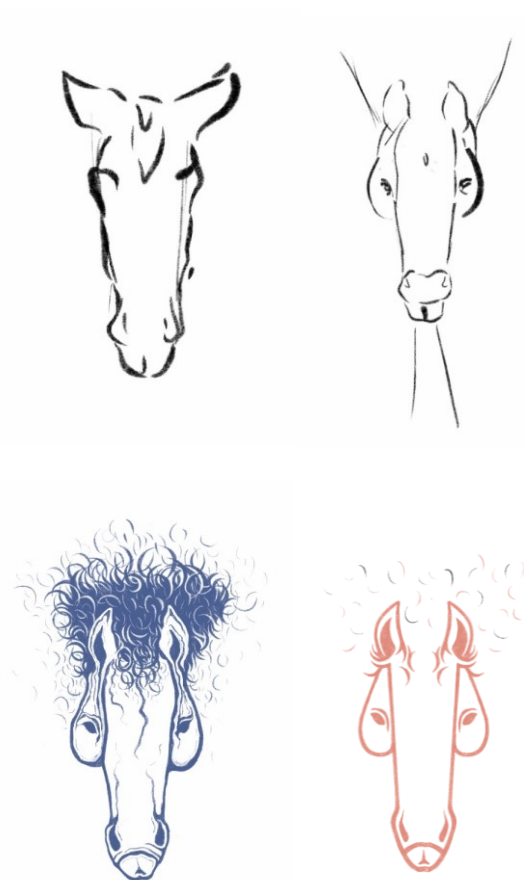
Obr. 81 Postup zpracování ilustrace dívčího rejdivého polibku¹³¹

¹³⁰ Pracovní prostředí aplikace *Procreate*, archiv autora

¹³¹ Postup zpracování ilustrace dívčího rejdivého polibku, archiv autora

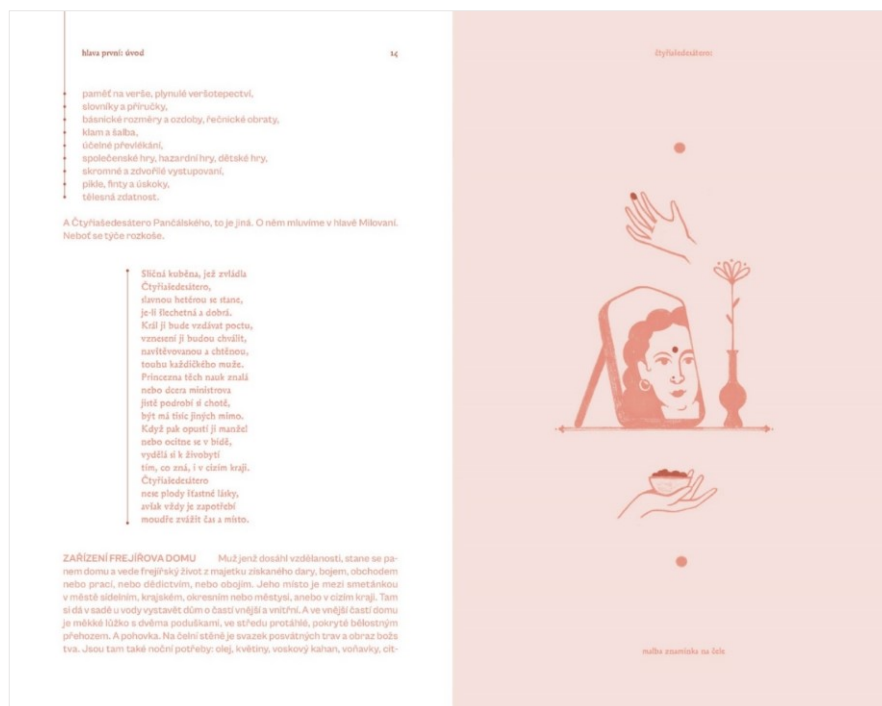
Obr. 82 Ukázka vývoje vybraných zpracovaných ilustrací¹³²

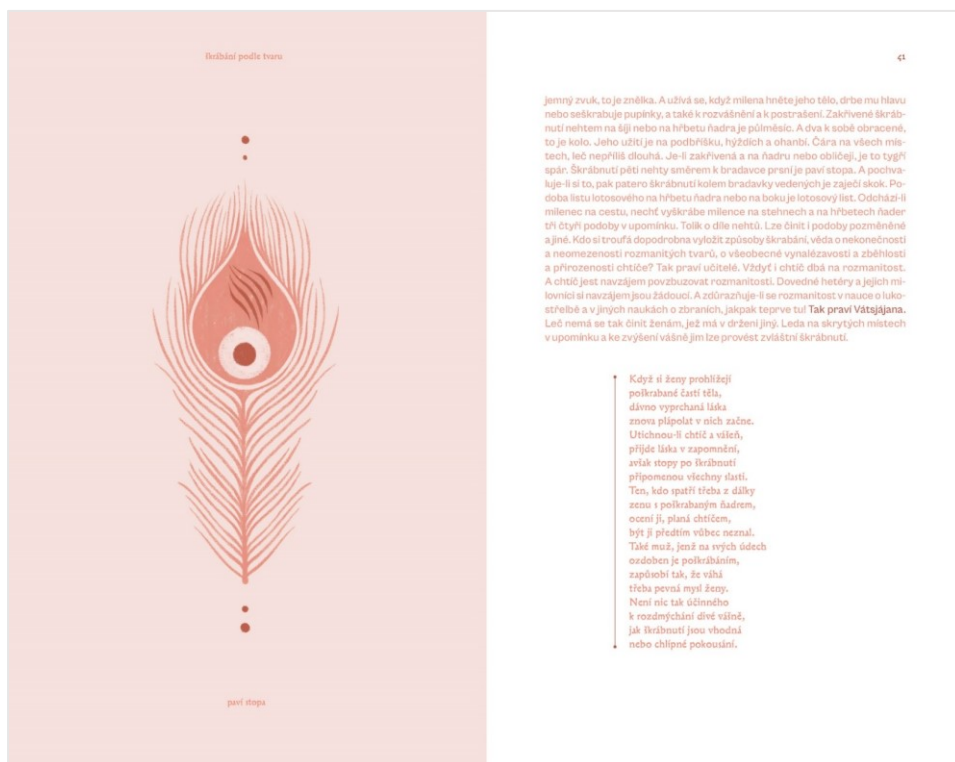
¹³² Ukázka vývoje vybraných zpracovaných ilustrací, archiv autora

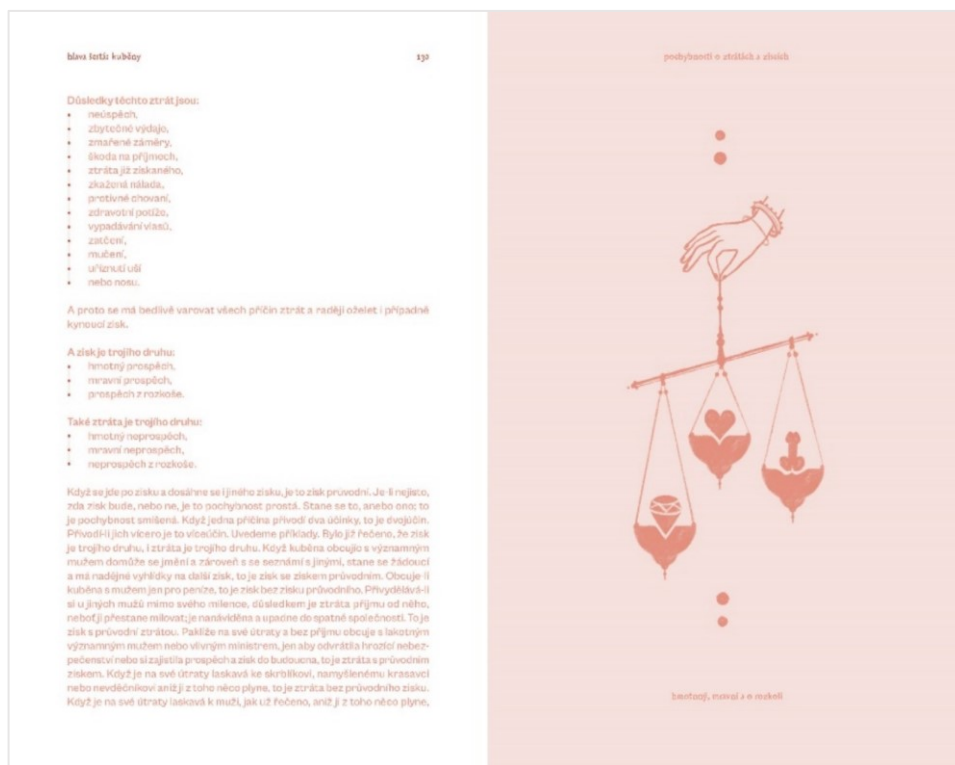
Obr. 83 Ukázka vývoje ilustrace¹³³

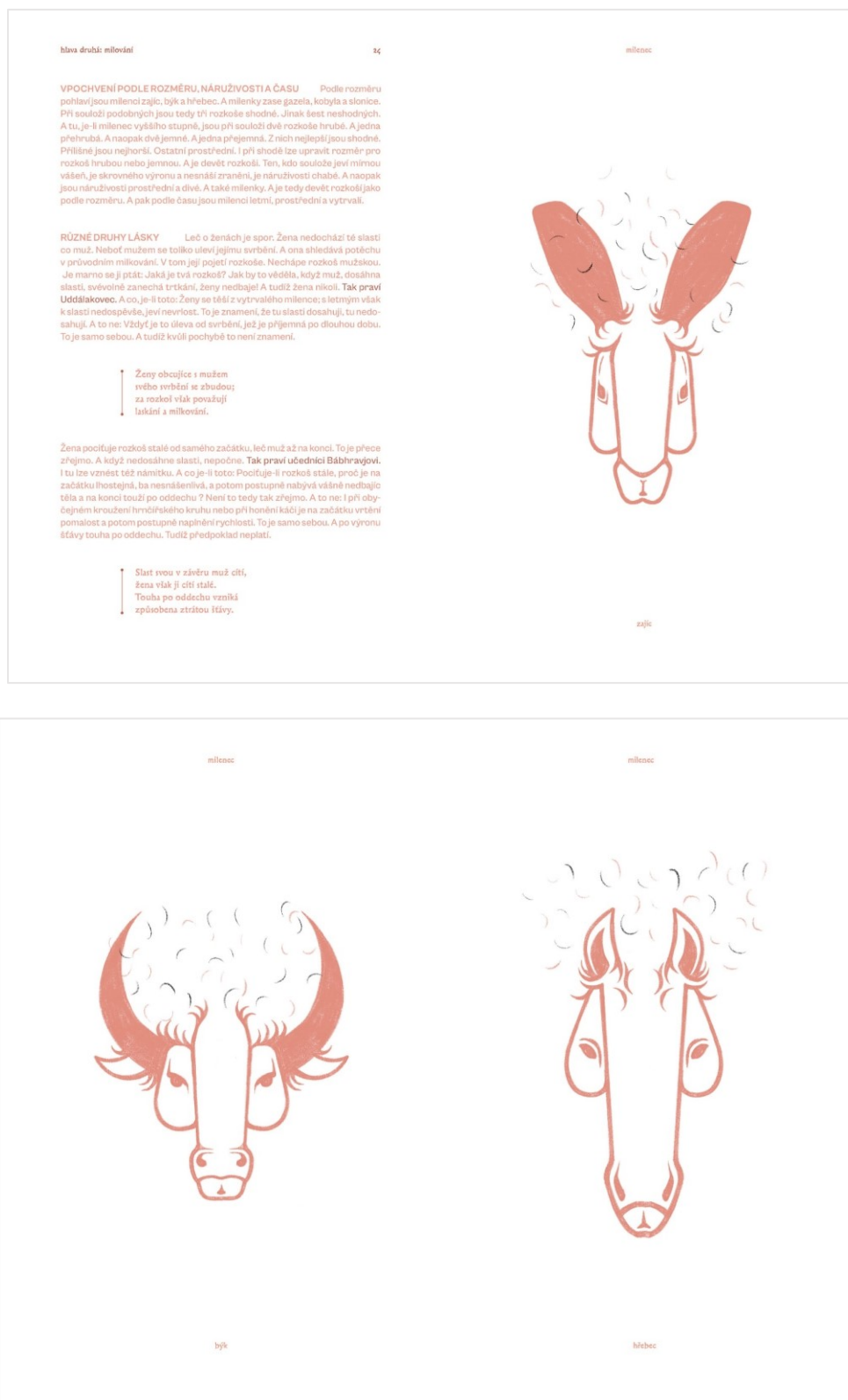
Vytvořené ilustrace bych roztřídila podle svého principu a přístupu zpracování. První je formou částečné metafory nebo jen náznaku, zjednodušení, kdy je daná část ilustrovaného textu zjednodušená jen na své fragmenty, tedy ilustrace je vizuálním doplňkem, ale není zase tak výřečná sama o sobě. Jsou to ilustrace vytvořené primárně jako celo-oranžové, umístěné na barevném podkladu, ohraničené tečkami a často zahrnující prvek ruky jako výpravnou část. Další jsou zvolené formou silnější stylizace, taktéž jsou v oranžovém provedení. Ilustrace zahrnující jednotlivé akty nebo zobrazující osoby jsem pojala popisněji za použití silných černých linií. V poslední řadě jsem taktéž vytvořila několik celostránkových popisnějších ilustrací, které zahrnují prvky architektury, rostlin, stromů nebo zvířat. Ty ve svém principu odkazují na staroindické umění malby – takové, které často najdeme jako obrazový doprovod Kámasúter, jako jsem zmiňovala ve své rešerši.

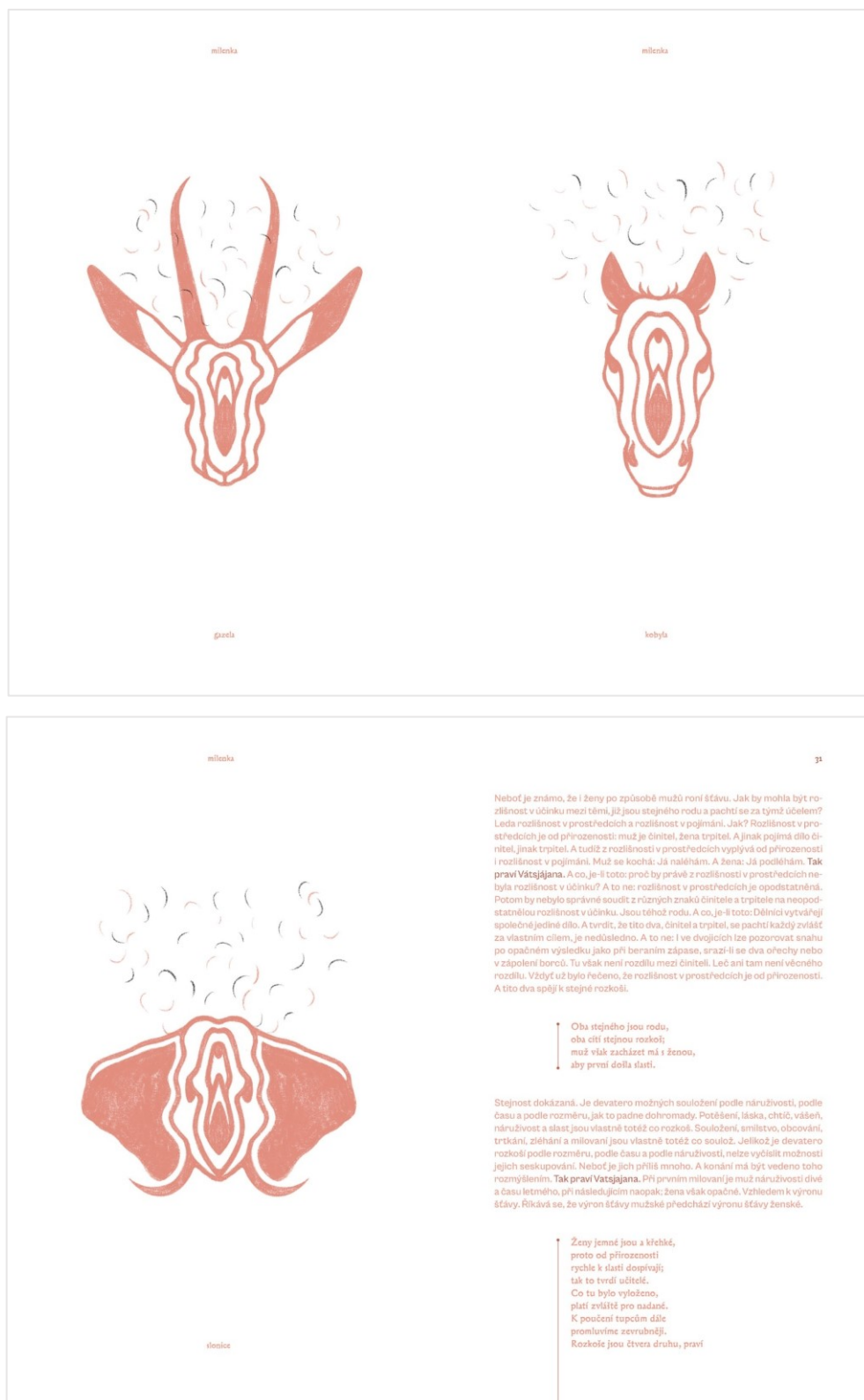
¹³³ Ukázka vývoje ilustrace, archiv autora

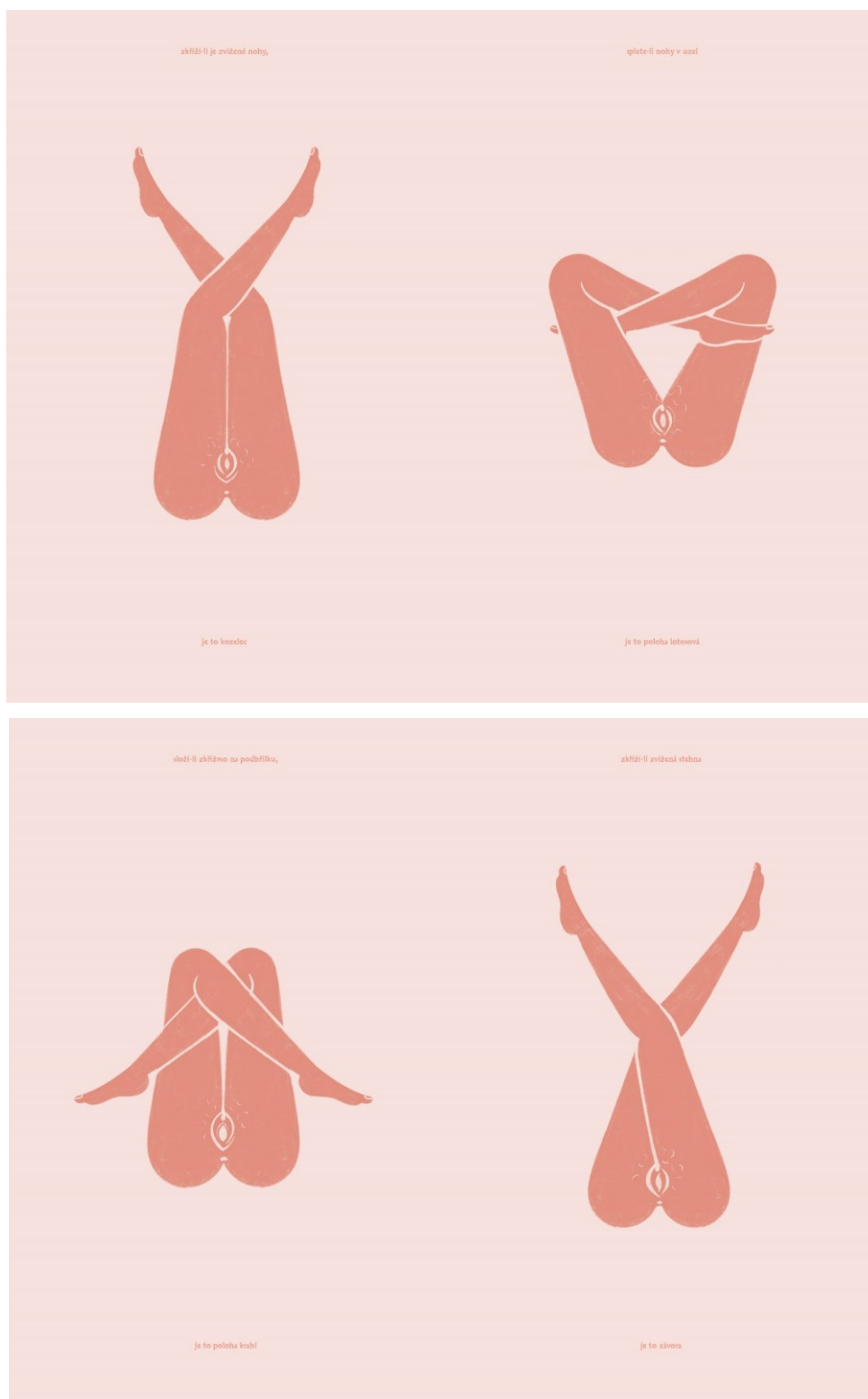
Obr. 84 Ilustrace: Umění čtyřiašedesátera, malba znaménka na čelo¹³⁴Obr. 85 Ilustrace: Využití předávání darů skrze poslice¹³⁵¹³⁴ Ilustrace: Umění čtyřiašedesátera, malba znaménka na čelo, archiv autora¹³⁵ Ilustrace: Využití předávání darů skrze poslice, archiv autora

Obr. 86 Ilustrace: paví stopa, jeden z tvarů škrábance¹³⁶Obr. 87 Ilustrace: sání pyje – výcuc manga¹³⁷¹³⁶ Ilustrace: paví stopa, jeden z tvarů škrábance, archiv autora¹³⁷ Ilustrace: sání pyje – výcuc manga, archiv autora

Obr. 88 Ilustrace: váhání nad pochybnostmi aspektů zisků kuběň¹³⁸Obr. 89 Ilustrace: rituál s ohněm u příležitosti sňatku¹³⁹¹³⁸ Ilustrace: váhání nad pochybnostmi aspektů zisků kuběň, archiv autora¹³⁹ Ilustrace: rituál s ohněm u příležitosti sňatku, archiv autora

Obr. 90 Ilustrace: dělení milenců na zajíce, býka a hřebce¹⁴⁰¹⁴⁰ Ilustrace: dělení milenců na zajíce, býka a hřebce, archiv autora

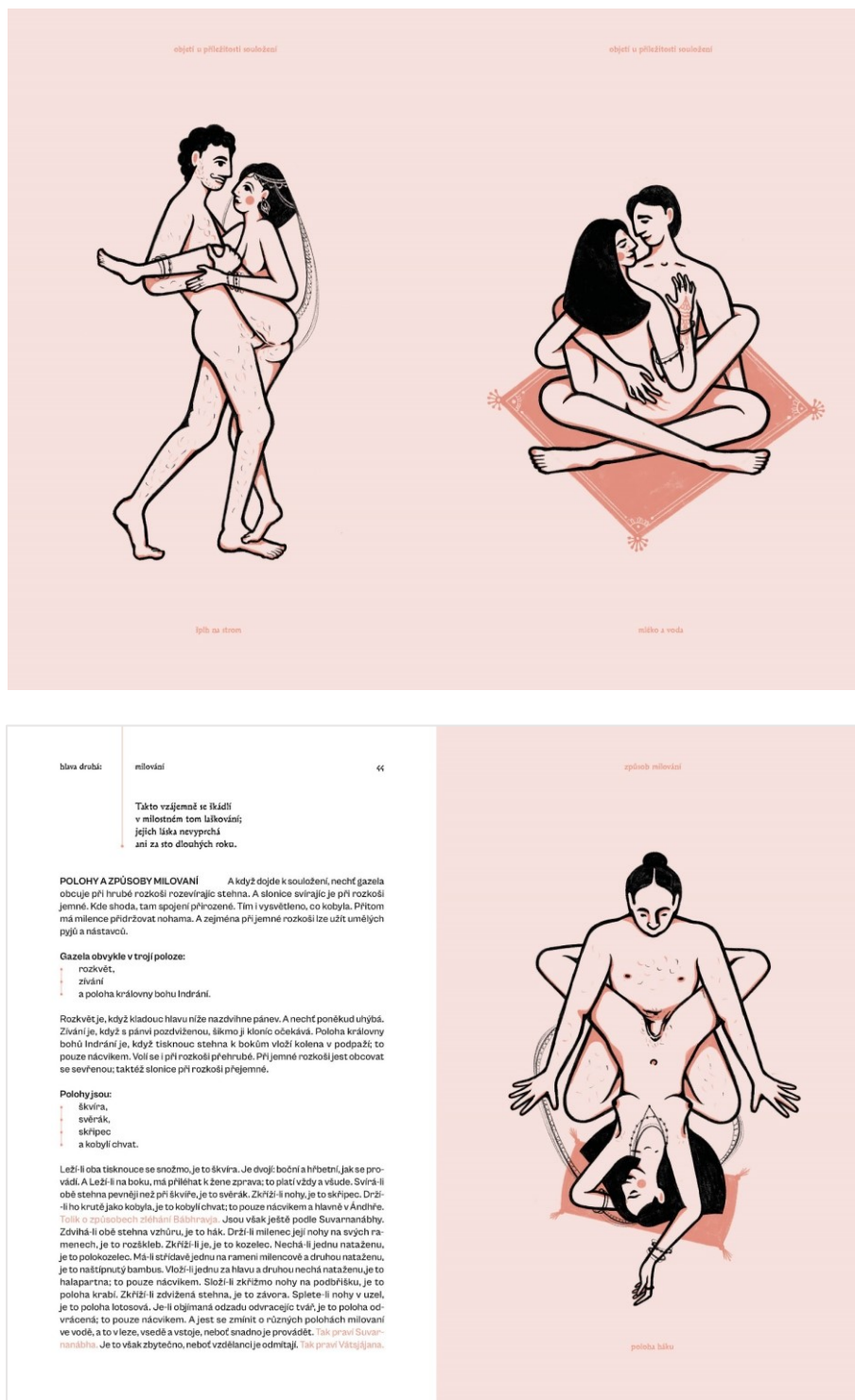
Obr. 91 Ilustrace: dělení milenek na gazely, kobyly a slonice¹⁴¹¹⁴¹ Ilustrace: dělení milenek na gazely, kobyly a slonice, archiv autora

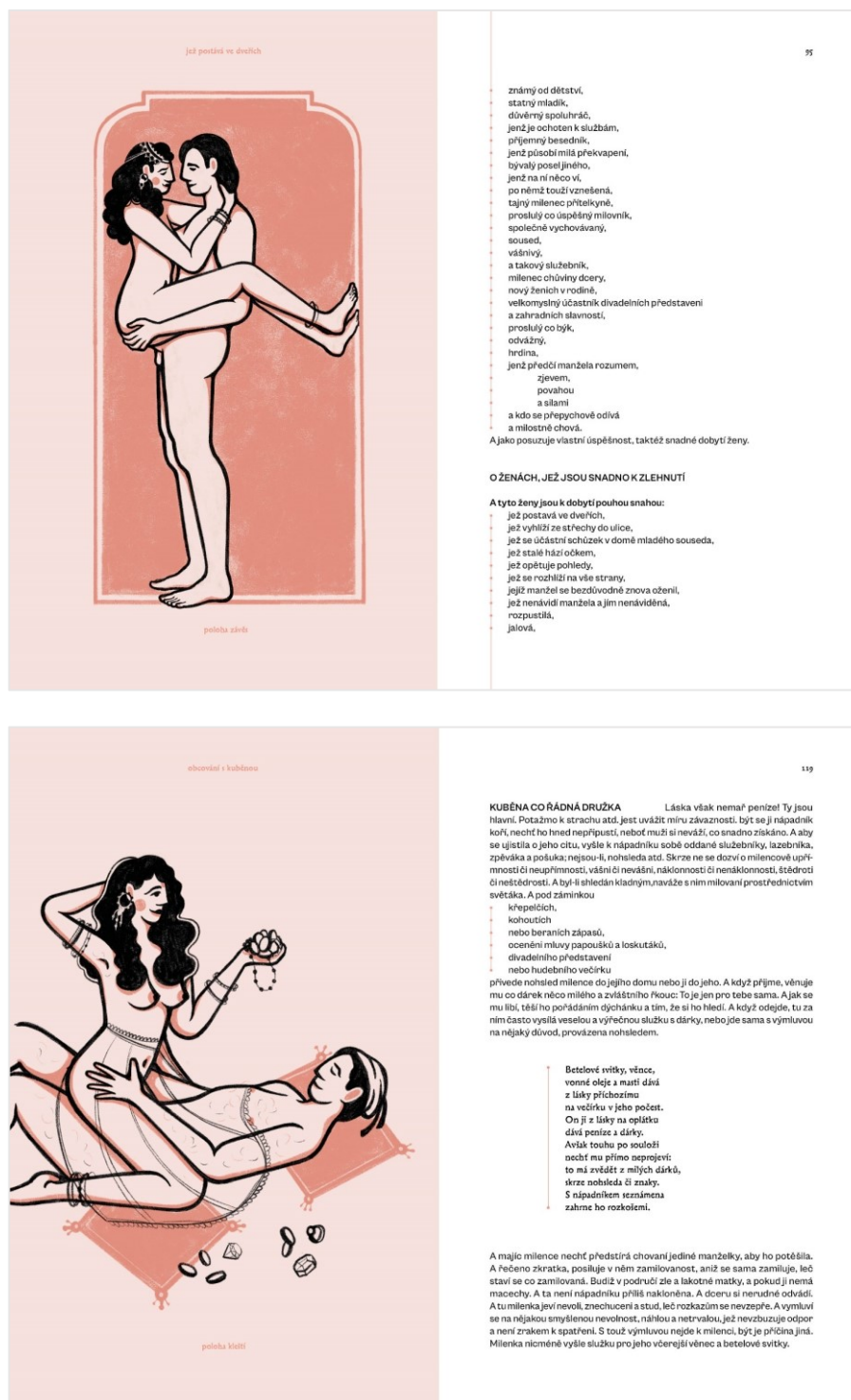

Obr. 92 Ilustrace: způsoby poloh ženských novou při milování¹⁴²

¹⁴² Ilustrace: způsoby poloh ženských novou při milování

Obr. 93 Ilustrace: vybrané rostliny z lektvarů a mastí ze sedmé kapitoly¹⁴³Obr. 94 Ilustrace: některé druhy nástavců na pyj¹⁴⁴¹⁴³ Ilustrace vybrané rostliny z lektvarů a mastí ze sedmé kapitoly, archiv autora¹⁴⁴ Ilustrace: některé druhy nástavců na pyj, archiv autora

Obr. 95 Ilustrace: polohy milování¹⁴⁵¹⁴⁵ Ilustrace: polohy milování, archiv autora

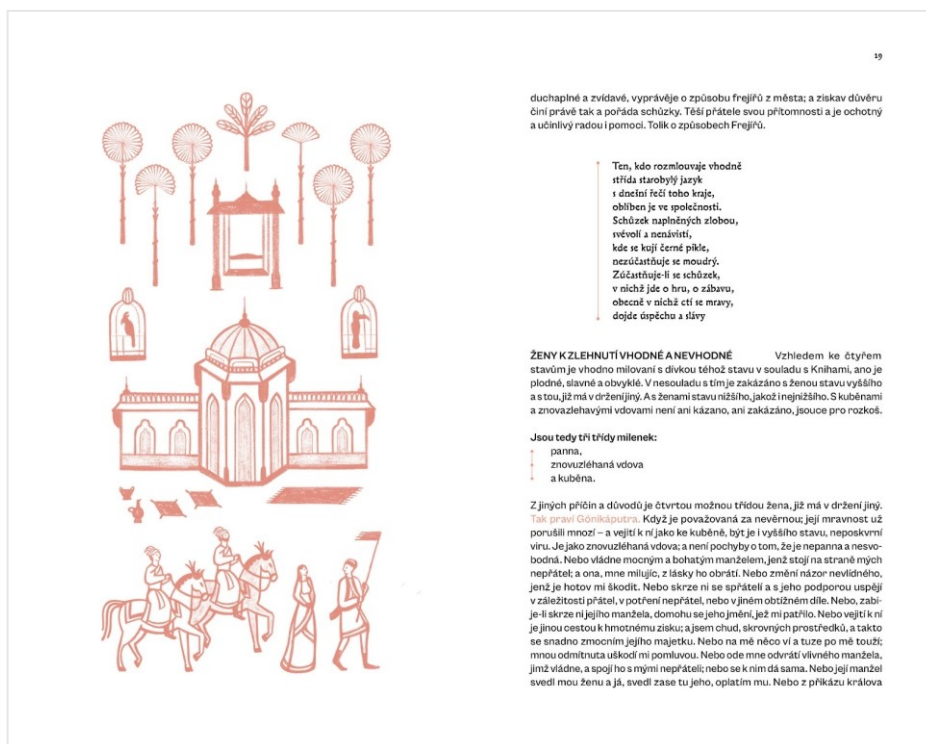
Obr. 96 Ilustrace: polohy milování¹⁴⁶

¹⁴⁶ *Ilustrace: polohy milování*, archiv autora

Obr. 97 Ilustrace: pár po zdárném konci soulože¹⁴⁷Obr. 98 Ilustrace: spolumanželky¹⁴⁸

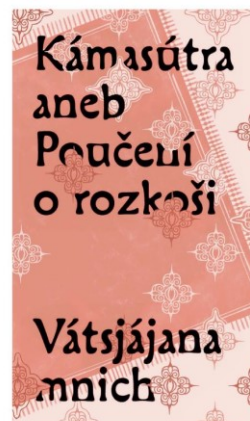
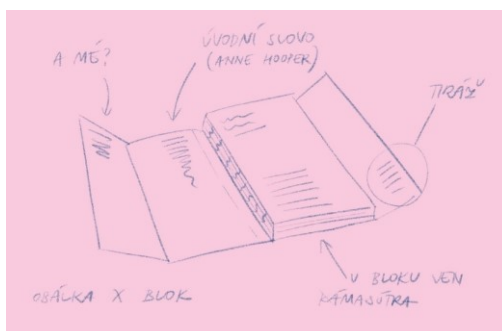
¹⁴⁷ Ilustrace: pár po zdárném konci soulože, archiv autora

¹⁴⁸ Ilustrace: spolumanželky, archiv autora

Obr. 99 Ilustrace: aspekty frejčířova života¹⁴⁹Obr. 100 Ilustrace: námluvy panny¹⁵⁰¹⁴⁹ Ilustrace: aspekty frejčířova života, archiv autora¹⁵⁰ Ilustrace: námluvy panny, archiv autora

Obr. 101 Ilustrace: upravený dům řádné manželky¹⁵¹Obr. 102 Ilustrace: obcování s paní na poli, poloha kraví¹⁵²¹⁵¹ Ilustrace: upravený dům řádné manželky, archiv autora¹⁵² Ilustrace: obcování s paní na poli, poloha kraví, archiv autora

Obálku knížky jsem také pojala ilustrovaným způsobem, měla však svůj postupný vývoj. Ilustraci páru sedícího na koberci po vykonání milostného aktu jsem kreslila a komponovala se záměrem ji použít na obálku, od čehož bylo následně upuštěno. Takový přebal by působil moc přímočaře, bylo tak knihu třeba doslova obalit do určitého závoje. Vytvořila jsem tak dekorovanou strukturu s ornamentem, který už byl jistě funkčnější a obsah dostatečně zahaloval. Nicméně i o té jsem se rozhodla odkročit, protože v knize podobný dekor nebo ornament nepoužívám, motiv se s ilustracemi poměrně rozcházel. Přišla jsem tak k vytvoření další varianty s použitím koberců a určitým, polštářů a jednotlivých předmětů, které jsou použity v některých ilustracích, vidíme tak s odstupem místo děje. Obálka má čtyři části: přední s názvem knihy a jeho autorem, zadní, na které pokračuje ilustrace a dvě boční klogy. Na klogy jsem umístila tiráž a mé krátké úvodní slovo uvádějící knihu jakožto část diplomové práce, tento princip rozložení informací jsem zamýšlela ještě při původním zpracovávání modro růžové varianty. Cílem bylo jednoduše oddělit samotný text Kámasútry od ostatních informací, ponechat ho jako samostatnou jednotku v knižním bloku.

Obr. 103, 104 Princip a vývoj obálky¹⁵³

¹⁵³ Princip a vývoj obálky, archiv autora

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se podívala pod pokličku světa, kde se lidská intimita potkává s grafickým designem. V aspektech propagace a reklamy, kde bychom mohli balancovat nad otázkami týkající se vkusu, provokace a nastavování hranicí snesitelnosti diváka. Osvětové kampaně, ale i knihy nám pomocí grafických prvků můžou sdělovat důležité společenské problémy a být přínosem. Z pohledu vizuální kultury je důležité, jakým způsobem a jakou mírou citu k zpracování obrazové složky intimních témat přistupujeme.

Další část práce se zaměřila na světový staroindický fenomén knihy Kámasútry, u které se potvrdila důležitost přístupu k zobrazování intimních aspektů. Verze této knihy se svým plným textem a ilustracemi, vytvořená v rámci praktického grafického výstupu, nabízí možnou úpravu jinak nepřehledně zpracovaných lacinějších vydání, které tak už nemusí čekat na svůj redesign.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BARTKOVSKÝ, Martin a **VAGNER**, Petr, 2020. Třetí hospoda za posledních třicet let. Online. In: Reflex. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/reportaze/101790/treti-hospoda-za-poslednich-tricet-let-kapela-tri-sestry-otevrela-restauraci-na-stare-kovarne.html>. [cit. 2025-05-03].

BENÁTSKÁ, Charlotte, 2020. Jak je důležitá intimita. Online. In: PORTÁL. Dostupné z: <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/psychologie-dnes/99721/jak-je-dulezita-intimita>. [cit. 2025-05-03].

BEREŇ, Michael, 2020. Hnus! Lajny kokainu i účet ze žižkovské putyky. Praha 3 zaujala novým logem. Online. In: Pražský Deník. Dostupné z: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/praha3-nove-logo-vizualni-identita-cena-tri-carky-kokain-zizkov-hospoda-tmbk.html. [cit. 2025-05-03].

BÍBOVÁ, Tereza, 2020. Vulgární nebo vtipná? Designéři hodnotí kampaň Loono s „pindourovým“ vizuálem. Online. In: CzechDesign. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/vulgarni-nebo-vtipna-designeri-hodnoti-kampan-loono-s-pindourovym-vizualem>. [cit. 2025-05-03].

BOHEMIAN TABOO. *Bohemian Taboo Stories - O lidech, kteří dělají něco sexy*. Online. In: HitHit. 2022. Dostupné z: <https://www.hithit.com/en/project/6032/bohemian-taboo-stories-o-lidech-kteri-delaji-neco-sexy/news>. [cit. 2025-05-09].

BURTON, Richard Francis. *THE KAMA SUTRA IN POP-UP. 6 Paper-Engineered Variations*. Online. In: AbeBooks. 2003. Dostupné z: <https://www.abebooks.com/KAMA-SUTRA-POP-UP-6-Paper-Engineered-Variations/31768969686/bd>. [cit. 2025-05-13].

CHIN, Marcos. *Kama Sutra*. Online. In: Domestika. 2014. Dostupné z: <https://www.domestika.org/en/projects/661076-kama-sutra>. [cit. 2025-05-13].

CHLEBUS, Jiří, 2022. Českou značku Whoop·de·doo udržuje v kondici unikátní online grafický manuál. Online. In: Blog Jiřího Chlebuse. Dostupné z: <https://blog.jirichlebus.cz/clanky/ceskou-znacku-whoop-de-doo-udrzuje-v-kondici-unikatni-online-graficky-manual>. [cit. 2025-05-03].

CYR, Chantal. *Avec son Kamasutra queer, le duo Sapphosutra bouscule les représentations*. Online. In: Fugues. 2023. Dostupné z: <https://www.fugues.com/2023/03/08/avec-son-kamasutra-queer-le-duo-sapphosutra-bouscule-les-representations/>. [cit. 2025-05-13].

DANE, Lance. *The Complete Illustrated Kama Sutra*. Online. In: Simon & Schuster. 2003. Dostupné z: <https://www.simonandschuster.com/books/The-Complete-Illustrated-Kama-Sutra/Lance-Dane/9780892811380?utm>. [cit. 2025-05-13].

DANE, Lance (ed.). *Kompletní ilustrovaná Kámasútra*. Čestlice: Rebo, 2005. ISBN 80-723-4423-4.

DATABAZEKNIH.CZ. *Kate Lister*. Online. In: DatabazeKnih.cz. 2008. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/autori/kate-lister-146200>. [cit. 2025-05-09].

DONIGER, Wendy. *Redeeming the Kamasutra*. New York: Oxford University Press, 2016. ISBN 978-0-19-049928-0.

DONIGER, Wendy. The "Kamasutra": It Isn't All about Sex. Online. *The Kenyon Review*. 2003, roč. 25, č. 1, s. 20. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4338414>. [cit. 2025-05-16].

ENSLER, Eve. *The Vagina Monologues*. Online. In: GoodReads. 1996. Dostupné z: https://www.goodreads.com/book/show/104734.The_Vagina_Monologues. [cit. 2025-05-09].

FAVRE, Malika. *The Kama Sutra A-Z*. Online. In: Malika Favre. 2013. Dostupné z: <https://www.malikafavre.com/pages/the-kama-sutra-project>. [cit. 2025-05-13].

FORD, Tom, CUSUMANO, Katherine (ed.). *A Brief History of Fashion's Most NSFW, Controversial Ad Campaigns*. Online. In: WMagazine. Dostupné z: <https://www.wmagazine.com/story/tom-ford-fabulous-fragrance>. [cit. 2025-05-17].

HARLE, James Coffin. *The art and architecture of the indian subcontinent*. 2nd ed. The Pelican History of Art. New Haven: Yale University Press, 1994. ISBN 03-000-6217-6.

HITTI, Natashah, 2020. Durex rebrands with flat logo and "sex positive" campaign. Online. In: CzechDesign. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/bezpecny-design-9-novych-obalu-na-kondomy-primeros>. [cit. 2025-05-03].

HOOPER, Anne, 1997. *Kámasútra: klasické způsoby milování upravené pro současné milence*. Praha: Ikar. ISBN 80-720-2126-5.

HOOPER, Anne. *Kámasútra. Klasické způsoby milování upravené pro současné milence*. Online. In: Knihobot. 1997. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/3988984/b/11675794>. [cit. 2025-05-16].

HORÁK, Petr. *Sex a umění: pět výprav za erotickými motivy ve starších dějinách výtvarné kultury*. Vydání druhé. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2021. ISBN 978-80-7560-300-5.

JANIŠ, Kamil, 2005. Úvod do sexuální výchovy. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav pedagogických a psychologických věd. ISBN 80-7248-305-6.

KAKALIOS, James, 2018. Fyzika všedních věcí: neobyčejná věda v pozadí obyčejného dne. Zip. Praha: Argo. ISBN 978-80-257-2652-5.

MAJÁN, Roberto. *Illustrated book Kamasutra*. Online. In: La Fiambrera Art Gallery. 2022. Dostupné z: <https://www.lafiambrera.net/en/store/roberto-majan/illustrated-book-kamasutra/>. [cit. 2025-05-13].

MATTAS HORÁČKOVÁ, Jana. *Červenání povoleno. Vybíráme knihy o lásce, sexu a intimitě, které mají skvělou grafiku*. Online. In: CzechDesign. 2022. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/cervenani-povoleno-vybirame-knihy-o-lasce-sexu-a-intimite-ktre-maji-skvelou-grafiku>. [cit. 2025-05-09].

MCCONNACHIE, James. *The book of love : the story of the Kamasutra*. Metropolitan Books, 2008. ISBN 978-0-8050-8818-2.

Mediaguru, 2022. Růžový slon dokončil po dvou letech svůj rebranding. Online. In: Mediaguru. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2022/10/ruzovy-slون-dokoncil-po-dvou-letech-svuj-rebranding/>. [cit. 2025-05-03].

MUCHA, Ivan, 2017. Sociologická encyklopedie. Online. Sociologická encyklopedie. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Intimita>. [cit. 2024-02-06].

Nakladelství wo-man. Online. In: Nakladelství wo-man. 2012. Dostupné z: www.by-women.com. [cit. 2025-05-16].

NGAI, Victo. *The Kama Sutra of Vatsyayana*. Online. In: Victo Ngai. 2019. Dostupné z: <https://victo-ngai.com/the-kama-sutra-of-vatsyayana>. [cit. 2025-05-16].

NORMAN, Jeremy. *The Craft of Bookbinding Originated in India and Southeast Asia*. Online. In: Jeremy Norman's HistoryofInformation.com. 2025. Dostupné z: <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=1305>. [cit. 2025-05-16].

PAVEL, Martin. *Daily Portrait Brno*. Online. In: Portrait daily. 2020. Dostupné z: <https://dp5.portraitdaily.com>. [cit. 2025-05-16].

PAVEL, Martin. *Daily portrait series*. Online. In: Portrait daily. 2022. Dostupné z: <https://portraitdaily.com/>. [cit. 2025-05-16].

PAVEL, Martin. *Daily Portrait Switzerland*. Online. In: Portrait daily. 2022. Dostupné z: <https://dp6.portraitdaily.com>. [cit. 2025-05-16].

PLÁ, Jüne. *Klub rozkoše: tipy a vychytávky pro kvalitní sexuální život*. Bratislava: 82 Book and Design Shop, 2023. ISBN 978-80-69000-00-1.

PLAU, Adrian. *Stories of Asian palm-leaf manuscripts*. Online. In: Wellcome collection. 2022. Dostupné z: <https://wellcomecollection.org/stories/stories-of-asian-palm-leaf-manuscripts>. [cit. 2025-05-16].

PURI, Jyoti. Concerning Kamasutra s: Challenging Narratives of History and Sexuality. Online. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. 2002, roč. 27, č. 3, s. 603-639. ISSN 0097-9740. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/337937>. [cit. 2025-05-16].

SAIZ, Juan. *Kamasutra*. Online. In: Behance. 2018. Dostupné z: <https://www.behance.net/gallery/66719745/Kamasutra>. [cit. 2025-05-22].

SHARATH, Lakshmi. *Stories and myths around the erotic sculptures of Khajuraho*. Online. In: Travel With Lakshmi. 2016. Dostupné z: <https://lakshmisharath.com/stories-erotic-sculptures-of-khajuraho/>. [cit. 2025-05-16].

SHARMA, Arvind. *Modern Hindu thought: an introduction*. New Delhi: Oxford University Press, 2005. ISBN 01-956-7638-6.

ŠARADÍN LEBEDÍKOVÁ, Michaela. *Sexuální obsah online: jeho dopady a jak na prevenci?* Online. In: Šance Dětem. 2023, 2025. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/sexualni-obsah-online-jaky-dopad-ma-na-dospivajici-na-co-se-rodice-maji-zamerit>. [cit. 2025-05-09].

ŠMÍD, Rudolf, rozhovor s Rudolfem Šmídem. In: Březina, Ivan, 2015. 12 nejkrásnějších českých kosočtverců. Online. In: G.cz. Dostupné z: <https://g.cz/budvar-12-nejkrasnejsich-ceskych-kosoctvercu/>. [cit. 2025-05-03].

TŘEŠŇÁKOVÁ, Marie, 2008. Ptákovina – divadelní událost na začátku sezony. Online. In: ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/ptakovina-divadelni-udalost-na-zacatku-sezony-159923>. [cit. 2025-05-03].

TV 82. Klub rozkoše – tipy a vychytávky pro kvalitní sexuální život. Online. In: Youtube. 2023. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=c2v9khGueXA>. [cit. 2025-05-09].

URBAN, Tereza. *Kniha, která boří tabu. Dvacet příběhů nevšední lidské sexuality v grafice Tomáše Cikána*. Online. In: CzechDesign. 2019. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/kniha-ktera-bori-tabu-dvacet-pribehu-nevsedni-lidske-sexuality-v-grafice-tomase-cikana>. [cit. 2025-05-09].

VÁTSJÁJANA, Mallanága. *Kámasútra, aneb, Poučení o rozkoši*. Online. In: Avion Antikvariát. 1969. Dostupné z: <https://www.antikavion.cz/kniha/kamasutra-aneb-poucenio-rozkosi-mallanaga-vatsjajana-1969?produkt=1178735>. [cit. 2025-05-13].

VÁTSJÁJANA, Mallanága. *Kámasútra aneb Poučení o rozkoši*. 2., dopl. vyd. Praha: Avicenum, 1991. ISBN 80-201-0175-6.

VOHLÍDAL, Václav, 2019. Pozor na lilek nebo broskev – Facebook a Instagram se zaměřily na emoji se sexuálním podtextem. Online. In: Rádio Wave. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/pozor-na-lilek-nebo-broskev-facebook-a-instagram-se-zamerily-na-emoji-se-8097851>. [cit. 2025-05-03].

VRTIŠKOVÁ NEJEZCHLEBOVÁ, Lenka. *Sex v reklamě. Jazyky a texty*. Liberec: Bor, 2010. ISBN 978-80-86807-88-1. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201007/contents/nkc20102033345_1.pdf.

VYHONITDABLA.CZ. *Vyhonit d'ábla*. Online. In: Vyhonit d'ábla. 2022. Dostupné z: <https://vyhonitdabla.cz>. [cit. 2025-05-09].

ZAMOLO, Lucia. *Lucia Zamolo Illustration*. Online. In: LuciaZamolo.de. 2020. Dostupné z: <http://luciazamolo.de>. [cit. 2025-05-09].

ZANGA, Clara. *Sexuální výchova dětí. Mlčením o sexu vytváříme akorát tabu, varují lektorky*. Online. In: Aktuálně.cz. 2023. Dostupné z: <https://zena.aktualne.cz/rodina/sexualni-vychovu-delame-i-kdyz-o-sexu-mlcime-tvorime-tim-tab/r~a7ca1cc08a7d11edba5b0cc47ab5f122>. [cit. 2025-05-09].

3085 Stolní hra - Kamasútra. Online. In: Darkolandia.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.darkolandia.cz/3085-Stolni-hra-Kamasutra-d171.htm>. [cit. 2025-05-16].

A new dot-to-dot version of the ancient Kama Sutra sex guide. Online. In: Daily Record. 2013. Dostupné z: <https://www.dailyrecord.co.uk/news/weird-news/gallery/new-dot-dot-version-ancient-2674490>. [cit. 2025-05-16].

An Illustration from the Kama Sutra of Kumari and King in Coitus. Online. In: Global Nepali Museum. 2000. Dostupné z: <https://globalnepalimuseum.com/objects/an-illustration-from-the-kama-sutra-of-kumari-and-king-in-coitus/>. [cit. 2025-05-16].

Ano, můžeme! Kámasútra pro vozíčkáře. Online. In: Sociální práce. 2021. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/online-clanky/kniha-ano-muzeme-kamasutra-pro-vozickare-jedinecna-publikace-svym-obsahem-i-zpracovanim/>. [cit. 2025-05-13].

Georges Pichard's Illustrations For Kama Sutra in Two Volumes, Part One. Online. In: Shunga Gallery. 2020. Dostupné z: https://shungagallery.com/georges-pichard-kama-sutra/#ars_amatoria. [cit. 2025-05-13].

Georges Pichard - Le Kama Soutra de Vatsyayana. Manuel d'érotologie hindoue. Nouvelle édition. Online. In: Arcana Cabana. 2001. Dostupné z: <https://www.arcanacabana.com/nl/georges-pichard-le-kama-soutra-de-vatsyayana-2001.html>. [cit. 2025-05-13].

Hodiny nástenné - Kamasutra biela. Online. In: Skdarceky.sk. 2020. Dostupné z: <https://www.skdarceky.sk/Hodiny-nastenne-Kamasutra-biela-d321.htm>. [cit. 2025-05-16].

Hranice lásky. Online. In: Nakladatelství wo-men. 2021. Dostupné z: <https://eshop.by-wo-men.com/hranice-lasky/>. [cit. 2025-05-16].

Ilustrovaná Kámasútra. Online. In: Knihobot. 2002. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/114834/b/13282503>. [cit. 2025-05-16].

Kama Pootra. Online. In: Sourcebooks. 2010. Dostupné z: <https://www.sourcebooks.com/9781402237140-kama-pootra-hc.html>. [cit. 2025-05-13].

Kama Pootra Book. Online. In: Geek Alerts. 2012. Dostupné z: <https://www.geekalerts.com/kama-pootra-book/>. [cit. 2025-05-16].

Kama Sutra # THE POP-UP KAMA SUTRA # 2006, mint. Online. In: FTN Books. 2006. Dostupné z: <https://ftn-books.com/products/kama-sutra-the-pop-up-kama-sutra-2006-mint?variant=46366343135563>. [cit. 2025-05-16].

Kámasútra aneb poučení o rozkoši. Online. In: Antik doma. 1969. Dostupné z: <https://antik-doma.eu/produkt/kamasutra-aneb-pouceni-o-rozkosi-2/>. [cit. 2025-05-16].

Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1969. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/b/10417559>. [cit. 2025-05-16].

Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1997. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/m/467980>. [cit. 2025-05-16].

Kama Sutra A Position A Day New Edition. Online. In: Dorling Kindersley. 2022. Dostupné z: <https://www.dk.com/us/book/9780744040135-kama-sutra-a-position-a-day-new-edition/>. [cit. 2025-05-13].

KAMA SUTRA — A series of twenty eight original miniatures, bound. Probably Guler, Northern India, mid-19th century. Online. In: Christies. 2016. Dostupné z: <https://www.christies.com/en/lot/lot-6040877>. [cit. 2025-05-16].

Kamasutra Queer. Online. In: Behance. 2018. Dostupné z: <https://www.behance.net/gallery/145581825/Kamasutra-Queer-by-Durex>. [cit. 2025-05-13].

Kama Sutra Workout New Edition. Online. In: Dorling Kindersley. 2022. Dostupné z: <https://www.dk.com/us/book/9780744064223-kama-sutra-workout-new-edition/>. [cit. 2025-05-16].

Kniha Ano, můžeme! CZ. Online. In: Centrum paraple. 2020. Dostupné z: <https://eshop.paraple.cz/kniha-ano--muzeme--cz/>. [cit. 2025-05-16].

LGBT+ Kamasutra. Online. In: Inma Hortas. 2022. Dostupné z: <https://inloho.com/inma-hortas-illustration/sidaction-kibind-lgbt-kamasutra/>. [cit. 2025-05-13].

Likér Kamasutra 25% 0.50l. Online. In: Rum House. 2020. Dostupné z: <https://www.rumhouse.cz/liker-kamasutra-25-0-50l-eanVO004200-skup18Zn1ak1.php>. [cit. 2025-05-16].

Macros Chin - Kamasutra. Online. In: MARCOS CHIN. 2014. Dostupné z: <https://www.marcoschin.com/kama-sutra-1>. [cit. 2025-05-16].

Movember, 2025. Online. Dostupné z: <https://cz.movember.com/en/get-involved/moustachery/>. [cit. 2025-05-03].

National Breast Cancer Foundation. Breast Cancer Ribbon. Online. In: National Breast Cancer. Dostupné z: <https://www.nationalbreastcancer.org/breast-cancer-ribbon/>. [cit. 2025-05-03]

Politická kámasútra aneb Polibte si preference. Online. In: Databazeknih.cz. 1998. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/politicka-kamasutra-aneb-polibte-si-preference-32865>. [cit. 2025-05-13].

Sexy Box da Gioco “Kamapoker” con Carte e Fiches, Gioco da Poker Hot – Idea Regalo Sexy San Valentino per Lui e per Lei. Online. In: Olalla.it. 2023. Dostupné z: <https://www.olalla.it/prodotto/sexy-box-da-gioco-kamapoker-con-carte-e-fiches-gioco-da-poker-hot-idea-regalo-sexy-san-valentino-per-lui-e-per-lei/>. [cit. 2025-05-16].

The Complete Illustrated Kama Sutra. Online. In: Barnes & Noble. 2003. Dostupné z: <https://www.barnesandnoble.com/w/the-complete-illustrated-kama-sutra-lance-dane/1103427224>. [cit. 2025-05-16].

The Gingerbread Kama Sutra: 25 mind-blowing bakes. Online. In: Amazon.com. 2020. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Gingerbread-Kama-Sutra-mind-blowing-bakes/dp/0857839217>. [cit. 2025-05-16].

THE KAMA SUTRA IN POP-UP. 6 Paper-Engineered Variations. Online. In: AbeBooks. 2003. Dostupné z: <https://www.abebooks.com/KAMA-SUTRA-POP-UP-6-Paper-Engineered-Variations/31768969686/bd>. [cit. 2025-05-16].

The Kama Sutra of Vatsyayana. Online. In: The Folio Society. 2019. Dostupné z: <https://www.foliosociety.com/row/kama-sutra.html?srsId=AfmBOorHy1qaOwgD2yogWKZ9CDjsJlSSlqjqGHdUfNTzL3rrVBAZ6XR>. [cit. 2025-05-13].

THE KAMA SUTRA OF VATSYAYANA. Online. In: *THE KAMA SUTRA OF VATSYAYANA*. New York: Benares, 1883, s. 0-15. Dostupné z: <https://archive.org/details/kamasutraofvatsy00vatsuoft/kamasutraofvatsy00vatsuoft/page/n5/mode/1up>. [cit. 2025-05-16].

The Naughty and Nice Christmas Kama Sutra: More than 50 Ways to Have a Merry xxx-mas Burst: Ho! Ho! Whoa!. Online. In: Amazon.com. 2011. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Naughty-Nice-Christmas-Kama-Sutra/dp/1604332409>. [cit. 2025-05-16].

Ženy o ženách. Online. In: Nakladelství wo-men. 2019. Dostupné z: <https://eshop.by-wo-men.com/zeny-o-zenach/>. [cit. 2025-05-16]

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1** Redesign krabiček kondomů Primeros, Primeros, 2017. *Bezpečný design: 9 nových obalů na kondomy Primeros*. Online. In: CzechDesign. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/bezpecny-design-9-novych-obalu-na-kondomy-primeros>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 2** Náhled na návrh redesignu vizuální identity značky Durex, logo a nový font Durex, 2020. *Durex rebrands with flat logo and "sex positive" campaign*. Online. In: CzechDesign. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/bezpecny-design-9-novych-obalu-na-kondomy-primeros>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 3** Propagace a landing page online sexshopu Růžový slon Nestydo, 2022. *Růžový Slon*. Online. In: Nestydo. Dostupné z: <https://www.nestydo.cz/projects/ruzovy-slon>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 4** Ukázka vizuální komunikace značky Whoop·de·doo Whoop·de·doo. *Intimní pomůcky pro ženy*. Online. In: WhoopDeDoo. Dostupné z: <https://whoopeddoo.love/produkty/vibrator-classic#>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 5** Propagace parfému značky Tom Ford FORD, Tom, CUSUMANO, Katherine (ed.). *A Brief History of Fashion's Most NSFW, Controversial Ad Campaigns*. Online. In: WMagazine. Dostupné z: <https://www.wmagazine.com/story/tom-ford-fabulous-fragrance>. [cit. 2025-05-17].
- Obr. 6** Vybrané ukázky z internetové stránky Sexistické prasátečko SEXISTICKÉ PRASÁTEČKO. *10. ročník anticeny Sexistické prasátečko — předáváme štafetu!*. Online. In: 10. ročník anticeny Sexistické prasátečko — předáváme štafetu!. 2018. Dostupné z: <https://www.prasatecko.cz/>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 7** Ukázky různorodosti růžové stužky v podobě loga National Breast Cancer Foundation. *Breast Cancer Ribbon*. Online. In: National Breast Cancer. Dostupné z: <https://www.nationalbreastcancer.org/breast-cancer-ribbon/>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 8** Vizuální strana kampaně s „pind'ourovým“ písmem Loono.cz, 2020. *Zůstaň negativní*. Online. In: CzechDesign. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/vulgarni-nebo-vtipna-designeri-hodnoti-kampan-loono-s-pindourovym-vizualem>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 9** Ondřej Vetchý v roli ředitele, režie Ladislav Smoček, Činoherní klub ČT24, 2008. *Ptákovina – divadelní událost na začátku sezony*. Online. In: ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/kultura/ptakovina-divadelni-udalost-na-zacatku-sezony-159923>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 10** Knižní obálka hry Ptákovina, v grafické úpravě od Borise Myslivečka MYSLIVEČEK, Boris, 2015. *Ptákovina*. Online. In: Atlantis. Dostupné z: <https://www.atlantis-brno.cz/ptakovina>. [cit. 2025-05-03].
- Obr. 11** Obal desky skupiny Tři sestry Tři sestry, 2008. *Čtvrtá sestra*. Online. In: Tři Sestry. Dostupné z: https://www.trisestry.cz/diskografie?view=playlist&playlist_id=7. [cit. 2025-05-03].

Obr. 12 Logo městské části Prahy 3

Vaněk studio, 2020. *Vyhráli jsme soutěž o vizuální identitu Prahy 3*. Online. In: Vaněk. Dostupné z: <https://vanek.studio/prace/vyhrali-jsme-soutez-o-vizualni-identitu-prahy-3/>. [cit. 2025-05-03].

Obr. 13 Jak děti přicházejí na svět – obálka

PROCHYTREHLAVICKY.CZ. *Jak děti přicházejí na svět*. Online. In: Pro chytré hlavičky. 2011. Dostupné z: <https://prochytrelavicky.cz/jak-deti-prichazeji-na-svet-primo-od-autoru.html>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 14 První knížka o sexu pro kluky a holky

SUN NAKLADATELSTVÍ. *První knížka o sexu pro holky a kluky*. Online. In: SUN knihy. 2020. Dostupné z: <https://www.sun-knihy.cz/prvni-knizka-o-sexu-pro-holky-a-kluky-2>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 15 Ukázka dvoustran knížky sex je vtipný slovo

DLOUHÁ PUNČOCHA. *Sex je vtipný slovo*. Online. In: Dlouhá punčocha. 2022. Dostupné z: <https://www.dlouhapuncocha.cz/eshop-sex-je-vtipny-slovo.html>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 16 Vizuální prvky z projektu Intimate sex education

DUNCAN, Rebecca. *Intimate Sex Education*. Online. In: Rebecca Duncan. 2019. Dostupné z: <https://www.rebeccaduncan.net/intimate-sex-education>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 17 Ukázka ilustrací z knížky Moje rudá knížka, obálka

BLAŽEJOVÁ, Lenka. *Moje rudá knížka*. Online. In: Blaze.je. 2020. Dostupné z: <https://www.blaze.je/moje-ruda-knizka/>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 18 Ukázka dvoustrany z knížky Červená je přece fajn, obálka

ZAMOLO, Lucia. *Červená je přece fajn - Neuvěřitelné mýty a fakta o menstruaci*. Online. In: ZlatáVelryba.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.zlatavelryba.cz/cervena-je-prece-fajn-neuveritelne-myty-a-fakta-o-menstruaci>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 19 Obálka knihy Děti to chtěj vědět taky

NAKLADATELSTVÍ KONSENT. *Děti to chtěj vědět taky*. Online. In: Konsent. 2022. Dostupné z: <https://eshop.konsent.cz/deti-to-chtej-vedet-taky/>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 20 Ukázka úpravy dvoustrany knihy Děti to chtěj vědět taky

KNIHOBOT.CZ. *Děti to chtěj vědět taky*. Online. In: Knihobot. 2023. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/651671/b/3441650>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 21 Ukázka ilustrací Aleny Brunhildy Burneleit

BURNELEIT, Brunhilda. *Brunhilda - Book Design & Illustration*. Online. In: Brunhilda. 2023. Dostupné z: <https://www.brunhilda.eu/book-design-illustration>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 22 Obálka a ukázka dvoustran knihy Klub rozkoše

82 BOOK & DESIGN SHŮP. *Klub rozkoše: Tipy a triky pre kvalitný sexuálny život*. Online. In: StartLab. 2022. Dostupné z: <https://www.startlab.sk/projekty/2410-klub-rozkose-tipy-a-triky-pre-kvalitny-sexualny-zivot>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 23 Obálka a ukázka z knihy Sex komiks

KONÁŠ, Jarda. *Sex komiks zobrazuje skoro všechno, co jste chtěli vědět o sexu, ale báli jste se zeptat*. Online. In: Aktuálně.cz. 2017. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/kultura/literatura/sex-komiks-zobrazuje-skoro-vsecho-co-jste-chteli-vedet-o-sex/r~742a3ee2adf911e7ad190025900fea04/>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 24 Ukázky variant obálek Monology vagíny

ENSLEROVÁ, Eve. *Monology vagíny*. Online. In: Antikvariát Beneš. 2019. Dostupné z: <https://www.antikvariát-benes.cz/detail/146597-monology-vaginy/>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 25 Ukázky variant obálek Monology vagíny

REDAKCE BLOGU KALÍŠEK.CZ. *Monology vagíny*. Online. In: Kalíšek.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.kalisek.cz/monology-vaginy>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 26 Ukázky variant obálek Monology vagíny

HICKMANN, Fons. *Vagina Monologues poster*. Online. In: Fonshickmann.com. 2011. Dostupné z: https://fonshickmann.com/work/vd_vagina_monologues_poster/. [cit. 2025-05-09].

Obr. 27 Přebaly publikace Kniha o kundě (zleva: 2007, 2012)

KNIHOBOT. *Kniha o kundě*. Online. In: Knihobot. 2012. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/69050/m/384309>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 28 Ukázky z knihy Bez vlasů

CZECHILLU. *Bez vlasů: Autobiografie každým coulem*. Online. In: Czech Illustrators. 2020. Dostupné z: <https://www.czechillustrators.cz/2020/11/23/bez-vlasu/>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 29 Ukázka knihy Bezdětná

BAUDIŠOVÁ, Monika. *Bezdětná*. Online. In: ArtMap knihkupectví. 2020. Dostupné z: <https://knihy.artmap.cz/bezdetna---monika-baudisova>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 30 Cover podcastu a obal knihy Vyhonit ďábla

VYHONITDABLA.CZ. *Vyhonit ďábla*. Online. In: Vyhonit ďábla. 2022. Dostupné z: <https://vyhonitdabla.cz>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 31 Ilustrace z knihy Bohemian Taboo Stories a její obálka

BOHEMIAN TABOO. *Bohemian Taboo Stories - O lidech, kteří dělají něco sexy*. Online. In: HitHit. 2022. Dostupné z: <https://www.hithit.com/en/project/6032/bohemian-taboo-stories-o-lidech-kteri-delaji-neco-sexy/news>. [cit. 2025-05-09].

Obr. 32 Obálka a ukázka dvoustrany dp5 a ukázka dvoustrany dp6

PAVEL, Martin. *Daily Portrait Brno*. Online. In: Portrait daily. 2020. Dostupné z: <https://dp5.portraitdaily.com>. [cit. 2025-05-16].

PAVEL, Martin. *Daily Portrait Switzerland*. Online. In: Portrait daily. 2022. Dostupné z: <https://dp6.portraitdaily.com>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 33 Kniha *Ženy o ženách*

Ženy o ženách. Online. In: Nakladatelství wo-men. 2019. Dostupné z: <https://eshop.by-wo-men.com/zeny-o-zenach/>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 34 Kniha *Hranice lásky*

Hranice lásky. Online. In: Nakladatelství wo-men. 2021. Dostupné z: <https://eshop.by-wo-men.com/hranice-lasky/>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 35 Ukázka úpravy vydání *Kámasútry* pod Burtonovou: Hindoo Kama Shastra Society

THE KAMA SUTRA OF VATSYAYANA. Online. In: *THE KAMA SUTRA OF VATSYAYANA*. New York: Benares, 1883, s. 0-15. Dostupné z: <https://archive.org/details/kamasutraofvatsy00vatsuoft/kamasutraofvatsy00vatsuoft/page/n5/mode/1up>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 36 Podoba principu manuskriptů na palmových listech

PLAU, Adrian. *Stories of Asian palm-leaf manuscripts*. Online. In: Wellcome collection. 2022. Dostupné z: <https://wellcomecollection.org/stories/stories-of-asian-palm-leaf-manuscripts>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 37 Ukázka ilustrace ze 17. st. *Kumari and King in Coitus*

An Illustration from the Kama Sutra of Kumari and King in Coitus. Online. In: Global Nepali Museum. 2000. Dostupné z: <https://globalnepalimuseum.com/objects/an-illustration-from-the-kama-sutra-of-kumari-and-king-in-coitus/>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 38 Ukázka miniatury z 19. st.

KAMA SUTRA — *A series of twenty eight original miniatures, bound. Probably Guler, Northern India, mid-19th century*. Online. In: Christies. 2016. Dostupné z: <https://www.christies.com/en/lot/lot-6040877>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 39 Sochařský výjev z chrámu Khadžuráho

SHARATH, Lakshmi. *Stories and myths around the erotic sculptures of Khajuraho*. Online. In: Travel With Lakshmi. 2016. Dostupné z: <https://lakshmisharath.com/stories-erotic-sculptures-of-khajuraho/>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 40 Ukázky úpravy knihy Lance Danea

DANE, Lance. *The Complete Illustrated Kama Sutra*. Online. In: Simon & Schuster. 2003. Dostupné z: <https://www.simonandschuster.com/books/The-Complete-Illustrated-Kama-Sutra/Lance-Dane/9780892811380?utm>. [cit. 2025-05-13].

Obr. 41 Ukázky knih s plným textem

Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1969. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/b/10417559>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 42 Ukázky knih s plným textem

Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1969. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/b/10417559>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 43 Ukázky knih s plným textem

Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1969. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/b/10417559>. [cit. 2025-05-16].

- Obr. 44** The Pop-Up Kama Sutra: Six Paper-Engineered Variations by Richard Burton
Kama Sutra # THE POP-UP KAMA SUTRA # 2006, mint. Online. In: FTN Books. 2006. Dostupné z: <https://ftn-books.com/products/kama-sutra-the-pop-up-kama-sutra-2006-mint?variant=46366343135563>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 45** vydání Kámasútry s ilustracemi Hermíny Melicharové
Kámasútra aneb Poučení o rozkoši. Online. In: Knihobot. 1969. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/8072647/b/10417559>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 46** vydání Kámasútry s ilustracemi Hermíny Melicharové
Kámasútra aneb poučení o rozkoši. Online. In: Antik doma. 1969. Dostupné z: <https://antik-doma.eu/produkt/kamasutra-aneb-poucení-o-rozkosi-2/>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 47** Zpracování Kámasútry Georgese Pitcharda
Georges Pichard - Le Kama Sutra de Vatsyayana. Manuel d'érotologie hindoue. Nouvelle édition. Online. In: Arcana Cabana. 2001. Dostupné z: <https://www.arcanacabana.com/nl/georges-pichard-le-kama-sutra-de-vatsyayana-2001.html>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 48** Zpracování Kámasútry i ilustracemi od Victo Ngai
NGAI, Victo. *The Kama Sutra of Vatsyayana*. Online. In: Victo Ngai. 2019. Dostupné z: <https://victo-ngai.com/the-kama-sutra-of-vatsyayana>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 49** Zpracování Kámasútry s ilustracemi od Macose China
Macros Chin - Kamasutra. Online. In: MARCOS CHIN. 2014. Dostupné z: <https://www.marcoschin.com/kama-sutra-1>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 50** Kama Sutra A–Z Maliky Favre
FAVRE, Malika. *The Kama Sutra A-Z*. Online. In: Malika Favre. 2013. Dostupné z: <https://www.malikafavre.com/pages/the-kama-sutra-project>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 51** Kamasutra LGBT+
LGBT+ Kamasutra. Online. In: Inma Hortas. 2022. Dostupné z: <https://inloho.com/inma-hortas-illustration/sidaction-kibind-lgbt-kamasutra/>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 52** Durex's Queer Kamasutra
Kamasutra Queer. Online. In: Behance. 2018. Dostupné z: <https://www.behance.net/gallery/145581825/Kamasutra-Queer-by-Durex>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 53** Ilustrace od Alicii Rihko
Kama Sutra A Position A Day New Edition. Online. In: Dorling Kindersley. 2022. Dostupné z: <https://www.dk.com/us/book/9780744040135-kama-sutra-a-position-a-day-new-edition/>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 54** Ukázka z Kama Sutra Workout
Kama Sutra Workout New Edition. Online. In: Dorling Kindersley. 2022. Dostupné z: <https://www.dk.com/us/book/9780744064223-kama-sutra-workout-new-edition/>. [cit. 2025-05-16].

- Obr. 55** Obálka a dvoustrana z knihy Ano, můžeme!
Knihy Ano, můžeme! CZ. Online. In: Centrum paraple. 2020. Dostupné z: <https://eshop.paraple.cz/kniha-ano-muzeme--cz/>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 56** Obálka a dvoustrana z Kámasútry s ilustracemi od Roberta Majána
MAJÁN, Roberto. *Illustrated book Kamasutra*. Online. In: La Fiambrera Art Gallery. 2022. Dostupné z: <https://www.lafiambrera.net/en/store/roberto-majan/illustrated-book-kamasutra/>. [cit. 2025-05-13].
- Obr. 57** Ukázka z knihy Ilustrovaná Kámasútra, Roger Baker, 2002
Ilustrovaná Kámasútra. Online. In: Knihobot. 2002. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/114834/b/13282503>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 58** Ukázky úpravy dvoustran knih Anne Hooper
HOOPER, Anne. *Kámasútra. Klasické způsoby milování upravené pro současné milence*. Online. In: Knihobot. 1997. Dostupné z: <https://knihobot.cz/g/3988984/b/11675794>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 59** Ukázky produktů spojované s názvem Kámasútra
Sexy Box da Gioco "Kamapoker" con Carte e Fiches, Gioco da Poker Hot – Idea Regalo Sexy San Valentino per Lui e per Lei. Online. In: Olalla.it. 2023. Dostupné z: <https://www.olalla.it/prodotto/sexy-box-da-gioco-kamapoker-con-carte-e-fiches-gioco-da-poker-hot-idea-regalo-sexy-san-valentino-per-lui-e-per-lei/>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 60** Ukázky produktů spojované s názvem Kámasútra
3085 Stolní hra - Kamasutra. Online. In: Darkolandia.cz. 2020. Dostupné z: <https://www.darkolandia.cz/3085-Stolni-hra-Kamasutra-d171.htm>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 61** Ukázky produktů spojované s názvem Kámasútra
Hodiny nástenné - Kamasutra biela. Online. In: Skdarceky.sk. 2020. Dostupné z: <https://www.skdarceky.sk/Hodiny-nastenne-Kamasutra-biela-d321.htm>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 62** Ukázky produktů spojované s názvem Kámasútra
Likér Kamasutra 25% 0.50l. Online. In: Rum House. 2020. Dostupné z: <https://www.rumhouse.cz/liker-kamasutra-25-0-50l-eanVO004200-skup18Zn1ak1.php>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 63** Ukázky některých zmíněných titulů
A new dot-to-dot version of the ancient Kama Sutra sex guide. Online. In: Daily Record. 2013. Dostupné z: <https://www.dailyrecord.co.uk/news/weird-news/gallery/new-dot-dot-version-ancient-2674490>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 64** Ukázky některých zmíněných titulů
The Gingerbread Kama Sutra: 25 mind-blowing bakes. Online. In: Amazon.com. 2020. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Gingerbread-Kama-Sutra-mind-blowing-bakes/dp/0857839217>. [cit. 2025-05-16].
- Obr. 65** Ukázky některých zmíněných titulů
The Naughty and Nice Christmas Kama Sutra: More than 50 Ways to Have a Merry xxx-mas Burst: Ho! Ho! Whoa!. Online. In: Amazon.com. 2011. Dostupné z: <https://www.amazon.com/Naughty-Nice-Christmas-Kama-Sutra/dp/1604332409>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 66 Obálka a dvoustrana kniha Kama Pootra
Kama Pootra Book. Online. In: Geek Alerts. 2012. Dostupné z: <https://www.geekalerts.com/kama-pootra-book/>. [cit. 2025-05-16].

Obr. 67 Přebal knihy Politická Kámasútra
Politická kámasútra aneb Polibte si preference. Online. In: Databazeknih.cz. 1998. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/politicka-kamasutra-aneb-polibte-si-preference-32865>. [cit. 2025-05-13].

Obr. 68 Myšlenková mapa k DP, archiv autora

Obr. 69, 70, 71 Ukázky prvních návrhů původního záměru, archiv autora

Obr. 72 Ukázka dvoustran *Kámasútra, není to to, co si myslíš*
SAIZ, Juan. *Kamasutra*. Online. In: Behance. 2018. Dostupné z: <https://www.behance.net/gallery/66719745/Kamasutra>. [cit. 2025-05-22].

Obr. 73 Ukázky některých dvoustran sazby, archiv autora

Obr. 74 Linka s dvěma tečkami kopírující délku sloupečku s verši, archiv autora

Obr. 75 Linka s tečkami u seznamu, archiv autora

Obr. 76 Způsob navazování linkou, archiv autora

Obr. 77 Sazba Invokace a ukázka barevného vyznačování, archiv autora

Obr. 78 Ukázkou dvoustran s barevnými změnami, archiv autora

Obr. 79 Knižní blok sešitý oranžovou nití způsobem *French link stitch*, archiv autora

Obr. 80 Poznámky z pročitání knížky, archiv autora

Obr. 80 Pracovní prostředí aplikace *Procreate*, archiv autora

Obr. 81 Postup zpracování ilustrace dívčího rejdivého polibku, archiv autora

Obr. 82 Ukázka vývoje vybraných zpracovaných ilustrací, archiv autora

Obr. 83 Ukázka vývoje ilustrace, archiv autora

Obr. 84 Ilustrace: Umění čtyřiašedesátera, malba znaménka na čelo, archiv autora

Obr. 85 Ilustrace: Využití předávání darů skrze poslice, archiv autora

Obr. 86 Ilustrace: paví stopa, jeden z tvarů škrábance, archiv autora

Obr. 87 Ilustrace: sání pyje – výcuc manga, archiv autora

Obr. 88 Ilustrace: váhání nad pochybnostmi aspektů zisků kuběn, archiv autora

Obr. 89 Ilustrace: rituál s ohněm u příležitosti sňatku, archiv autora

Obr. 90 Ilustrace: dělení milenců na zajíce, býka a hřebce, archiv autora

Obr. 91 Ilustrace: dělení milenek na gazely, kobyly a slonice, archiv autora

- Obr. 92** Ilustrace: způsoby poloh ženských novou při milování, archiv autora
- Obr. 93** Ilustrace: vybrané rostliny z lektvarů a mastí ze sedmé kapitoly, archiv autora
- Obr. 94** Ilustrace: některé druhy nástavců na pyj, archiv autora
- Obr. 95** Ilustrace: polohy milování, archiv autora
- Obr. 96** Ilustrace: polohy milování, archiv autora
- Obr. 97** Ilustrace: pár po zdárném konci soulože, archiv autora
- Obr. 98** Ilustrace: spolumanželky, archiv autora
- Obr. 99** Ilustrace: aspekty frejřova života, archiv autora
- Obr. 100** Ilustrace: námluvy panny, archiv autora
- Obr. 101** Ilustrace: upravený dům řádné manželky, archiv autora
- Obr. 102** Ilustrace: obcování s paní na poli, poloha kraví, archiv autora
- Obr. 103, 104** Princip a vývoj obálky, archiv autora
- Obr. 105** Rozložená obálka, archiv autora